

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

ALAPÍTVÁ:
1862-BEN

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

1996.
JÚNIUS

CXXXI. évfolyam

Erdészeti Lapok

**Az Országos Erdészeti Egyesület
folyóirata
CXXXI. évfolyam 6. szám
(június)**

HU ISSN 1215-0398

A Szerkesztőbizottság tagjai: Apatóczy István, dr. Balázs István, dr. Bartha Dénes, Gencsi Zoltán, dr. Göbölös Antal, Kertész József, Kovács Gábor, Mizik András, Pintér Ottó, Pápai Gábor (a bizottság elnöke), Sántha Antal, dr. Szendrői László, dr. Szikra Dezső, dr. Szodfridt István, Varga Béla, Vaski László.

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR

TERVEZŐSZERKESZTŐ: SÁGI MARGIT

Kiadó: Országos Erdészeti Egyesület
1027 Budapest, Fő u. 68.

Felelős kiadó: Dr. Szikra Dezső

Szerkesztőség: 1027 Budapest, Fő u. 68.

Telefon: 201-7737

Nyomdai munkák: Csathó és Társa Nyomdaipari Kft.
Eger

Felelős vezető: Csathó Emil

A kézirat lezárva: 1996. május 25.

Terjeszti: az Országos Erdészeti Egyesület. Felvilágosítást a lappal kapcsolatban az Egyesület ad (1027 Budapest, Fő u. 68.). Megjelenik havonta.

A címlapon: Múlt és jövő

Fotó: Pápai Gábor

СОДЕРЖАНИЕ

E. ШОМКУТИ: О возможностях развития	171
Л. МАДЯР: Картирование условий местопрорастания	181
X. ПАГОНЫ: О <i>Fomes annosus</i>	184

TARTALOM

130 ÉVES AZ OEE

Dr. Király Pál: Százharminc éves az OEE! VI. 169

ERDÉSZETI POLITIKA

Dr. Somkúti Elemér: Hozzászólás a „fenntartható fejlődés” érvényességi köre kérdéshez	171
Brian Healy, Illyés Benjamin: Az erdővagyon értékelése az ír állami erdőgazdaságban	173
Dr. Balázs István – dr. Várhelyi István: Az erdőről pontosabban	174
Pápai Gábor: Beszélgetés Tóth Bélával, az E.K.F.M. Kft. igazgatójával	176
Dr. Kollwentz Ödön: Az osztrák erdőérték-számítástan Tóth László: Erdőtelepítés mint földhasznosítási forma	178
Apatóczy István: Örvényben a törvény	179

ERDÉSZETI KUTATÁS

Magyar Lajos: A termőhely-térképezés eredményei és a fejlesztés iránya	181
Dr. Pagony Hubert: Ismét a gyökérrontó taplóról és a hatékony védekezés lehetőségéről	184
Garamszegi István: Véghasználatok tájba illesztése	186

AZ ÉV FÁJA

Dr. Barna Tamás: A madárcseresznye csemetenevelése	187
--	-----

ERDŐKERÜLŐBEN

Csóka György – Somogyi Zoltán: Jótékony tüzek – jótékony gyújtogatók...	190
Dr. Czerny Károly: Védett lett a Ráckevei Peregí Parkerdő	191
Szakács László: A MÁLLERD megszervezése	193
Bús Mária: Erdőgazda-tanfolyam	196
Spiegl János: Lillehammer – 1996.	197
Bánó László: A posztumusz Bedő díjról	198
EGYESÜLETI HÍREK	199

INHALT

Dr. Somkúti, E.: Von erhaltbarer Entwickelunk	171
Magyar, L.: Die ungarische Standortskartierung	181
Dr. Pagony, H.: Von dem Schädling Fomes annosus	184

CONTENTS

Somkúti, E.: On the sustainable development	171
Magyar, L.: Site mapping	181
Dr. Pagony, H.: Von dem Schädling Fomes annosus	184

Százharminc éves az OEE!

VI.

Háborútól háborúig

„A megcsonkítás minden tervünket csírájában ölte meg, minden munkánkat derékon törte ketté!”

(Kaán Károly: Az erdészeti technika országos kérdéseiből. 1922.)

Gyászos, tragikus dátuma a magyar történelemnek 1920. június 4. Ezen a napon írta alá a magyar kormány két megbízottja a versaillesi hatalmas kastélykomplexum Kis-Trianon palotájában az I. világháborút lezáró, országunkat és nemzetünket darabokra tépő békediktátumot. A következmények ismertek. Magyarország elvesztette területének 72%-át, lakosainak 64%-át, nemzeti vagyonának pedig szinte felbecsülhetetlen hányadát.

Trianon erdészeti következményei

Erdészeti vonatkozásban a veszteség még ennél is hatalmasabb volt. A trianoni utódállanok birtokába került az erdőterület 84,1%-a, mégpedig mind gazdasági, mind közjóléti-humánökológiai, mind természetvédelmi, vadászati stb. szempontjából a legértékesebb erdők. Az állami erdők aránya 15,9%-ról 4,1%-ra csökkent. Ez azért is fontos volt, mivel az állam az erdőre fordított anyagi és szellemi beruházásait évtizedeken keresztül ezekre a hegyvidéki területekre összpontosította. Az ipari szempontból oly fontos fenyvesek területe 24%-ról 4%-ra csökkent.

Odaveszett a selmeci főiskola is, és vele együtt egyben az erdészeti kísérleti állomás központja. Továbbá a négy erdész szakiskola közül három, egyben külső kísérleti állomás is. Elvesztett továbbá számos feldolgozó üzem; bár megjegyzendő, hogy a faipar nagy létesítményei többségükben a közepső, megmaradt országrészben koncentráálódtak.

A szakma embervesztéseiről nem készült statisztika. Ezért azt sem tudjuk (egyelőre), hogy az Országos Erdészeti Egyesület hány tagját veszítette el a területelszatelások következtében. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy abban az időben számottevő mértékben voltak tagjai az egyesületnek erdőbirtokosok. Birtokaik elvesztése kritikus mértékben rendítette meg az OEE anyagi támogatóinak, szponzorainak a körét.

Az egyesület egyébként is vérszesen elszegényedett, mert mobilizálható vagyona állami értékpapírokból fekkid és ezek a vesztes háborút követő gazdasági összeomlás közepette teljesen elértéktelenedtek.

Kaán Károly fellépése

Minden válságos történelmi helyzet a felszínre hozza azokat a vezető személyiségeket, akik a válságon úrrá lesznek, megtalálják a mélységből kivezető utat. Az erdészeti vonatkozásában Trianon után ez a személyiség Kaán Károly erdőmérnök, földművelésügyi helyettes államtitkár, az erdő- és faügyek országos kormánybiztosa, az egyesület alelnöke volt.

Kaán éppen az OEE megbízásából foglalkozott elméletileg is nagy igényességgel az erdészeti politikával; ő lett volna

hivatva megírni annak kézikönyvét. (Ma talán úgy jellemeznénk, hogy erdészeti politológus volt.) A háború viszont ebbe is beleszólt. Az összeomlás zűrzavarában viszont éppen jökor jött hatalmas felkészültsége, nemzetközi látóköre és történelmi távlatú gondolkodása.

Az új erdészeti politika

„Egy perczig sem adtam fel az ország területi integritásának visszaállításába vetett rendáthetetlen hitemet!” – írta Kaán 1920-ban. Ám nem bízott csodákban, nem kergetett illúziókat a revíziót illetően, hanem zseniális realpolitikusként azonnal kijelölte a gyökeresen megváltozott gazdaság-földrajzi helyzetnek megfelelő új erdészeti politika főirányait. „Akárhogy alakuljanak is az ország területi viszonyai, a sík-földet és dombvidéket érintő erdőgazdasági politikánknak az eddigittől eltérő irányban kell haladnia!” – írta az „Erdőt az Alföldre!” című röpiratában.

Kaán Károly komplex szemléletű politikájáról testes monográfiát lehetne írni. (Talán ez sem várat már sokáig magára.) Erdészeti alaptételei világosan voltak:

1. Az ország megmaradt erdőt minden eszközzel meg kell óvni, a bennük folytatott gazdálkodást pedig belterjessé kell tenni.

2. Az ország zöldfelületét minden lehetséges módon növelni kell erdőtelepítéssel és fásítással, elsősorban a Nagy Magyar Áltöldön.

3. Mindebben fokozni kell az állam szerepvállalását.

Akaratának keménységét, politikájának eredményességét jelzi a híressé vált 1923. évi erdészeti törvényszorozat. Nagy álmát, egy korszerű, ökológiai szemléletű új erdőörvény megalkotását azonban már nem tudta valóra váltani. 1923 végén leváltották OEE-alelnöki tisztségéből (pontosabban: nem választották meg újra), 1925-ben pedig máig vitatott körülmények mellett nyugalomba vonult.

Ezzel egyidejűleg került a szakma a háború utáni mélypontjára. Az „Erdészeti Lapok” írásai arról a mély meghasonlásról és megosztottságról árulkodnak, amely az egyesület tagságát azokban a nehéz, keserű években jellemezte, s amelynek táptalaja végső soron a kenyérharc volt. Maga az egyesület is súlyos anyagi gondokkal küszködött; székházát, egyre vékonyodó szaklapját, kicsiny apparátusát alig volt képes fenntartani.

Egy új vezéregyéniség: Waldbott báró

Az ország politikai vezetése az irtózatosan nehéz és bonyolult körülmények ellenére meglepő gyorsasággal úrrá tudott lenni a helyzeten és az évtized vége felé a fellendülés (vagy

inkább talán még csak a kilábalás) jelei kezdtek mutatkozni. Ez érezte a hatását az erdőgazdaságban is.

Ekkorra már teljesen nyilvánvalóvá vált, hogy a félévszázada funkcionáló 1879. évi erdőtvény alkalmatlan az új körülmények között az erdőgazdálkodás alapirányvényének szerepét betölteni. A földművelésügyi miniszter 1928-ban elrendelte egy új erdőtvény tervezetének a kidolgozását. E mögött az intézkedés mögött a kormánynak az a törekvése is meghúzódott, ami szerint az élet minden területén kísérleteket tett az ország külpolitikai elszigeteltségének áttörésére. S mivel bizalmas diplomáciai tárgyalások alapján kilátást nyílt arra, hogy az 1930-as évek elején nagy nemzetközi erdészeti kongresszus megrendezésére kerülhet sor Magyarországon, erre az alkalomra mindenképp egy modern, nemzetközi színvonalú új erdőtvénnyel akart kirukkolni a Bethlen-kormány. Vagyis a szakmai és a politikai igény szerencsésen találkozott egymással ebben az ügyben.

Ekkor lépett az erdészeti politika színterére a korszak másik kiemelkedő személyisége: báró Waldbott Kelemen zempléni földbirtokos (aki a magyar szőlészetnek és borászatnak is vezéregyéniségévé vált). Előbb az OEE törvény-előkészítő bizottságának vezetőjeként irányította az egyesület saját, teljesen önálló és komplett törvénytervezetének elkészítését. Majd alelnökként, 1933-tól pedig egyesületi elnökként következetes szívóssággal küzdött a törvény országgyűlési megalkotásáért. Amint ismeretes, a hetévi kemény munka fényes sikerrel zárult, megszületett az erdőkről és a természetvédelemről szóló 1935. évi IV. tc. Ezt Waldbott elnök neve fémjelzte, de kétségtelenül áthatotta Kaán Károly szellemisége; alapelveiben az ő erdészeti politikai koncepcióját testesítette meg.

Az OEE érdekvédelmi szerepe

Közben azonban ismét traumatikus évek keserítették a nemzetgazdaság és benne az erdészet életét: az 1929-1933. évi nagy gazdasági világválság. Az egyesületnek, azon belül a Waldbott báró vezetése alatti álló igazgató-választmányának, mint nagyon keményen, harcosan fellépő szakmai érdekvédelmi szervezetnek döntő szerepe volt abban, hogy bár az erdészet és az erdő is megcsínylette a válságot, de az erdőgazdasági termelés nem omlott össze a kaotikus piaci viszonyok közepette.

Az egyesület gazdaságpolitikai koncepciója az volt ebben az ügyben, hogy Magyarországot nem szabad a környező erdősült országok felduzzadt, értékesíthetetlen fakészleteinek lerakotává tenni a közvetítő kereskedelem révén és hasznára. Hanem a faforgalmazás szabályozása révén meg kell őrizni a belföldi fakitermelés értékesítési lehetőségeit és ezáltal megővni magát az erdőgazdasági termelést, s annak részvevőit az ellehetetlenüléstől. Ez az okos és éveken át következetesen képviselt politika meg is hozta a pozitív eredményt.

Derű és ború

E válságos, nehéz, munkás évek után 1936-ban került sor a magyar erdészet caddigi történetének egyik legkiemelkedőbb eseményére: a II. Erdészeti Világkongresszus és a hozzá közvetlenül csatlakozó IX. IUFRO-kongresszus megrendezésére.

Persze, munka volt ez is. Mégpedig csapatmunka, amelyben résztvettek soproni egyetemünk, a kísérleti állomás, a Földművelésügyi Minisztérium és az OEE szakemberei mellett a kongresszusi tanulmányutak vonalával érintett területek gyakorlati erdészei is.

Mindkét kongresszus kitűnően sikerült és évtizedekre szóló hírnevet hozott a magyar erdészetnek. Egyesületi szempontból külön siker volt, hogy a világgongresszus elnökévé, majd az annak határozata alapján létrehozott Nemzetközi Erdészeti Központ (C.I.S.) első elnökévé is az OEE elnökét, Waldbott Kelemen bárót választották.

1938-tól kezdve azonban már zord háborús szelek kezdtek fújni a világban. Az ún. első és második bécsi döntés (1938. nov. 2. és 1940. aug. 30.) jelentős erdőterületeket csatolt vissza az országhoz és ezzel egy pillanatra egy szebb jövő reménysugara csillant fel a magyar erdészek előtt. A II. világháború azonban hamarosan kiterjedt hazánkra is. Ezzel az egyesületi élet is évekig tartó tetszhalálba merült.

A két világháború közötti két évtized minden nehézség ellenére (vagy talán éppen azért) rövid, de fényes korszaka a magyar erdészeti és azon belül az OEE történetének. Bizonyítéka annak, hogy tehetség, szorgalom és hivatástudat csodákra képes, ha tiszta hazaszeretet és nemzeti élniakarás vezérli.

(Folytatjuk.)

Dr. Király Pál

FOLYIK AZ ALKU NÉMETORSZÁGBAN az erdők gazdálkodás alóli mentesítésének rézszerű-meghatározására. Mint ismeretes, a GREENPEACE mozgalom eredetileg ezt 10%-ban szabta meg. Az erdészet 2-3%-ra mutatott hajlandóságot, de ezt a mozgalom azzal utasítja el, hogy Kohl-kancellár a biológiai sokféleségre vonatkozó egyezmény aláírásával már legalább 5%-nyi mértékre kötelezte el magát. Így csak 5-10% közötti mezőben mozoghatnak, annál is inkább, mert a mozgalom megállapítása szerint ez ma ténylegesen csak sovány 0,2%-ot tesz ki és erősen veszélyezteti a száradékhoz, természetes fapuszuláshoz kötött élőhelyeket.

Újból szőnyegre került ez a kérdés a freiburgi egyetemnek idén februárban tartott, több mint 400 fős kollokviumán, ahol az erdőgazdálkodás ökológiai helytállósága, illetve ennek termékgazdálkodása szerepelt napirenden. A felelősök nagyobbrésze a GREENPEACE szervezet erdőügyekben Németországra illetékes képviselőjéhez intézte szavait, aki készséges vitapartnernek bizonyult. Jele ez annak, hogy a mozgalom a németországi erdő- és fagazdaság részéről mind nagyobb elismerést szerez. (A mozgalomnak Magyarországon való jelentkezéséről AZ ERDŐ 1985. évi 37. oldalán adtunk hírt.)

(AFZDW 1996. 6. Ref.: Jérôme R.)

DR. SOMKÚI LILLEMÉR

Hozzászólás a „fenntartható fejlődés” értvényességi köre kérdéshez

Bevezetés

Az 5-6 éve látványos méreteket öltött a társadalmi-gazdasági átalakulás, az itt most nem részletezett különféle változások nem hagyták érintetlenül a gazdasági élet fejlesztésére, fejlődésére vonatkozó fogalmakat, elképzeléseket sem. Ezek sorában globális jelentőségű, az egész emberiség fejlődését befolyásoló az a nemzetközi megállapodás, amely „fenntartható fejlődés” fogalmában vált ismertté. E fogalom erdészeti vonatkozású hazai értelmezéséhez – megjelent az ERDŐTÖRVÉNY kormány által betervezett tervezetében, olvasható volt az ERDÉSZETI LAPOK hasábjain is – kívánok észrevételeket tenni, mivel úgy ítélem, veszélyes kihatású lehet, ha a tartamos erdőgazdálkodás fogalom mellé bevezetésre kerülne a „fenntartható erdőgazdálkodás” zavarosnak, tudományosságát nélkülözőnek, félrevezető következtetések kiváltónak ítéltető nézete.

A fenntartható szónak mint jelzőnek értelmezhetőségéről

A magyar nyelvben valamennyire is járatos személy számára nem okoz gondot a szónak az az értelmezése, hogy itt valamilyen értelmezési korlát megfogalmazásáról, köznapi nyelven fogalmazva plafon állításáról van szó. Aki pedig a nagy léptékű nemzetközi összefogást célzó összejövétel előzményeiről, kiváló okairól is hiteles információval rendelkezik, az jól tudja, hogy itt a természet, a környezet nagyarányú és az emberi életet is egyre jobban veszélyeztető károsításának megfékezéséről van szó. Hogy ez miért napjainkra vált oly égető problémává, elegendő ha az alábbi néhány változásra utalunk:

1. Az emberiség évszázadunkban korábban elképzelhetetlenül gyors szaporodásnak indult. Amíg az 1900 előtti, mintegy 12 000 év alatt százszorosára nőtt a lélekszám, 1900-at követően négy százszoros növekedése következett be.

2. Az ipari termelés, a gépesítés évszázadunk 50-es éveit követően az automatizálás, robotizáció, a hatalmas méretűvé duzzadt energiafelhasználás, a termelés és a lakossági környezetszennyezés egyre elviselhetetlenebb és sok tekintetben visszafordíthatatlan károkat előidézőjévé vált.

3. A fejlett országokban létrehozott jóléti társadalmak „eladóból rendszerű” fogyasztási szokásai – amivel nem kis részben a termelés és kereskedelem növelését, fellendítését is segítették – olyan hatalmas hulladékhegyeket eredményeztek, ami a talajok, a levegő és a vizek türetlenül elszennyeződése miatt is, tovább már nem tekinthető folytathatóknak. A termelés ésszerű keretek közé való visszaszorítása végett is a tartós fogyasztási cikkek gyártására és fogyasztására kell irányt venni. Ez annál is inkább égető igényévé vált, mert az előretört fejlődő világ – a Föld lakosságának 80%-a eddig a világ

energiafelhasználásából csak alig 20%-kal részesedett – rátért a fejlett világ fogyasztási szokásainak a gyorsulására, az üvegházhatást növelő energiafelhasználás gyors ütemű növelésére mellett.

4. A riói értekezlet résztvevői az erdőket érintően nem a gazdálkodás, hanem a trópusi esőerdők (az egyenlítő két oldalán a 10-20 szélességi fokokig elterülő, az éves és szezonális időjárásit világméretben kialakító tényező) profitszerzés érdekében, a korszerű technika segítségével, soha nem látott méretű pusztítása ellen emeltek szót, próbálták az érdekelt országokat ősi erdőirtalékaik megóvására rábírni, igaz nem sok eredménnyel. Az ehhez elengedhetetlen anyagi segítségnyújtásról is csak beszéd folyt, a tettek elmaradtak. Komoly döntések születtek azonban az energiafelhasználás, a levegőbe távozó és az ózonréteget csökkentő, az üvegházhatást kiváltó CO₂-szennyezés csökkentésére, nagy környezetszennyezést előidéző termékek gyártásának beszüntetésére.

E néhány gondolat is elegendő annak igazolására, hogy a fenntartható szó nem vonatkozik univerzális jelleggel a gazdasági élet és a fogyasztás minden területére. Megalkotónak még véletlenül sem állott vagy állhatott érdekében az erdőgazdálkodás „fenntartható” méreteit, terjedelmét kijelölni, vagy az erdőgazdálkodást – amit schogyan se lehet összekeverni az erőpusztítással – bármilyen vonatkozásban korlátozni.

A fejlesztés szónak mint megállapításnak értelmezéséről

A gazdaság területén a fejlesztés szó arra vonatkoztható, hogy a már elért technikai, technológiai, termelési és termékkibocsátási eredményeket a mi esetünkben úgy kell továbbfejleszteni, hogy azok egyre inkább környezetbarát és környezetkímélő, a korábbinál kevesebb környezeti szennyezést és ártalmat előidéző módon legyenek eszközölhetők. A fejlődés motorja a fejlesztés, ez a fejlesztés, az előzőekben említett korlátozási követelménynek maradéktalanul megfelelő kell végbemenjen.

A fenntartható fejlesztés követelmény általános értelmezése tehát olyan fejlesztést takar, ami a mennyiségi növelés, növekedés megállítását vagy annak jelentős mérséklését követeli, míg a minőség vonatkozásában különös figyelemmel van a környezeti terhelés csökkentésére akár úgy is, hogy egyes luxustermékeket kitül a termelésből, vagy olyan adóbevonással sújtja, ami a helyreállítás költségeinek a fedezetét képes létrehozni.

Ami viszont az erdővel illeti, el kell mondani, hogy fejlesztése és területi növelése azért sem eshet korlátozás alá, mert természetes vagy létrehozott kultúra voltától függetlenül – út mellett, fásor, védősáv vagy tömb alakú előfordulása egyaránt

-- a természeti élő környezet részévé válik. A környezetet szennyező és a fenntartható fejlődéssel korlátozás alá eső tevékenységeknek védelemre szoruló szenvedő alanya. Zöld lombozata révén egyik jelentős szerepvállalója a levegő megszűrésének, O-termelésének, a CO₂-lekötésének, baktériumölő képessége révén a „tisztá levegő” biztosításának. Az erdő és zöld növényzet hasznos „szolgáltatásainak” felismerése alapján Németországban a városok – a szűkösen rendelkezésre álló szabad területek pótlására – a lapostetős házak tetőin létesítenek zöld felületeket, hogy a városi levegőt feljavíthassák. Sajnos az erdőterület növelésének – hazai adottságaink között igen nagy jelentősége ellenére – a legutóbbi években részben a tulajdonosi érdektelenség, részben az ehhez szükséges pénz hiánya az akadályozója.

A fenntartható gazdálkodás változó környezeti feltételei, az erdőgazdálkodás alkalmazkodási kényszere értelmezéséről

Az éghajlatkutatók számtalan előrejelzése figyelmezteti az emberiséget az üvegházhatás következményeire, a nyomában kialakuló migráció felerősödésére, a szélsőségesebbé váló időjárásra, környezetünkben a mediterrán kár- és kórokozók északi irányú felszaporodására, helyenél az aszályos időjárás, a hideg és hosszán tartó telek megjelenésére stb. Az erdőgazdálkodásban mindeme természeti anomáliák nem hagyhatók figyelmen kívül a fatermesztés 15-120 éves ciklusa, a fás növényzet élőszervezetként ilyen változásokkal kapcsolatos nagyfokú érzékenysége, sebezhetősége miatt. Az elmúlt 35 év gazdálkodási hibáinak jogos bírálata, a nagy erdőrésztletek alakítása, nagy kiterjedésű tarvágások fogantatása, helytelen fafajmegválasztás stb. ellenére aggodalmat keltő, ha a természetszerű, természetközeli erdőgazdálkodás bevezetésének szükségességét, mint a fejlett nyugati országok haladó példájának követését, globális igényként fogalmazzák meg, figyelmen kívül hagyva hazai adottságainkat. Az ember óhatatlanul arra gondol, hogy bármilyen belső szabályokat is alkossanak az Európai Unió gazdálkodására, a természetszerű erdőgazdálkodást lehetetlen bevezetni mindazon területeken, ahol az elégtelen éves csapadék vagy lepusztult hegyvidéki kopárok a fás növényzet természetes „erdőtenyészeti optimális viszonyait” meg sem közelítik. Az elmondottak alapján – ha természetesenk ítéljük, hogy az EU tagság ellenére a lapp rénszarvastenyésztő másként öltözködik, mint a vele tagsági viszonyban lévő olasz szicíliai paraszti – az is természetes kell legyen, hogy ott, ahol a természetcsűrő fatermesztésnek mondhatni minden követelménye (csapadék, hőmérséklet, megvilágítási, éves napsütéses napok száma, a levegő pára-

tartalma, a talajtani adottságok és domborzati viszonyok) optimális, más erdőgazdálkodást engedhet meg magának, mint pl. az a görög erdőgazdálkodó, aki az Athén környéki lepusztult mészkőhegy lejtőjén szeretne valamilyen zöld növényzetet, fásítást eszközölni. Magyarországon, mint tudjuk, adottságai tekintetében nincsen abban a helyzetben, hogy akár a skandináv, akár az észak-német vagy a dán példák követője legyen a fafajválasztás, többszintű elegyes erdők, az ápolási és nevelési feladatok takarékos, többségében a természetre bízható, pénzmegtakarítást eredményező megválasztása tekintetében. E téren a „magyar öltözközék” nem hasonlítható sem az európai átlaghoz, se a hősziget- és szélességi övön kívül található kedvezőbb adottságú régiók „öltözködési” szokásaihoz. Nagyon káros lenne azonban, ha a magyar természeti sajátosságoktól elvonatkoztatva lenne a fejlődés és fejlesztés megtervezése, külföldi példák alapján az őshonos növényzet a természet gondjaira bízva, csak azért, mert másoknál ilyen gazdálkodással is kiváló faállományokat találni.

Összefoglalóan, szeretném ha szakközvetelményünk egyetértene azzal, hogy a szakkifejezések sorában továbbra is elégedjünk meg a tartamos erdőgazdálkodás fogalommal. Ha az illetékes személyekkel tudatosítanánk, hogy az erdőterület növelésének vagy a szakszerű erdőgazdálkodás eddig kialakított haladó módszerei érvényesítésének, a finanszírozás nulla szaldós minimális és rövid távon fennmaradó gazdálkodási követelményét leszámítva, nincsenek behatárolt feltételei. Az az alkalmazkodási kényszer, amit a környezeti változások, az Alföld száradása, a futóhomok megkötése, a szikes talajok heerdősítése, illetve az üvegházhatásnak is köszönhető felmelegedés, klíma- és éghajlatváltozás követelhetnek, merőben más jellegű gazdálkodási alkalmazkodást feltételez, mint az a korlátozás, amivel a természeti környezetünk jövőtételen és visszafordíthatatlan károsítása ellen felvettük a küzdelmet. Arról kellene a laikus közvéleményt, ebben-ahab a botanikusokat is meggyőzni, hogy az erdő, a faállomány mint a természetnek valamilyen zöld felülete, a fenntartható fejlődés érvényesítésének, hazánk alacsony erdőszűtsége folytán, más országokénál jelentősebb eszköze kell legyen. A mi számunkra elfogadhatatlan, a meglévő erdővagyonnak csupán a megőrzése, erdészeti politika folytatása. Számunkra az erdőterület dinamikus növelése az erdészeti politika központi problémája. Az erdőgazdálkodás egyike azon termelési területeknek, ahol a sokcélú gazdálkodás saját utas tevékenység jellegének a feladása, előre írt nem becsülhető kockázatok, anyagi veszteségek forrásává válhat. Elmondottakkal a társadalmi érdeket és nem holmi szűk szakmai különködsére okot adó polémiát kívántam megjelteni.

Városvédő Vállalkozók Klubja

A NYÍRERDŐ Rt. műszaki erdészete felvételt nyert a Városvédő Vállalkozók Klubjába. Ez a csoport azt tűzte ki célul, hogy minél több természetes anyagot használjon fel. A településeken és a környezetben olyan létesítményekkel, városi és kerti bútorokkal jelentkeznek, melyek illenek a tájba, idomulnak a környezethez, szépek, kiváltják a gyakorta fízléstelen termékeket, a műanyagokat. A műszaki erdészeti a célok megvalósításának segítésére a náluk vásárolt gépekre és asztalosipari termékekre kedvezményt állapított meg. Ezzel kívánják előmozdítani, hogy a magánépítők, kertszépítők is kedvező feltételekkel jussanak olyan áruhoz, melyek a szebb emberi környezet kialakítását teszik lehetővé.

BRIAN HEALY, ILLYÉS BENJAMIN

Az erdővagyon értékelése az ír állami erdőgazdaságban

COILLTE az ír állami erdészet egyetlen részvénytársasági formában működő vállalata. 450 000 ha területen gazdálkodik, igen jó termőhelyi adottságokkal. Az éves átlagnövekedék $16 \text{ m}^3/\text{ha}$, de egyes területeken nem ritka a $30 \text{ m}^3/\text{ha}$ -os érték sem.

Az ír állam 1989-ben döntött arról, hogy a közszolgálati rendszerben működő állami erdészetet át kell alakítani nemzetközileg versenyképes, piaciorientált vállalattá. 1990-ben kidolgozták a stratégiát elképzeléseket, és ennek alapján láttak hozzá az új szervezet kialakításához. Ennek eredményeként 5 év alatt 1,2 milliárd USD-os vagyonnal rendelkező, a korábbi veszteséggel szemben 1994-ben már 14,6 millió dolláros nyereséget elérő komplex vállalat jött létre. Az erdőművelés és fakitermelés mellett jelentős a feldolgozási tevékenységük. Európa legnagyobb MDF gyárát üzemelteti. 1996 márciusától működik egy 650 000 m^3 /éves kapacitású OSB gyárak. A klasszikus alaptevékenységen kívüli teljesítmények árbevételének aránya 5 év alatt 1%-ról 25%-ra növekedett az összes árbevételhez képest.

Az átalakulási feladat érintette a költségek hatékonyabb felhasználását, a profit növelését, a létszámgazdálkodást, a döntési rendszerek racionalizálását és az információs rendszer korszerűsítését. (Ciszmagia: Erdészeti Lapok 1995. szept. 264-266. o.)

A részvénytársasági forma szükségessé tette a rendelkezésre álló vagyon és változásának rendszeres felmérését.

1994-ben Healy végzett speciális vagyonértékelést. E munka célja egyrészt az addig alkalmazott módszer aktualizálása, másrészt a vagyonérték realizálásának ellenőrzése volt.

Az értékelési módszer főbb jellemzői

Az újraértékelés az erdőkre, a fűdret és az utakra irányult. Az épületek, gépek, berendezések és a készletek értékelése az általános szabályok szerint történt, így Healy vizsgálata e vagyonellemekek nem foglalkozott.

Az Erdő értékelése három csoportban történt:

1. A fiatal (0-5 éves) erdőket a létesítési költségek szerint értékelték. Ez tartalmazza az első kivitteltől az 5 éves korig szükséges pótlási és ápolási költségeket az erdőfelújítási és erdőtelepítési területeken.

2. A középkorú erdőket a várható költségek és hozamok jelenlegi értéke (Discounted Cash Flows – DCF) szerint vették számításba.

Az értékelést 5%-os kamatlábbal végezték. Az értékeket:

- 3 fajtacsoport,
- 11 hozamosztály,
- 4 stabilitási csoport (függ a felsőmagasságtól),
- 14 korfok (5 éves ugrásokkal 70 éves vágáskorig) szerint differenciálták. Az adatokat 3 · 11 · 4 · 14 = 1848 elemből álló mátrixba foglalták. Minden egyes erdészeti hektárterületét besorozva a megfelelő mátrixelem DCF értékével megkapták a középkorú erdő értéket.

A fatermékek értékesítési árát az 1977-92. időszak ártendenciáinak alapján határozták meg. Az árbeszélésnél a kedvezőtlenebb piaci helyzetet feltételezték. A költségek a 10 melletti eladást tükrözték. Feltételezték, hogy a vásárló maga végzi a kitermelést és szállítást. A költségek közt csak éves átlagos erdőnevelési jellegű költségeket kalkuláltak.

3. A vágásérett állományok gyakorlatilag a lábön álló erdő kitermelési értéke szerint szerepeltek a vagyonértékelésben. Az erdő ealmazában sem vették figyelembe a kitermelési és szállítási költségeket. Ebben a fázisban nincs szükség diszkontálásra.

Az általános költségeket a középkorú és vágásérett erdőkből kikerülő értékesíthető faanyag árbevételének százalékában fejezték

ki, és ezzel csökkentették az erdővagyon ezen elemeinek értékét. Az általános költségek tartalmazták a COILLTE

- központjának és

- regionális szervezeti egységeinek általános költségeit.

Az általános költségek a bruttó árbevétel 44%-át alkották.

Összefoglalva: az erdő értékelését

- fiatal korban az 5 éves erdőfelújítási és erdőtelepítési költségek,

- középkorban az erdő nevelési költségekkel csökkentett várható hozamok jelenlegi értéke (DCF-módszer),

- vágásérett korban a lábön álló erdő kitermelési értéke szerint végezték el.

A fűdrek értékelésénél, az ír viszonyok közt kialakult piaci árból indultak ki. A COILLTE az erdőtelepítési program keretében jelentős mezőgazdasági területeket vásárolt fel. 1989-93 között például több mint 31 ezer ha földterületet vettek meg. Ennek és az országos adásvételi árak alapján vezettek le a területekre értéket. Healy a kiinduló adatokat termőhely szerint differenciálta. Így jóval magasabb értéket kaptak a jó termőhelyen álló sítkaenyő területeire (628 £/ha), mint az egyéb fenyőökre (139 £/ha). Az üres, terméketlen területeket 50 £/ha -val értékelték. Természetesen a vásárolt területeket a konkrét árak alapján szerepeltették az erdővagyonban. Ezek jóval magasabbak (1087 £/ha) a produktív erdő területeinek kalkulációjában szereplő átlagos piaci áránál (475 £/ha).

Az utak értékelésének alapja az 1989. január 1-én kimutatott beruházási érték volt. Ezt az adatot Healy a könyvelésből változtatlanul vette át.

Az újraértékelés eredményei

A mintegy 356 000 ha erdőterület értékelésének eredményét a következő kimutatás tartalmazza:

Az újraértékelés összegzése
(1000 L)

	Erdő	Föld	Utak	Összesen
Könyv szerinti érték 1993. 12. 31.	586 105	128 262	80 403	794 770
Új érték 1993. 12. 31.	700 965	166 831	80 403	943 199
Eltérés	+114 860	+37 569	-	+152 429

Levonható az a következtetés, hogy a korábbi értékeléssel azonos elméleti alapon végzett újraértékelés az erdővagyon jelentős gyarapodását mutatja. Az eljárás óvatos becslés jellemzi. Ez az eredmény a részvénytársasági formában működő vállalat helyes erdővagyon-gazdálkodását tanúsítja.

Az erdővagyon változását nem könyvelik a törvény szerint előírt pénzügyi elszámolásoknál. Amennyiben az erdővagyon-növekményt úgy kezelnek, mint a társasági bevétel egyik elemét, akkor az érvényben lévő alapvető pénzügyi előírást sértenek meg. A mérleg így nem tükröznék reálisan a Társaság kereskedelmi tevékenységének eredményét.

Az erdővagyon értékének változása fontos információként szerepel a Társaság mérlegében, így az elmozdások nélkülözhetetlen részét alkotja.

A vállalkozási tevékenység és az erdővagyon-változás összehangolt könyvelésére frországban sem alakult még ki általános elfogadott eljárás. Az ír szakemberek törekvése a reális módszer kialakítására az európai országok közti újszerű. Tapasztalataikat célszerű a magyar módszer kidolgozásánál is figyelembe venni.

Az erdőről pontosabban

A Kisalföld című napilap 1996. február 5-i számában *Lajtmann József, Reflex Környezetvédő Egyesület* aláírással megjelent „Az erdő” című cikkre reagálva, pontosítás és téves adatok korrigálása miatt is le kell írunk a következőket.

Reaítást és tényyszerűséget nélkülöz az írás elején megjelent adatsor.

Nem célszerű a kétezer évvel ezelőtti – ráadásul még a honfoglalás előtti, nem is Magyarországnak nevezett – területet összehasonlítani a mai Magyarország összterületével, illetve annak erdőterületével.

Maradjunk meg a honfoglalásnál, majd a trianoni intézkedéseknél és a jelenlegi ország területén meglévő erdőterületeknél.

Trianon előtt: 15 767 368 kat. holdból az ország területének 27,3%-a erdő.

Trianon után: lecsökkent az erdőterület az 1/9-ére, 1098,5 ezer ha-ra.

Jelenleg: 1995. december 31-i adat: 1 888 178 ha – 20%-a az ország területének, az ún. erdőgazdálkodás alá vont teljes területe.

A jelenlegi faállománnyal borított erdőterület, helyesen – 1 712 934 ha, az ország területének 18,4%-a – és nem 17%-a csupán, vagyis nem 1,6 millió hektár.

Lényeges, hogy „az erdőben Európa legszegényebb országa lettünk” sorrendet mikortól és honnan számítjuk. A Trianon utáni időkre ez igaz. Ma már a rendkívüli mértékű erdőtelepítések eredményeként teljesen más képet mutat.

Az erdőterület-nagyság és a %-os arány szerint jelenleg Európában 31 ország között a 21. helyen állunk, hátulról a 10. helyen. A fajlagos fatérfoogat-mutatóban pedig az első tíz között helyezkedünk el.

Az erdőterület-csökkenés világpolitikai döntés következménye, és nem a második világháború utáni erdőgazdálkodás „negatívuma”. Éppen ellenkezőleg, az 1946 utáni évek erdőgazdálkodásának legnagyobb eredménye a jelentős erdőtelepítések megvalósítása.

Nagy tévedés, hogy az erdőterület-csökkenés azért következett be, mert Európa-szerte az erdőgazdálkodás állami támogatást kap, nálunk nem, és rövid távú haszonszerzés a célja az erdőgazdálkodásnak. Európában egyedülállóan Magyarországon telepítették 100%-os állami támogatással a legtöbb erdőt.

Erdőterület: 1946-ban 1 187 699 ha volt, 1995-ben 1 888 178 ha az összes erdőgazdálkodás alá vont terület, vagyis több mint 58%-kal növekedett az 1946 évihez képest.

Az utóbbi 50 évben tehát mintegy 700 ezer ha erdőt telepítettünk ebben a kis országban. Európában első helyen állunk ezen a téren. (Az Alföld, illetve Magyarország távlati erdőtelepítésére ugyanennyi hektár terület prognosztizálható és 25%-os erdőszűltség érhető el.)

Az ok és okozat összefüggést tekintve is vitatkozunk. Az állami támogatás adása és az ithoni erdőgazdálkodás célja – a szerző szerinti piaci vállalkozás – között nincs ok-okozati összefüggés.

Különösen nem érvényes az a megállapítása, hogy az állami támogatás hiánya és a rövid távú haszonszerzés az ithoni erdőgazdálkodás célja. Az erdőgazdálkodásban az állami erdőterületeken az üzemszervező tartamos, hosszú távú erdőgazdálkodás folytatása a cél, és ez a vezérlő elv, amit be is tartottak és tartanak az erdőgazdaságok, az erdőgazdálkodók.

Egyszerűen nem értjük honnan származnak az elmúlt 15 évben évente kitermelt 7 millió köbméter és ezen belül az utolsó 5 év alatti átlagosan „már több mint 8 millió” köbméter kitermelési adatok.

Ezzel szemben a tények:

1981-1985-ig évek átlaga	8020 ezer m ³ ,
1986-1990-ig évek átlaga	8021 ezer m ³ ,
1991. év	7255 ezer m ³ ,
1992. év	6590 ezer m ³ ,
1993. év	5724 ezer m ³ ,
1994. év	5717 ezer m ³ ,
1995. év	5689 ezer m ³ .

Az erdőtervi lehetőséget 1981-ben 93-100%-ig, 1986-90-ig 97%-ban és az utóbbi 5 évben 87-60%-ig használták ki az erdőgazdálkodók, azaz jelentős mennyiségű üzemszervező kitermelhető fatömeg (fatérfoogat) „maradt lábton”, tartalékoltták, amit ki lehetett volna még venni a magyarországi erdőkből. A megyében sem használták ki a fakitermelésben az üzemszervező lehetőségeket (az elmúlt öt évben csak 86%-ban, az egészségügyi termelést is figyelembe véve, a privatizált erdőekben pedig egyhamadát termelték az elvárásoknak).

Az erdő sokszínű, sokrétű szerepét az abban dolgozó erdőszaki szakemberek nemcsak tudják és hangoztatják, hanem

A VOLT NDK TERÜLETÉN összesen 45 500 ha-nyi gyantázott erdeifenyő-állomány vár kitermelésre 10-11 millió m³ körüli fatömeggel. A jelenlegi ütemmel a kitermelés évtizedeket venne igénybe. Az ütem megfelelő fokozása végett körkérddéssel megvizsgálták a gyantázott faanyag értékesítési lehetőségeit és megállapították, hogy a gyantázottság külső megtélésére a tükrön kívüli, ép farész megvastagodása nyújt támpontot. Ha ez nem éri el a 27 mm-t és a tükrő teljes magassága a 115 cm-t, a gyantázottság nem befolyásolja az áralakulást.

Az eddig felszaporodott elmaradás felszámolását a 12 évet meg nem haladottan gyantázott részekkel kell nagyobb ütemben kezdeni, amelynél még az ép rész vastagodása nem haladja meg a 4 cm-t. Hátrébb maradhat a 6 cm-nél nagyobb vastagodású. A törönkről nem ajánlatos a 2-3 m magas gyantázott részt leválasztani, az jórészt az erdőn vész el.

(AFZ DW 1995. 25. Ref.: Jérome R.)

annak megfelelően gazdálkodnak, azért is igyekeznek minden letermelt erdő helyére újból természetközeli erdőt létesíteni. Viszont azt nem állítjuk, hogy éppen a példaként felhozott 150 éves bükkös valóban nagy fajgazdasággal rendelkezik. Más fafaj-összetételű erdők, a tölgyesek, viszont valóban nagy fajgazdagságúak.

Azt javasoljuk a szerzőnek, hogy járjon be egy 150 éves bükköst és egy 80-100 éves tölgyest, a különbséget fajgazdagságot tekintve, érzékelné fogja.

Mi is ellenezük a természetes vagy természetközeli erdők „letarolását” és csakis az okszerű, szakszerű, üzemtverszerű erdőgazdálkodást tartjuk jónak. Ebbe az is beletartozik, hogy a vágásérett állományok szakmailag indokolatlan túltartása az erdő értékét, a faállományt jelentősen csökkenti. Ezért is szükséges lenne azok letermelése, majd felújítása. Ez az okszerű erdőgazdálkodás.

Nem megalapozott az az állítás, hogy „hazánkban elsősorban a minőségi pusztításnak lehetünk tanúi”. Ehhez érvként az álltetvénszerű erdők „újratelepítését” hozza fel a szerző. A közphegységi, hegyvidéki területeken erről szó sincs, legfeljebb egyes alföldi (így a Kisalföld is) területeken történt jelentősebb mértékű nyárfatelepítés, még az 1961-ben megkezdett, ún. cellulóznyár-telepítési programként.

Az erdészek sincsenek „magyon oda” ezekért az erdőkért, és ahol csak lehet, elegendes, többszintű lombherdőt létesítenek, telepítenek, hoznak létre. Ezen a téren van még tenni, illetve javítani valónk.

Nem tudunk olyan élőlényről, különösen nem élőlényekről, amelyek az öreg erdők esetleges csökkentése miatt kipusztultak volna. A szerző sem tudott ilyent megnevezni. A magyar erdők flóra- és faunavilága jelenleg is gazdag, sőt a nagyvadfajok mennyisége helyenként talán még túlzott is. Az apróvadak száma nem az erdő-, hanem a mezőgazdasági

művelésű területeken csökkent, mégpedig rendkívüli mértékben. Ugyanott csökkent a rovarvilág fajszáma és mennyisége is.

A szerző azt állítja, hogy „súlyos problémák vannak az erdőgazdálkodási gyakorlattal is”. Ezzel elmarasztalja a gazdaságokat és egybefoglalja azokat a „privatizáció révén erdőterületekhez jutott állampolgárral”, aki a gyors haszon reményében a tarvágást (teljes leirtást) alkalmazza, az ügyvezetett szálaló (ritkító) kitermelés helyett. Való igaz, az új magánerdő-tulajdonosok egy részénél érezhető ez a magatartás és ilyen szemléletmód is érvényesül.

Az erdészeti és egyéb hatóságok igyekeznek ezt megakadályozni, szankcionálni, még viszonylag kevés sikerrel. Remélhetőleg változik a helyzet. Bár még eltelik egy kis idő, amíg a szerző által példaként felhozott öreg kínai esete érvényesül minden új föld- és erdőtulajdonosnál, hogy az ükunokája számára illett diófát. Ezt a mondatát mi úgy ismerjük, hogy a ma erdőszc, erdőgazdája az erdőt a gyermeke, de leginkább az unokája számára műveli, létesíti.

Elolvastuk a szerző által megnevezett kiadványt. Az általa élesen megfogalmazott tények, ahogy leírta, csak részben és logikus magyarázatokkal ellátva, szövegkörnyezetben elhelyezve, értelmezhetőek. Olyan kitétele is van, amelyet mi egyáltalán nem találtunk meg. A kiadványban azt is közölték többek között, hogy 600 hektár erdőt telepítettünk hazánkban, más pozitívumokra a szerző sajnos nem tért ki.

Kár volt az egyébként kitűnő kiadványt, amely a természetes és természetszerű erdőkéről, valamint a faültetvényekről kellő aggodással és természetszerű szemlélettel szólt, ilyen, az eredeti szövegből kiragadott, csakis negatívumokat közlő, pontatlanul leírt adatokkal lejártni.

Dr. Balázs István
Dr. Várhelyi István

FELHÍVÁS emlékfásítások létesítésére

A Honfoglalás 1100. évfordulójának méltó megünneplésében, az eseményhez kapcsolódó alkotások és emlékek létrehozásában, a magyarság-tudat kifejezésében és fejlesztésében az erdész szakma is jelentős részt vállal. Ennek a helyi kezdeményezések felkarolásától az országos („hivatalos”) emlékmű készítésében való tövölges részvételig több szép példája van. Rendelkezik viszont szakmánk egy olyan lehetőséggel, mely gondos végrehajtással és folyamatos törődéssel hosszú évtizedekig, esetleg évszázadig is hirdeti az erdész társadalom hazaszeretetét és örökíti meg e neves évforduló magasztos eszméjét.

Szakosztályunk ezért felhívja az ország valamennyi erdészeti szervezetét, intézményét, erdőtulajdonosát, hogy az év során emlékfásítások szervezésével, létrehozásával, illetve segítségével állítson emléket Honfoglalásunk 1100. évfordulójának.

A fásítást a Honfoglalás nagy történelmi személyiségeinek, a *Hét Vezér* emlékének kellene szentelni, így azt „*Hét Vezér Liget*”-nek (-Fásításnak, -Facsopornak stb.) lehetne nevezni. Azt javasoljuk, hogy – a helyi adottságok és lehetőségek figyelembevételével – *hét* darab fa ültetésével, vagy *hét* faj alkalmazásával, vagy *hét* facsoport létrehozásával adjanak hangsúlyt ennek az alap gondolatnak.

Jó lenne, ha erdész szakembereink működési területükön, lakóhelyükön az önkormányzatokat, iskolákat, intézményeket is megnyernék e gondolatnak és segítenék megvalósítását. Egyes helyeken a fásítás célját tartalmazó emléktábla (vagy felirat) elhelyezésére is sor kerülhet.

Megütszítettetésnek tekintenénk, ha hazánk határain kívül élő magyar erdészek is csatlakoznának kezdeményezésünkhöz.

Dobó István
az Erdők a Közjóért Szakosztály elnöke

Beszélgetés Tóth Bélával, az E.K.F.M. Kft. igazgatójával múltról, jelenről, jövőről

Jogelődünk az ERDŐTERV, majd az ERFATERV olyan régen alakult, hogy alapítására jobbra csak a nyugdíjas kollégák emlékeznek. Pedig megalakítása szükségszerű volt. Az ötvenes évek elején az államosított erdőterületeken működő erdőgazdaságoknak hasznos volt egy központosított tervezőiroda. Annál is inkább, mert a különféle beruházások is követték az ötvenes évek uniformizáló, mondhatni politikai irányzatát. S ez jó is volt, meg nem is. Segítette a központi elképzelések végrehajtását, viszont nyilvánvaló, hogy fékezte a fejlődéshez elengedhetetlen másság játékonyságát.

A tervezőiroda főleg feltáró utak, rakodók, majd a hatvanas évektől kezdve egyre inkább fafeldolgozó üzemek, és a melléktermékek hasznosításával foglalkozó ipari létesítmények tervezésével foglalkozott. A Sopronból kikerült sokrétűen képzett erdőmérnökök – majd később a faipari mérnökök, illetve a hozzájuk társult gépész- és elektromérnökök – otthonosan mozogtak a tervezésben. A szak tudáson kívül előnyös volt, hogy a kivitelezésben ismerős kollégák dolgoztak, egyszerűen jó munkakapcsolat alakult ki.

Milyen változást hozott az átalakulás?

A kilencvenes években bekövetkezett események gazdaságpolitikai változásai természetesen megváltoztatták lehetőségeinket. A mai E.K.F.M. tevékenysége nem sokban hasonlít az ERFATERV munkájához, ugyanakkor a mai tevékenységünk alapjai már korábban is megvoltak. Nemcsak a személyi állománya csökkent, hanem a szakmai feladatok is módosultak. Ez érthető is, hiszen költségvetési, majd vállalati konstrukció helyett ma (magán)vállalkozásként működünk. Ugyanakkor hagyományos partneri körünk, az erdőgazdaságok, az erdő tulajdonosi köre és a kezelést végző vállalkozások is átalakultak, új szervezeti formák alakultak, és alakulnak ki, míg a fafeldolgozás területén is nagymértékben megváltoztak a feltételek, elvárások. Természetesen ezen szakmai körön kívüli partneri körünk is nagymértékben megváltozott mind szervezetében, mind elvárásaiban.

Ez az átalakulás, az új működési forma kialakítása komoly terhelést jelentett és jelent ma is, vezetőkre, alkalmazotokra

egyaránt. A fennmaradásért nap mint nap meg kell küzdeni.

Ez csak nálunk tűnik újdonságnak?

Nyilvánvalóan túllünk nyugatra már évtizedek óta így van, úgy mond beleszülettek az emberek. Az átállás elsősorban emberileg és lelkiileg nehéz. Az örökösén érzett létbizonytalanságot nem lehet megszokni, ugyanakkor nehéz megtanulni, hogy a feladat nem jön, azt meg kell „szerezni”, szervezni.

Sokkal nagyobb baj az, hogy a piacgazdaságban minden mindennel összefügg, s így hiába a jó munka, ha mások fizetési képzetlensége miatt kerül bajba a vállalkozó. Ilyen körülmények között egy vállalkozás vezetőjének nem csak, és nem elsősorban a szakmai kérdésekre kell figyelnie.

A privatizáció során a külföldi tőke megváltoztatta a beruházások, felújítások tervezési, kivitelezési szereplőit. A külföldi magával hozza saját szakgárdáját ezen a piacon is.

Mit takar a rövidítés?

Működési területünk jelentősen kibővült. A nevünket alkotó betűk is jelzik mindezt: Energetika, Környezetvédelem, Faipar, Mérnöki szolgáltatás.

Lényegében az energetikai és a környezetvédelmi tervezőmunkánk valahol azonos igényből indul ki. A zaj és a por kibocsátás csökkentésével járó feladatok, illetve ezzel is összefüggésben az energetikai problémák komoly kihívást jelentenek mind a termelőüzemeknek, mind a mérnöki szolgáltatónak. Nem hiszem, hogy tévedek, ha azt mondom, hogy ezen a téren az országban az egyik legtapasztaltabb tervezőgárdával rendelkezünk.

De ez a probléma nem csak a faipar területén jelentkezik. A levegőtisztaság az egyik legkomolyabb probléma, amit a közeljövőben meg kell oldani. Itt nem kerülhető meg a törvényalkotás előremutató döntése sem. Olyan cégekkel vetjük fel a kapcsolatot, mint a fűzfői NIKE vagy a Tiszai Kőolajfeldolgozó. Izgalmas kihívás a biomassza hasznosításának kérdése. Ezen a téren az erdészekkel szorosabb együttműködésre számítunk, hiszen egyrészt a meglévő erdőállomány fenntartása termel más célra nem

„ÖKO-PONTRENDSZERT” VEZETKE BE ALSÓ-AUSZTRIÁBAN az erdőgazdálkodás irányításának tárgyilagossabbá tételére.

Mérőszámokkal értékelik az erdőgazdálkodóknak erdeje teljesítőképessége érdekében elért teljesítményeit, mulasztásait. A mérce az adott termőhelyen ökológiailag fenntartható, a természetet közelítő erdő, ezt vetik egybe a tényleges állapottal, és az eltérést pontrendszer segítségével számszerűen mutatják ki. Az ilyen értékelés alapozza a gazdálkodás támogatását.

A rendszer célja nem: a természetes állapot minél nagyobb mértékű megközelítése, hanem az *ökológiai szempontoknak minél megfelelőbb, valamennyi feladatnak eleget tevő, tartamosan fenntartható erdőkép alakítása*. Főbb jellemzői:

1. Lehetőleg természetes fafajösszetétel, termőhelyálló elegyfajokkal is számolva.
2. Természetes felújítás – az 1. alattiakkal összhangban.
3. Olyan erdőszerkezet, amely alkalmas a célt legjobban megközelítő erdőkép kialakítására.
4. Ökológiai tartamosság és élettani változtatosság, amely megőrzi vagy növeli a növényi és állati élővilág biztonságát.
5. Minél kevesebb mesterséges beavatkozás.

Alapvető a fafajösszetétel. A megfelelő növényterületeket a térségre vonatkozó katalógusból – Alsó-Ausztriára nézve ezek száma 60 – kell kiválasztani. A főbb jellemzők részpontjai meghatározva, majd az erdővel szemben támasztott társadalmi elvárásokra tekintettel módosítva és végül összesítő áll elő a kívánt értékelő szám.

A freiburgi egyetem erdőpolitikai intézete a múlt év nyarán nemzetközi kollokviumon foglalkozott ezen módszerrel. A tárgyalás teljes írásos anyaga ott 20 DM ellenében beszerezhető.

(AFZ DW 1996. 1. Ref.: Jérôme R.)

hasznosítható, de ugyanakkor a nemzetgazdaság energiámérlegében már jelentősnek mondható mennyiségű, energiaforrázóként értékes anyagot, másrészt nagy lehetőség van az új, a művelésből kivont, illetve kivonásra kerülő mezőgazdasági területek ilyen célú hasznosításában.

1990 után megpróbálkoztunk a fakeskedelemmel is. Ezen a területen nem egyszerű eredményt elérni, de az általunk megcélzott kisebb volumen inkább a külföldi vevők igénye, kereslete alapján a hazai lehetőségek megkeresése, és ezen keresztül a hazai kialakuló új vállalkozások segítése, bevezetése az exportpiacra fáradságos, de eredményes vállalkozás. A fapiac, a fakeskedelem külön világ, sajnos nem mindig a piaci törvények uralkodnak, gyakran nem a korrektség jellemzi.

A rönk exportja mégis furcsának tűnik.

A rönköt eladni ma még mindig jobb üzlet, mint feldolgozni. Azt hiszem a fűrészipari rekonstrukció elhibázott volt, elsősorban a kialakított kapacitások túlméretezése miatt. Korszerűtlen technikával képtelenség a piacon konkurálni, nem lehet minőséget produkálni. És ezt nem csak a faanyagra értem, hiszen piaci szempontból nézve hazánk fajajösszetétele elég szerencsés. De a versenynél számít a minőség, a korrektség, a csomagolás, a határidők pontos betartása, a folyamatosság és még számtalan apróság.

A hazai piacnál a fizetési határidőkkel is bajok vannak. És ez nem mindig a vevő szándékán múlik, hiszen ismert a körbetartozás fogalma.

Variációk egy témára

A termékvédelem külön téma. Hiába készítünk minőségi terméket, egy IKEA-val nem vagyunk egy súlycsoportban. Aztán itt vannak a keleti országok. Nyomott árakkal végképp nem tudunk versenyezni.

A privatizációs elgondolások is „uniformizáltak” voltak. Az rt.-knél sokkal differenciáltabban kellett volna a feldolgozó kapacitások eladását végezni. De hát a tervutasításos reflexek még éltek. Persze voltak, akik felismerték a lehetőségeiket, és éltek is vele. Ezt nem utólagos okoskodásként mondom, hanem tanulságként. Sokkal alaposabban kell a szakmának mérlegelni a lehetőségeit. Már most törni kellene a fejünket, hogy hogyan lehetne érvényesíteni az erdő egyéb szolgáltatásait.

Mik a lehetőségei a cégnek?

A lehetőségeket kutatja, segíti a HIRFA c. kiadványunk, melyet ugyancsak a mai piaci helyzethez való alkalmazkodás, a partnerek segítségének szándékával hívtunk életre, és amely – a partnereink visszaigazolása, a jelentkező új olvasók száma szerint – a szakma számára fontos, elfogadott, sőt igényelt információközlő fórum. Mert ez nem egyszerű hirdetésű újság, nem is szakmai folyóirat, sokkal inkább a piacutatás, a piac kialakulásának segítése, a gyors információ szolgáltatás a feladata.

A Wood Tech kiállítás megindítása, megszervezése is ezt a célt szolgálja, amelynek szervezőskor is igen komoly szolgálatot tesz a HIRFA újság.

Amikor felmerült a kiállítás gondolata, még nem volt semmiféle tapasztalatunk. De tudtuk, hogy igény van rá. Klagenfurt, Hannover, München bizonyították, hogy van mit keresnünk ezen a piacon. Minden vállalkozónak meg kell adni a lehetőséget, hogy maga válassza meg gépeit, technológiáját. Sajnos nem is olyan régen a külföldre utazó miniszteriális emberek számtalan használhatatlan, ám méregdrága gépet hoztak be. Nagy volt, szép volt, dollár volt... így ment. Ma még mindig nyögők és nyögő az egész ország az értéksökkenésből adódó hátrányokat.

Az idén a negyedik Wood Tech kiállítást szervezzük. Egyre több a tapasztalat, s mint az elmúlt év bizonyította, jó úton járunk, a Ligno Novum fa- és asztalosipari vásárral együttes szervezés közelebb hozta a szakma eddig különálló ágait, szakembereit. Már a klagenfurtiak is komolyan veszik a soproni rendezvényt, amit az is bizonyít, hogy tavaly itt járt az igazgató, és őszintén bevallotta, hogy meglepetést okozott neki a kiállítók száma, és az egész vásár sokszínűsége. Ez jó. A keleti piaci lehetőségek az érdeklődőket is keletre „tolták”. A felhasználóknak így nem kell utazniuk még pár száz kilométert, hiszen itt is megkapják mindazt, mint mondjuk Klagenfurtban. És járulékos költségei jóval kedvezőbbek.

Persze tudjuk, hogy ez a földrajzi előny csak átmeneti, hiszen néhány év múlva tovább todulunk kelet felé. Így gondolkoznunk kell már most, hogy a keleti térségben alakítsuk ki a fogadókézséget.

A magánérdő-tulajdonosok megjelenése, a számítógépekben rejlő lehetőségek megannyi kiállító mozgósíthatnak. Tudatos vásártervezésünk végül is meghozta az eredményt. Csak remélhetjük, hogy a 95-ös, összességében közel 250 kiállító száma nem csökken, hanem inkább növekszik, és egyre többen – hazai vállalkozások is – választják a szakmai bemutatkozás, piacszerzés, megmérettetés ezen formáját.

Pápai Gábor

DR. KOLLWENTZ ÖDÖN

Az osztrák erdőérték-számítástan

A német erdőérték-számítás irányelveinek megjelenése után 11 évre jelent meg az osztrák erdőérték-számítástan *Wolfgang Sagi* tollából.

A könyv az anyagot három témakörben tárgyalja. Az első, *alapvető részben* az értéket, ennek fajait, az érték és az ár összefüggéseit és különbségét ismerteti és értelmezi az *érték-kategóriákat*: használati, csere, haszonérték. Az *értékek fajainál* anyag-, költség- és hozadéki értékeket különböztet meg. Az *értékelési funkciókat* hasznosság, védelmi és szociális funkciókra osztja fel. Ezek az erdő értékét különböző módon befolyásolják.

Az erdőértékelés *elméletének* tárgyalásánál az állomány- és az üzemértékelés ökonomiai modelljeit állítja fel. Ezek az *állományértékelésnél* a hozam, a ráfordítás évi és periodikus összetevőjeként jelennek meg.

Az *üzemértékelésnél* valamennyi be- és kifizetést, valamint a kalkulált költségeket kell tekintetbe venni. Itt tárgyalja a kamat-, a kamatos kamat-, a járadék- és az amortizációs számításokat és ezekre példákat és megoldásokat ad.

Kétféle minősítést tárgyal: a *statikus minősítést*, amely az állomány aktuális viszonyainak, a *dinamikus minősítést*, amely a jövőben remélhető állapot minősítését jelenti.

Erdészeti kamatlábként a helyileg szokásos kamatláb 2/3-át, de leegyszerűsítve az állag 3%-ot fogadja el.

Az *alapvető értékelési feladatokkal* kapcsolatosan részletesen kitér a talaj forgalmi értékére és ennek a mezőgazdasági talajokkal való kapcsolatára. Az egyes művelési ágak között, így az erdő:mező:szántó = 1:2:3 viszony áll fenn.

A talaj hozadéki értékének számításánál Faustmann képletét alkalmazza.

Az állomány *kitermelési értékének* meghatározásánál vagy valamely tényleges használt adatait, vagy a fatermési és választéktáblából levezetett adatokat alkalmazza. Az *allo-*

mány-költségértéket, az erdőösítésekénél és a fiatalosoknál jelentkező költségeket 2-3%-os kamatlábbal prolongálja. Az *állomány-elvárterék* a kitermelési értékhez kapcsolódik, amelyet a vágásérettségi koráig a költségértékek levonásával számít ki. A *korértékgörbés eljárásnál* az állományértékeket grafikusán felhordva azt görbével kiegyenlíti, erről a megfelelő korértékeket lelvassa, az így kapott értékeket táblázatba vezeti be. A *korértéktenyezés eljárásnál* a számítást a korértékgörbéből levezetett olyan korértéktenyezőkkel végzi, amelyek különleges esetek számítására is alkalmasak.

A *vágásra nem érettség* számítása az állományértékek és a véghasználati értékek grafikus ábrázolásával végezhető. A *növedékértékelésnél* a vágásérettség-kori, a teljes átlagnövedék és a folyónövedék lehetséges értékszámításait ismerteti. Ezeket a fatermési táblából, illetőleg a tényleges növedékvizsgálatok alapján állapítják meg. Az *egyed fák értékének* számításánál az állományértékelésekhez hasonlóan jár el, így a költség-, az elvart és a kitermelési értékeket lehet megállapítani.

Külön részben foglalkozik a *kártalanítások* számításaival. Foglalkozik az idő előtti kitermelés következtében előállt károkkal, a tartós vagy időszakos használatok elmaradása folytán előállott, a szomszédos állományt és talajt érintő károsításokkal, az üzem területének csökkenése után megmaradt terhelések, a gazdálkodás elnehezülése, a nem kívánatos használati idő következtében előállott károkkal és ezek kiszámításával. Az *egyéb értéksökkenéseknél* a valamely terület átvágásával bekövetkezett értékcsökkenést, a felsővezeték és kábelbefektetés következtében előállott károkat számítják. Külön tárgyalja az immisziós károk értékelését is.

Az *erdei mellékhaszonvételek* közül csak az erdő vadászati értékével foglalkozik, amelyet a vadászberleti összeg 4%-os kamatláb alkalmazásával számít ki.

AUSZTRIA 15%-NYI ÁLLAMI ERDEIBEN erőteljesen törekszenek áttérni a természetes felújításra. Ennek gyakorlati megvalósításáról számol be az egyik – kerekén 9000 ha-nyi összterületű – erdőgondnokság vezetője.

A 700-800 mm-nyi csapadékot kapó termőhelyen az 1988. évi erdőrendezés az újlátot meg átlagon felüli vadkárt állapított meg, természetes újjal pedig csak ott mutatkozott, ahol korábbi hókárok folytán erőteljesebb beleyülés történt. Ez arra mutatott, hogy itt is megteremthető a természetközeli erdőhasználat. Ennek megvalósítását tűzték célul és a következő utat választották.

Erdőteljes szemléletalakításba kezdtek az erdészkerületek személyzetével való alapos területbejárások során. Jelentősen csökkentették a vadállományt – az őzterítéket megkétszerezték, a szarvaslelvést 20%-kal megnövelték. Ezzel egyidejűleg 100 ellenőrző kerítést létesítettek, a legkárosítottabb részen a vadászatot házi kezelésbe vették és gondoskodtak megfelelő vadlegelők létesítéséről. Az addigi nyáriról a téli fakitermelésre tértek át. A felkészítést a tő mellől rakodóra helyezték. Tarvágások helyett újlátot felszabadítását, kis területű szállalóvágásokat és nagy kiterjedésű gyérítéseket vezettek be. Géppel járható, degradált termőhelyeken traktorral talajszelést végeznek. Rendszeres megfigyelés alatt tartják az ellenőrző kerítéseket, a kezelés alatt álló területeket, és folyamatosan értékeli a tett intézkedéseket. A természetes felújítást egyedi kezelésben részesítik.

Míndezre hatására az elmúlt hat év alatt a fakitermelés fajagkos költsége 13%-kal, az erdőgazdálkodás összköltsége 60%-kal csökkent.

(*ÖFZ 1996. 4. Ref.: Jérôme R.*)

Erdőtelepítés mint földhasznosítási forma

Az utóbbi évek tulajdonviszonyainak változása, a szántó-földek nem kellő kihasználtsága, ezen területek racionális használatának szakmai és közgazdasági kérdéseit veti elő. Vizsgálni kell azokat a lehetőségeket, gyakorlati megoldási módokat, amelyek a szántóföldek hasznosítását eredményezhetik. A mezőgazdasági termelőkiallítás változásai révén a századfordulóra, illetve az azt követő évtized végére – számítások szerint – 1250 ezer, 1300 ezer hektár szántóterület mezőgazdasági termelésből történő kivonása várható.

Ez természetesen nem akarattalagos, a korszerűbb és hatékonyabb termelés következményeként kialakulóban lévő állapot.

Figyelemmel az élelmiszerfeldolgozási lehetőségekre és piaci problémákra, már most szántóföldi hasznosításokat kell végezni, amelyek a racionális földhasználatnak megfelelően alakítják át a mezőgazdaság termelési szerkezetét.

Ezen területek hasznosítási formái lehetnek:

- szántóföldi fatermesztés,
- gyepek és legelőgazdálkodás,
- halastó, víztározó,
- apróvadgazdálkodást szolgáló vadászerdő.

Megítélésem szerint a felsorolt hasznosítási formák közül, mind a befektetés, mind a megtérülés előnyeit mérlegelve a szántóföldi fatermesztés képviselheti a legnagyobb területi hányadot. A korlátozott anyagi erő ma azt diktálja, hogy ezen területek erdőszítését a támogatás mértékétől függően, főleg hagyományos erdőtelepítésre vegyük figyelembe.

A fajok megválasztása tekintetében a gyorsan növő fajokkal rövid vágásfordulóban végzett fatermesztés ésszerű, gazdaságos alternatívának ítélem.

Közepes minőségű szántókon történő fatermesztés a jelenlegi fanövedék többszörösének elérését is lehetővé teszi.

A szántóföldi mezőgazdasági növénykultúra és a fatermesztés bekerülési költségeinek egymás mellé állításával jól szemléltethető a fatermesztés kedvezőbb gazdasági vonzata.

1 ha nemesnyár hozama és gazdaságossága (1995)

Közepes fatermesztési osztály, közepes minőségű szántó				
Összes fatermesztés:	282	br.m ³		
	212	n.m ³		
Átlagnövedék:	18,8	m ³ /ha		
Vágásforduló:	15	év		

HOZAMOK:

Árbevétel	%	m ³	Egys.ár Ft/m ³	Érték Ft
Fűrészlé	37	78,5	5000	392 500
Ládafa	28	59,4	3800	225 720
Papírfa	20	42,4	3500	148 400
Rostfa	15	31,8	2500	79 500
Összesen				846 120

RÁFORDÍTÁSOK:

Közvetlen ktg:

– állomány létesítés:	69 625	Ft
– talajápolás, nyésés:	90 000	Ft
– fakitermelés 800/m ³ :	225 600	Ft
	385 225	Ft
25% általános ktg.:	96 306	Ft
	481 531	Ft

Korszaki jövedelem:	364 589	Ft
1 évre eső árbevétel:	56 408	Ft
1 évre eső költség:	32 102	Ft
1 évre eső nyereség:	24 306	Ft

1 ha gabona hozama és gazdaságossága 1995

Közepes minőségű szántó

Átlagos terméshozam (3,4-5,0 t): 4,2 t

RÁFORDÍTÁSOK:

Művelet	Ft/ha	Korszaki bekerülés Ft
Szántás	7 000	105 000
Fogasolás	1 400	21 000
Tárcsázás	5 000	75 000
Gyűrűshengerezés	1 400	21 000
Vegyszerezés	16 500	247 500
Vetőmag	5 600	84 000
Vetés	1 680	25 200
Kombájnolás	5 600	84 000
Szántóföldi száll. 0-10 km	1 200	18 000
		680 700
25% általános ktg:		170 175
összes költség:		850 875

HOZAM:

Terméshozam: 4,2 t	16 000	Ft/t
Korszaki jövedelem:	157 125	Ft
1 évre eső árbevétel:	67 200	Ft
1 évre eső költség:	56 725	Ft
1 évre eső nyereség:	10 475	Ft

A fatermesztésnek a szántóföldekre történő kiterjesztése kétségtelenül jelentős változást jelent a mezőgazdasági termelés mai szerkezetén.

Ezen változás azonban kedvezően fogja befolyásolni a fa-, cellulózipari és papíripari termékek behozatálát, és megteremt az élelmiszeripar környezetbarát csomagolóanyagának nyersanyag alapját.

Az állam által nyújtott különböző támogatási konstrukciók csak fokozhatják a magán- és e célból társult tulajdonosok vállalkozási kedvét.

Tóth László

Örvényben a törvény

I.

A lassan negyven év előtti időszak okmányai között, tekintélyes vastagságával foglal helyet az erdei kihágások nyilvántartó könyve. Az erdészeti adminisztráció, nemzedékeket összekötő anyakönyve, ma már megmosolyogtató bejegyzésekkel emlékeztet az állami erdőtulajdon, a favagyton védelmének sajátos történéseire.

Az elkövető neve (ha a bejegyzés időpontjában ismert volt) mellett, az elkövetés helye, időpontja, a cselekmény: pl. I köteg vágástéri gallyeltulajdonítás, tettenérés; a foganatosított eljárás: pl. I Ft 50 f. befizetése a... sz. kiseladási bárcán; végül az ügyben intézkedő erdészeti alkalmazott neve. Az ismeretlen elkövető, a felsoroltakon túl, némi adminisztrációval még növelte az erdészeti írásheliséget okozta örömet: a szabálysértési vagy a bűnügyi hatóság kapott részletes bejelentést az elkövetett cselekményről, nyomok, tanúk, címek stb. közlése révén.

Az eljárások eredményét megörökíteni hivatott rovat kezdetben még tartalmaz sikeres nyomozati munkára utaló bejegyzéseket, a kiszabott büntetés mértékét, azután már olyan is előfordul, hogy pl. „Büntetőeljárás megszűnt, kárérték nem éri el a 20 000 Ft-ot” (70-es évek).

Ezen a tájon azzal különül el a későbbiekkel ez az időszak, hogy a nemzedékváltással megszűntek a napi családrosások a jogtalan faanyagmozgatás elkövetőivel. Véget ért a gyakornok ugrasztása a hátihezer zsinogének elvágására. Véget ért az erdőszél váratlan berontása a faluszéli viskók konyhájába, hogy a sparherd alól ivóltve szórja ki a bizonyítékot. Elviselhetően megritkult a tárgyalásokra időzések száma.

II.

A nemzedékváltás némiképp az erdei rend felügyeletében is változást okozott erőfellel. A kerület gazdája a közeli vagy távolabbi település lakója lett, menctrendhez, dolgozó feleséghez, övödőhöz, közérthöz stb. alkalmazkodó alkalmazott. A kihágók

sem feltétlenül a helybéli polgárok közül kerültek ki ezután. A bottal ütött nyomú elkövetők száma ugrásszerűen megnőtt, az ismeretlen személy ellen indított eljárások prognosztizálható eredménye: a nyomozás megszüntetése, mert a hatóság semmi esélyt nem lát a támpontokat nélkülöző eljárás sikerre tételére.

Az üldözőmunka intenzitásának minősítések persze azt sem szabad szem elől tévesztetni, hogy miként áll arányban a cselekmény súlya, valamint a felderítésére rendelkezésre álló kapacitás értéke. Egy erdőszékület életében pl. egy fuvarnyi tűzifa elutalajdonítása, mondjuk 30 ezer Ft értékben, nem minősíthető piskótának. Ha ezt az értéket a nyomozás során a hatóság két munkanap alatt elkölte, elvárható-e, hogy szigorúan kiszabott keretéből a bizonytalan kimenetelű nyomozást erőltesse, amikor pl. milliós értékű lopás tetteseit biztató nyomon üldözi.

Talán nem jár hamis nyomon, aki – hasonlóan bankhoz, gyárhoz, számítógépponchoz stb. – az érték közelében szervezi meg annak védelmét, az illetéktelenektől. Mint illetékes.

Az értékítéletet, az értékek tiszteletét a törvényeknek sugallnia, gondozóinak megatnítani és megkövetelni feladata.

Nem sugallja a természeti és anyagi értéket képviselő erdő tiszteletét a törvény, amelyik a felszámolás alatt álló szövetkezet milliós értékű erdeinek „nyom nélküli” eltűnését elősegíti. Nem, amelyik földértéken dob „piacra” több százszázalékos többletértéket. Nem, amelyik boldog-boldogtalannak, korlátozás nélkül enged át erdőhasználatot, miközben az erdőt kezelő grammonként kimért feltételektől függően nyúgi a terheit. Nem, amelyik százhektárszámra engedi feltüzelní évtizedes küzdelmek eredményét. És nem, amelyik még nem is naprakész az erdővagyonot ért megpróbáltatások ismeretében.

Ezen eredmények némelyikétől függetlenül is, remélhetően közeleg az EU-hoz illeszkedés időpontja. Amikor még inkább súlyponti kérdés lesz különböző, kevésbé gazdaságos mezőgazdasági törekvések felszámolása és befektetés újabb erdők létrehozásába. Ehhez egyelőre az anyagi és ily módon a szervezeti feltételek csak korlátozottan állnak rendelkezésre. Ámde a természeti környezettel kapcsolatos törvénykezés és a szellemi, érzelmi előkészítés, felkészítés létetemenyese lehet, pótolva egyhen lényeges, ebbéli mulasztásokat.

Aspátóczy István

DR. SZODFRIDT ISTVÁN, az Erdészeti és Faipari Egyetem Termőhelyismerettani Tanszékének 12 éven át vezetetője, de 65 évesen, 1995 végével különböző okokból *nyugdíjazását* kellett kérnie, további öt professzorunkkal együtt. Nagy veszteséget jelent ez nemcsak alma materünknek, de egész közoktatási kormányzatunk politikájára is árnyat vet az ilyen kényszerintézkedés.

Dr. Szodfridt István 1953-ban kitűnő eredménnyel szerzett diplomát az EFE-n. Öt évig a Keszthelyi Állami Erdőgazdaságnál töltött be üzemi munkaköröket. Már akkor részt vett az Őrség és Vend-vidék vegetáció-térképezésében és nagy részt vállalt az akkor induló országos erdőtopológiai munkából, 1958-tól az ERTI-ben járta végig a kutatói munkaköröket. Botanikai erdőtopológiai, termőhelyi, nyártermesztési, természetvédelmi és génmegőrzési kutatásokban ért el nemzetközileg is elismert eredményeket. 1965-től megbízták a keszdeméti Duna-Tisza közti Kiserületi Állomás szervezésével és vezetésével. 1967-ben nemesnyár-nevelési vizsgálataival szerzett kandidátusi fokozatot. Mindig nagy részt vállalt a tudományos ismeretterjesztésben is, és hosszú ideig volt a Bács-Kiskun megyei TIT elnöke. Feldolgozta a vegetáció és a termőhely kapcsolatát a Duna-Tisza közti homokháton, továbbá a termőhelytípusok szerepét az erdőgazdasági tájakon. 1983-ban hívták meg az EFE Termőhelyismerettani Tanszékére vezetőnek, ahol az erdészeti talajtani, erdészeti meteorológiát és geológiát oktatta.

Sokszor végzett külföldi tanulmányokat és vezetett hazánkban nemzetközi tanulmányutakat. A FAO Erdészeti Bizottságának tagja, a IUFRO termőhelyi szakcsoportjának vezető helyettese. Tudományos publikációinak száma közel 200, közülük több egyetemi jegyzet, mintegy 15 külföldi közlemény és kb. ugyanennyi könyvrészlet. Munkái sorából kiemelkedik az 1994-ben megjelent Termőhelyismerettan című egyetemi tankönyve. Az MTA Erdészeti Bizottságának tagja, korábban a Botanikai, Talajtani és Ökológiai Bizottságnak is tagja volt. Számos társadalmi tisztséget tölt be (DEE soproni csoportjának elnöke, a városi TIT elnökségének tagja). Perfekt német és angol nyelvtudással rendelkezik. Több mint egy évtizede rendszeres referálója az Agrárrodalmi Szemlének. (Ő fordította angolra Keresztesi Béla: Akác c. kismonográfiáját is.)

Széles látókörű, kiváló oktató-kutató, akinek emberi tulajdonságai is példamutatóak.

Őszinte szívvel, tisztelő barátsággal kívánunk Szodfridt professzornak egészséggel teljes, munkás nyugdíjas életet.

Dr. Tompa Károly

MAGYAR LAJOS

A termőhely-térképezés hazai eredményei és a fejlesztés iránya

A termőhely-térképezés, a talajterképezés egyik erdőgazdálkodási célokra kifejlesztett változata. Célja a termőhelyi tényezők meghatározása, a termőképességben eltérést okozó tényezők elhatárolása, és mindezek olyan térképen való ábrázolása, amelyről a termőréteg leglényegesebb tulajdonságai leolvashatók.

A termőhely-térkép azokat a tényezőket tünteti fel, amelyek viszonylag állandók, és a termőképességgel a legszorosabb kapcsolatban vannak. Általában a térképi jelölések – a legfontosabb talajadottságokon kívül – a termőhely domborzati, klimatikus és hidrológiai adottságait is tartalmazzák. A klíma a táji adottságokon belül a domborzati formával, a tengerszint feletti magassággal, az égtáj szerinti fekvéssel és a hajlásszöggel érzékeltethető, de erdészeti szempontból a klímajelző teszt-fajfajokkal történő meghatározás még könnyebb, és szakmai szempontból egyszerűbb ábrázolási lehetőséget kínál. A hidrológiai viszonyok a domborzat függvényei, így csak a különleges adottságokat kell a térképen külön jelölni.

A termőhely-térképezés alaptérképe általában 1:5000 méretarányú, 10 méteres szintjelölésű, amelyet a végleges térkép elkészítésekor 1:10000-re kicsinyítenek. A termőhely jellemzése, a termőhelyi tényezők, különösen ezek összehatása, közvetett úton, a növényzet segítségével is ábrázolható és térképre vihető. Nagy jelentősége van a többé-kevésbé természet szerinti állapotban megmaradt erdőfársulásoknak, mert ezek szerkezete és faji összetétele kapcsolatba hozható a termőhelyi tényezőkkel.

A természetes növénytársulások a termőhelyi tényezők összehatásának legjobb indikátorai. A termőhely-térkép általában a mezoklíma tartalmazza és a termőhely-típus-változatot jelöli. Más megfogalmazásban a termőhely-térképezés célja olyan alapinformációk nyújtása és szemléletessé tétele, amelyek segítségével a termőhely-típus-változat, és ennek kapcsán a termőhely termőképessége meghatározható.

A termőhely-térképezés felhasználásának célirányultsága

múlt

jelen

jövő

GAZDASÁGI
HOZAM
MENNYISÉGI

SZEMLELET

SZEMLELET

ÖKOLÓGIAI
IMMATERIÁLIS
MINŐSÉGI

Az egységes alapelvek ellenére eltérnek egymástól azok a szempontok és követelmények, amelyeket a termőhely-térképezésnek ki kell elégíteni. Napjainkban csak a gazdaságilag legfejlettebb országokban érezhetőek azok a tendenciák, amelyek a termőhely természetesi lehetőségeit és a környezetvédelmi szempontokat egységes termőhelyszemlélettel (ökológiai környezetszemlélettel), a biotóptérképezés módszerével próbálják szemléletessé tenni a jövő erdőgazdálkodása számára.

A termőhely-térképezés célirányultsága a kor követelményeinek megfelelően fejlődik és változik. Ezt a fejlődési irányt az ábra szemlélteti.

A magyarországi termőhely-térképezés kialakulása és vázlatos történeti áttekintése

A talajtannak mint tudományagnak tudatos és szakszerű művelése csak a XVIII. században kezdődött. Hazánkban a XVIII. század végén és a XIX. század elején a már fásítással is foglalkozó *Tessedik Sámuel* gyakorlati talajtani eredményei iránymutató jelentőségűek. Az első talajterképet csaknem másfél évszázaddal ezelőtt, 1853-ban *Szabó József* Békés és Csanád Megyék térképe 1858. című munkája tartozékként készítette el. Újabb térképezés csak a Földtani Intézet Agrogeológiai Osztályának leállítását követően (1891) indult meg. A felvételezés, a geológiai szemléleten túlmenően, a talajok fizikai tulajdonságainak szemléltetését is célul tűzte ki. Egy-egy község, nagybirtok határát dolgozták fel a kor színvonalának megfelelően (*Inkey, Treitz, Horusitzky, Timkó*).

Később, különösen a hegyvidéken, a talajtaniival szemben a geológiai irányzat vált uralkodóvá. A geológiai formákra fektetve a fő hangsúlyt, gyakorlatilag az alapkövetet, és nem a talajokat térképezték. Az erdőterületeken alig végeztek felméréseket. Az 1909. évi Nemzetközi Agrogeológiai Konferencia megrendezése hazánkban új lendületet adott a talajterképezés fejlődésében. Itt hangzott el az a javaslat, hogy az egész ország területéről, a zonális elterjedést is figyelembe véve, átnézetes talajterkép készüljön. Az 1911-ben kezdődött munkálatok a térkép többszöri átdolgozása és egyszerűsítése után, 1932-ben hoztak végleges eredményt. *Treitz* (1922, 1932) klímazonális térképe már termőhelyi szemléletet is tükröz. A kor irányzatának megfelelően az alapkövetet még mindig uralkodó szerepű a térképen, de már regionális talajokat is elhatárol, sőt a klímát fajfajokkal jellemzi.

Az átnézetes talajterkép adataira támaszkodva *Timkó* (1918) készítette el Magyarország első valódi talajterképét. Ezen a térképen a klímazonális elvek csak a talajtípusokon keresztül érvényesülnek. A talajtani gyakorlati megoldásainak szempontjából nagy jelentőségűek, a *Kreibig* nevéhez fűződő, 1931-1951 között 1:25 000 méretarányban, a növénytermesztő szakemberek számára készült térképek. A *Kreibig*-féle térképezés befejezésével világviszonylatban egyedülálló,

(1918) készítette el Magyarország első valódi talajterképét. Ezen a térképen a klimazoniális elvek csak a talajtípusokon keresztül érvényesülnek. A talajtan gyakorlati megoldásainak szempontjából nagy jelentőségűek, a *Kreibig* nevéhez fűződő, 1931-1951 között 1:25 000 méretarányban, a növénytermesztő szakemberek számára készült térképek. A Kreibig-féle térképezés hfejezésével világviszonylatban egyedülálló, az egész ország területét felölelő, egységes szemléltető részletes talajterkép állt rendelkezésre. Mivel a felvételek az erdőterületeket nem érintették, a róla készült átnézetes térképek is csak zöld foltként jelölték az erdőterületeket.

A Kreibig-féle nagy térképezési munka alatt több nagy jelentőségű, de kisebb volumenű talajterképezés történt, amelyek más elveken alapultak. Erdészeti szempontból egyedül *Ijjász* talajterképe említhető, amely a királyhalmi (ma ásatóhalmi) erdészeti iskola Erdeiről készült, és a talajok mechanikai összetételét vette alapul az elhatárolásnál. A klimazoniális elveket a talajok genetikai rendszerezésével figyelembe vevő, ma is használatos átnézetes térképeket *Stefanovits és Szűcs* (1955) készített először. 1955-ben 1:20 000-es méretarányban adták ki a jelenleg is használatos „Magyarország genetikus talajterképét”. Ezen 29 talajtípus, illetve altípus (színekkel és jelzésekkel), a fizikai talajféleségek, valamint a közetféleségek szerepelnek. A genetikus talajterképek már az erdőterületek talajait is feltüntetik. A méretarányból következően ezek a nagyon változatos termőhelyi viszonyokat nem jelölhetik, de erdészeti vonatkozásban hasznos általános tájékoztatást adnak a terület várható adottságairól. A mezőgazdaság számára az üzemi talajterképezést *Arany, Vér, Sík* munkássága helyezte új alapokra.

1950 és 1970 között több erdészeti kezdeményezés és próbálkozás is történt a termőhelyfeltárás, termőhelyterképezés terén. A szakmán kívül említést érdemelnek még botanikus kutatóink térképezési módszerei (*Zólyomi – Baráth – Horánszky – Jakucs*, 1953), a Bükk hegységben végzett vegetáció térképezése. Az egyik legnagyobb jelentőségű munka *Majer* (1956) erdőtipológiai rendszerének kidolgozása és alkalmazása volt a termőhely-terképezésben való kidolgozásában *Szodfridt és Tallós* is részt vett, valamint az eddigiektől alapelveiben gyökeresen eltérő, *Járó* (1954) által kialakított irányzat, amely a direkt-termőhelyfeltárás módszereivel térképez, és amely alapját képezi a később kialakított és az egész erdőgazdálkodásunk alapjává váló módszernek. Nem hagy-

ható ki a felsorolásból *Abalos* (1964) és *Tóth* (1962) munkássága sem, akik a Járó-féle módszer alapelveit homokterületekre, illetve síkra adaptálták, és kidolgozták a termőhelyláncok homokformákhoz és szikes talajtípusokhoz kapcsolódó termőhely-típzálásának módszerét. 1970-től a kidolgozott módszert az erdőrendezés átvette és alkalmazta, ennek kapcsán a termőhelyterképre a termőhelytípus-változatok kerültek. A klímát négy kategóriával jellemezték: bükkös, gyertyános-tölgyes, kocsánytalan tölgyes, illetve cseres és erdősztyepp. A hidrológiai viszonyokat hét kategóriába sorolták: többletvízhatástól független, változó vízellátású, szivárgó vízű, időszakos vízhatású, állandó vízhatású, felszínig nedves és vízzel borított. A genetikai talajtípusokat pedig a következő táblázat tartalmazza:

I. Főtípus:	Váztalajok
<i>Típus:</i>	– köves sziklás vázталaj
	– kavicsos vázталaj
	– földes kopár talaj
	– futóhomok
	– humuszos homoktalaj
II. Főtípus:	Közethatású talajok
<i>Típus:</i>	– humuszkarbonát talaj
	– rendzina talaj
	– erubáz (fekete nyirok) talaj
III. Főtípus:	Közép- és délkelet-európai barna erdőtalajok
<i>Típus:</i>	– karbonátmaradványos barna erdőtalaj
	– barnaföld, Ramann-féle barna erdőtalaj
	– kovaványos barna erdőtalaj
	– agyagbemosódásos barna erdőtalaj
	– podzolos, barna erdőtalaj
	– pszeudoglejes barna erdőtalaj
	– savanyú, nem podzolos barna erdőtalaj
	– csernozjom-barna erdőtalaj
IV. Főtípus:	Csernozjomtalajok
<i>Típus:</i>	– csernozjom jellegű homoktalaj
	– kilúgozott csernozjomtalaj
	– mészlepedékes csernozjomtalaj
	– réti csernozjomtalaj
	– öntés csernozjomtalaj
V. Főtípus:	Szikes talajok
<i>Típus:</i>	– szoloncsák talaj
	– szoloncsák-szolonyc talaj
	– réti szolonyc talaj
	– shtyepesedő réti szolonyc talaj
	– szology talaj
	– másodlagosan elszikesedett talaj
VI. Főtípus:	Réti talajok
<i>Típus:</i>	– szoloncsákos réti talaj
	– szolonyces réti talaj
	– réti talaj
	– öntés-réti talaj
	– lápos-réti talaj

Kérem az 1964-ben, a Soproni Erdészeti Technikumban végzett IV/B. osztály volt tanulóit, hogy az érettségi találkozó sikeres megszervezése céljából vegye fel a kapcsolatot dr. Bocskay Lászlóval.

Cím: 1193 Budapest, Bem u. 37. I/2.

A találkozó időpontja:

1996. augusztus 10-11.

VII. Főtípus: Láptalajok

- Típus:*
- mohaláp talaj
 - rétláp talaj
 - lecsapolt és telkesített rétláp talaj

VIII. Főtípus: Ártéri és mocsári erdők talajai

- Típus:*
- ártéri erdőtalaj
 - mocsári erdőtalaj

IX. Főtípus: Folyóvizek és tavak üledékeinek, valamint a lejtők hordalékainak talajai

- Típus:*
- nyers öntéstalaj
 - humuszos öntéstalaj
 - lejtőhordalék talaj

A termőréteg vastagságát öt kategóriába, klímatípusok szerint két csoportba osztva osztályozták. A következő jellemző a fizikai talajféléség öt kategóriája. Ezek együttesen adják meg a termőhelytípus-változat termőképességét, amely a fafajmegválasztás és az erdőművelés alapja.

A Magyarországon alkalmazott termőhely-térképezéshez felhasználható térképek

- Alaptérképek:*
- geológiai térképek
 - hidrológiai térképek
 - különböző talajtérképek
 - genetikai talajtípus-térképek
 - természetes növényársulás térképek
 - cönológiai térképek
 - klímaterképek
 - meteorológiai térképek
- Alkalmazott térképek:*
- mezőgazdasági tematikus térképek
 - Várallyay-féle térképek (mezőgazdasági hasznosítási szempontokat figyelembe vevő térképek)

(Erdészeti alk. t.)

- faállománytérképek (ÜT. alapján)
- erdőtüpustérképek
- termőhelytérképek (ÜT. = *üzemterv*)

A fejlődés irányai

A termőhely-térképezés világviszonylatban is egyik legvalószínűbb fejlődési iránya a biotóptérképezés, amelynek alapegysége a *biotóp*: (élethely) az életközösség térbeli alapegysége, amely sajátos, minőségileg és mennyiségileg jellemezhető egységes élővilágot, vagyis életközösséget tartalmaz. Más értelmezés szerint a biotóp az élettérnek az a legkisebb része, amelyen belül a környezeti viszonyok – nem számítva az esetleges évszaki változásokat – azonosak, egyformák, de eltérnek más szomszédos élőhelyek környezeti viszonyaitól. A biotóp a maga abiotikus és biotikus tényezőivel alkotja az életközösség környezetét. A biotóp és a biocönózis elválaszthatatlan egységet alkot, a kettőt egymással szembeállítani gyakorlatilag nem lehet.

A biotóptérkép tartalmazhatja:

- a termőhelytérkép;
- a jelenlegi állománytérkép;
- a természetes növényársulás-térkép;
- és egyéb tematikus térképek

információit, amelyek az előző térképekhez is kapcsolódhatnak.

A biotóp-térképezéshez a következő tematikus térképezések kidolgozása javasolható:

Tematikus térképek kidolgozása

- légszennyezés-veszélyeztetettség-pufferolási térkép;
- természetvédelmi érték-térképek és kategóriáinak kidolgozása (védeltség-érték-fokozatok, például: génmegőrzés, populációmegőrzés);
- talajvédelmi tematikus térkép;
- általános vízvédelmi és vízgazdálkodási tematikus térkép (kategóriák kidolgozása);
- közjóléti értéktérkép (kategóriák kidolgozása, például: levegőszennyezés, üdülés, sport).

A biotóp-térképezés céljai ma még szembeállíthatók a klasszikus termőhely-térképezés célkitűzéseivel, de az előbbi nem nélkülözheti azt az információtartalmat, amelyet a már meglévő erdészeti térképek, különösen a termőhelytérképek, tartalmaznak. Egy ökológiai alapokon irányított erdőművelés hosszú távú érdekeivel, ami nemzeti érdek napjainkban, még teljes mértékben szemben áll a jelenkor nyereségcentrikus, látómelegtermék szemléletű erdőműveléssel. A módszer kidolgozásával a környezetvédelmi szempontok nagyobb hangsúlyt kapnak, sőt egyes esetekben prioritást élveznek majd a gazdasági magán- és csoportérdekekkel szemben. Ez a tény a tulajdonosok (gazdálkodók) ellenállását válthatja ki, és ennek visszahatásaként akadályozhatja elterjedését. A biotóp-térképezés kifejlesztése nem történhet más úton, mint a termőhely-térképezéssel lerakott több évtizedes szakmai tapasztalatokon és eredményeken.

Magyarországon a környezetvédelem útja csak az erdész szakemberek közreműködésével, az erdészeti tudományok évszázadok alatt felhalmozódott ismeretein át vezethet egy értékeinket megőrző jövőbe.

A Soproni Erdészeti Technikum 110 éves fennállásának tiszteletére a Technikumban végzett valamennyi kosárlabdázó részére 2 napos sporttalálkozót szervezünk.

Helye: Sopron, Szent-György utca 9.

Időpontja: 1996. augusztus 30-31.

Jelentkezés: Gábor Csaba szervezőnél
9400 Sopron, Bem u. 3.
Telefon/fax: 99-313-276.

DR. PAGONY HUBERT

Ismét a gyökérrontó taplóról és a hatékony védekezés lehetőségéről

Az elmúlt évtizedben számtalan alkalommal kerestem a lehetőséget, hogy a gyökérrontó tapló (*Heterobasidium annosum*, synonym neve *Fomes annosus*) kártételére felhívjam a főhatóság és az erdőgazdálkodók figyelmét. Úgy látszik, mindez nem volt elég arra, hogy országosan tudatosult volna a kórokozó elleni hatásos védekezés módszere. Nem így az erdeienyő tűkarcgomba (*Lophodermium*) esetében, amikor az egyik területvezető erdősz. kolléga magyarázta el nekem, hogyan és mikor kell ellene védekezni csemetekertben, nehogy a következő év tavaszán a tűk megvörösödjének. Csak ezután árultam el, hogy a védekezési technológiát én dolgoztam ki a kórokozó hazai élettevékenységének ismeretében.

Visszatérve a gyökérrontó tapló problémájára Az Erdő XXXVI. 10. sz.-ban (439-444. old.) „Mentsük meg erdei- és feketefenyveseinket a korai pusztulástól” címmel részletesen ismertettem a tapló elleni biológiai védekezés nagy jelentőségét. Ugyanezen évben az Erdőgazdaság és Faipar-ban (1987. 12. 18-19. o.) „A gyökérrontó tapló (*Fomes annosus*)” címmel írtam egy gyakorlati tájékoztatást a kórokozó leküzdésére. Előadásaimban mindig részletesen tárgyaltam a gyökérrontó tapló jelentős gátoló szerepét a fenyvesítés szemszögéből. Legutoljára pedig az Élet és Tudomány hasábjain 1994-ben (45. 1428-1430. o.) „Biológiai védekezés fenyveseinkben” címmel írtam OTKA támogatással egy ismeretterjesztő közleményt.

Egyéb lépéseket is tettem a gyökérrontó tapló leküzdésének országos elterjesztése érdekében. Már 1983-ban, majd 1985-ben megjelent a 16-1985. (XII. 28.) MÉM-PM-ÁH rendelet, amely lehetővé tette, hogy a kórokozó elleni biológiai védekezés költségeire 2000 Ft/ha összeget igényelhessen minden gazdálkodó, amennyiben igazolta a védekezés végrehajtását.

Ennyi a múltból. Azt mondja a közmondás, hogy ismétlés a tudás anyja. Ezért legyen szabad ismétlen a gyökérrontó tapló élettevékenységét ismertetnem, valamint az eredményes biológiai védekezés módszerét közölnöm.

A tapló okozta kártétel fenyveseinkben mintegy 100 éve ismert. Csaknem ennyi időre tehető azok a próbálkozások, amelyekkel a kártételt csökkenteni, vagy megszüntetni próbálták több-kevesebb eredménnyel.

A kórokozó megtelepedése és terjedése a következő. Amikor a felnövekvő fiatal fenyvesben nevelővágást hajtunk végre, azaz a fák egy részét kivágjuk, a levágott fák tuskói az erdőben maradnak. Ezeknek a tuskóknak a friss vágáslapján a gyökérrontó tapló gombaspórái a szél segítségével megtelepednek. Kedvező feltételek mellett a spórák kicsiráznak, majd gombafonalai a tuskó szövetébe, majd a gyökerekbe

hatolnak. *Növekedése itt nem áll meg, hanem a gyökérintkezések miatt áthatol a szomszédos fák élő gyökereibe is.* Ezáltal az élő fákat is megfertőzi. Mivel a tapló éves növekedési rátája kb. 1,0 m, ezért egy-egy fertőzött tuskó körzetében viszonylag gyors körkörös pusztulás tapasztalható. Ez a pusztulási forma főleg erdei- és feketefenyveseinkre jellemző, mivel a *Pinus* fajoknál a kórokozó a fa szájcáscát támadja meg, azaz a víz- és tápanyagszállító szöveteket. Luc-, jegenye-, vörös- és duglászfenyőnél a tapló az érettfát, a gesztet támadja. Ezért ezeknél a fajoknál nincsen ilyen látványos, gutatétesszerű pusztulás. Itt elsősorban a korona kigyérülése, a tűk esetleges elszürkülése és megrövidülése utal a betegségre. Lucfenyőnél üregek korhadás következik be és a gyökér általában kiöblösödik.

A gyökérrontó tapló hazánkban összességében hozza termőtesteit (1. kép). Csapadékos időjárás esetében az alomtakaró felett jelennek meg, száraz időszakban viszont, főleg az Alföldön, az alomtakaró alatt találhatók meg a gyökérfőben. A kórokozó epidémia jellegű fellépése főleg a homoki termőhelyekre jellemző. Az ERTI Erdővédelmi Osztálya 1989-ben dr. Tóth József osztályvezető irányításával felmérte egyes tájesorokban a tapló előfordulásának gyakoriságát. Ez már akkor a Dunántúli középhegységben 5, a Kisalföldön 5, a Nyugat-Dunántúlon 8, a Nagyalföldön 23 és a Dél-Dunántúlon 54%-os értéket mutatott. Azóta tovább romlott a helyzet. Hogy miért ilyen magas a fertőzési arány a homoki termőhelyeken, annak több kiváló oka van.

1. Az erdei- és a feketefenyő homokon szélesen elterülő, nagyon felszínes, igen gazdagon elágazó gyökérrendszert fejleszt. Emiatt gyakori a gyökérintkezés a szomszédos fákkal.

2. A szél mozgatása következtében az egymást érintő gyökerek gyakran sérülnek a homok dörzsölő hatása miatt. A fertőzés a sebeket keresztül gyorsan bekövetkezhet.

3. Főleg határtermőhelyekre ültetik az erdei- és a feketefenyőt. Ez eleve gyengültségi állapotot eredményez. Az ilyen termőhelyeknek talajában kevés az antagonistás élőszervezet, amely hatására csökkenne a kórokozó aktivitása. A volt mezőgazdasági területek beerdősítése is fokozott veszélyforrást jelenthet, mivel ott is hiányzik a speciális mikroflóra.

A gyökérrontó tapló járványszerű pusztítása miatt a veszélyeztetett területekre ültetett fenyveseket 30-40 évvel korábban kell véghasználni a tervezettnél, 60 éves kor helyett 30-40 éves korban. Ez a csökkentett vágáskor nemcsak mennyiségi, hanem tetemes minőségi veszteséget okoz. Fokozza a veszélyt még az is, hogy a kórokozóval fertőzött területre ismétlen fenyőt ültetni csak abban az esetben javasolt – az újabb

vizsgálataink szerint –, ha a területet kituskózzák. Ellenkező esetben az ültetett fácskák már egészen fiatal korban megfertőződnek a visszahagyott tuskók gyökerei útján. Ez az állapot főleg a somogyi homokra ültetett második és harmadik generációs fenyvesekre jellemző.

A tapló terjedő fertőzése ellen eleinte úgy próbáltak védekezni, hogy a pusztuló foltokat körülárkolták. Ezáltal megszüntették a fertőzött és nem fertőzött gyökerek érintkezési lehetőségét. Továbbra is megmaradt a fő veszély, azaz a nevelővágások során képződött friss tuskókat a tapló spórái fertőzni tudták. Később a tuskók vegyszeres kezelésével hátrították el a tapló fertőzési lehetőségét. Ennek a módszernek viszont az a hátránya, hogy a tuskók gyökereit a gyökérrontó tapló gombafonalaik még meg tudják támadni. Ez pedig úgy lehetséges, hogy a gomba spórái a homokon keresztül bemosódhatnak a gyökerekig és ott kicsíráznak, majd továbbterjednek a gyökerekben.

A védekezésnek leghatásosabb módja a biológiai, amelynek lehetősége hazánkban több mint egy évtizede megoldott. A Phylaxia Oltóanyagtermelő Vállalat munkatársaival kidolgoztuk egy antagonista gomba, az óriás terülogomba (*Peniophora (Phlebia) gigantea*) spóráinak tömegtermelését. Ennek spóráit kell a frissen vágott tuskók vágáslapjára juttatni, minimálisan 40 ezer spóra/ml koncentrációban. A készítmény kísérleti jelleggel Penofil néven kerül forgalomba, amelynek alkalmazását a következőkben ismertetem.

Foto: dr. Pogany Hubert

A PENOFIL fermentlé az óriás terülogomba spóraszuszpenziója, amely a gyökérrontó tapló ellen alkalmazható erdei- és feketefenyő tuskók kezelésére.

Az alkalmazásnak, illetve a kezelésnek az a lényege, hogy a védekezésül felhasznált gomba fermentált készítményét a nevelővágások során a frissen kivágott fa tuskójának vágáslapjára telepítjük. A spórák kicsíráznak és gombafonalaik behatolnak a tuskó szíjácsába, majd a gyökerekbe. Ezáltal lehetetlenné teszi a gyökérrontó tapló megtelepedését a tuskón, valamint elhárítja az egészséges fák fertőzését a gyökérintkezéseken keresztül.

1. Az eljárás egyik alapfeltétele, hogy a tuskók kezelését minden esetben a vágást követően azonnal, vagy olyan ütemben kell elvégezni, hogy a vágásfelület be ne gyantásodjék.

2. A már vízbe bekevert ferment-lét a bekeverés napján fel kell használni, mert a benne levő spórák és gombafonalaik darabok csírázóképesége gyorsan csökken. Különösen a 25 °C feletti hőmérséklet okozhat gyors minőségromlást.

3. Bekeverés, illetve hígítás előtt a ferment-levet, amely általában 1 literes flakonban kerül forgalomba, alaposan fel kell keverni.

4. A ferment-lé eredeti kiszerezésben 0-5 °C hőmérséklet mellett 6 hónapon át biztonságosan eltartható és vele hígítás után eredményes tuskóoltás végezhető.

5. A szuszpenziót óvni kell a túlhevüléstől, ezért nem ajánlatos a napra kitenni, télen pedig óvni kell a tűz melegétől.

6. A kezelés az év bármely időszakában alkalmazható.

A szükséges oltóanyag mennyiség tisztításban, gyéritésben, véghasználatban 1 hektárra vetítve a következő:

Tisztításban: 8-12 ezres tőszám mellett 2 liter ferment-lé 18 liter vízzel hígítva. 3-8 ezres tőszám esetén 1 liter ferment-lé 9 liter vízzel hígítva.

Gyéritésben: 1 liter ferment-lé 9 liter vízzel hígítva.

Véghasználatban: azonos a gyéritéssel.

Kezelés: A leírt hígításban elkészített ferment-levet a tuskóra juttathatjuk csurgatással műanyag flakomból, amelyre 2-3 mm-es lukat fúrunk. Használhatunk középnyomású kézi, vagy hāti permetezőgépet.

Ügyeljünk arra, hogy a ferment-leves szuszpenzió az egész vágáslapot beborítsa, amit legeredményesebben a permetező készülékkel érhetünk el.

A lekezelt tuskókon a következő év őszen megjelennek az óriás terülogomba termőestei, amelyek a tuskó kérgén kezdetben szürkés árnyalatúak, később krémsárga színűek. Ez bizonyítja a kezelés eredményességét.

A PENOFIL oltóanyagot kísérleti célra 1 literes flakonokban gyártja és forgalmazza a Phylaxia Oltóanyagtermelő Rt. Fermentációs Osztálya. Címük: Budapest, X., Szállás u. 5. Telefon: 262-9323 Fermentációs Osztály, Pacsay Ágoston osztályvezető.

Ezek után egyedüli kívánságom, hogy az erdőgazdaságok, a magánerdőtulajdonosok minél többen éljenek a védekezés lehetőségével, mert ezzel az eljárással erdei- és feketefenyveseink véghasználati korát 20-30 évvel meghosszabbíthatjuk. Aki pedig referencia eredményeket akar látni, ajánlom a Délalföldi Erdőgazdaság Rt. Ásotthalmi Erdészeti, ahol már 20 éve végeztük el az első eredményes védekezéseinket.

Véghasználatok tájba illesztése

Az utóbbi időben a természeti értékek feltésének megerősödésével, az erdőtervény előkészítés kapcsán egyre több szó esik a tarvágások nagyságának korlátozásáról.

A korlátozásért kiáltók többsége természetesen nem a tarvágások káros hatásának bizonyított ismeretében emeli fel szavát, hanem egyszerűen a tarvágás látványa kelt benne ellenérveket.

És ne tagadjuk, a tarvágás, de említhetem a végvágást is, különösen hegy és dombvidéken – a mai ember szemével – bizony csúnya, függetlenül attól, hogy kiterjedése kicsi vagy nagy.

Felvetődik a kérdés, hogy vajon mi, erdészek mindent megteszünk-e, hogy a vágásokat minél inkább megpróbáljuk „elrejtetni”, illetve a visszamaradó környezetbe beilleszteni.

Szinte biztosan állíthatom, hogy ma, egy-két elszigetelt próbálkozástól eltekintve, a tájbaillesztés nem gyakorlat, kivételt képez talán egy-egy forgalmas út melletti védősáv, illetve forrás melletti faegyed, facsoport visszahagyása.

Az eszköztár azonban ezekkel együtt, illetve ezekkel kombinálva ennél gazdagabb.

A továbbiakban e bővített eszköztárból szeretnék néhány lehetőséget felvillantani.

Vonalas létesítmények mellett visszahagyott, idős fákból álló 10-30 m széles sáv.

Takarásra nem tudatos alakított, a véghasználatra kerülő állománnyal előzetesen azonos erdőnevelési beavatkozásokkal kezelt szegély. Jelenleg alkalmazzuk.

Vonalas létesítmények mellett a véghasználatot megelőzően kialakításra kerülő sáv.

Szemben az előző eljárással, ahol a vonalas létesítmény határán visszahagyjuk a fákat, itt a hasonló szélességű területet előbb újítjuk fel, ha lehet természetes úton.

Ezt, a végvágást is magába foglaló felújítást az állomány vágásérettégi korának elérése előtt 10-20 évvel megkezdhetjük, és így elérjük, hogy a későbbi véghasználatot megfelelő magasságú fiatalos állományrésszel takarja.

Az előzetes felújítás előnye az idős sáv visszahagyásával szemben a jobb takaróképeség, az hogy nincs kieső fatömeg, és nem marad olyan öreg fa az út közelében, mely később kiszáradásával, kidőlésével a forgalom biztonságát veszélyeztethetné. A két módszer természetesen nem zárja ki egymást, mindkettő alkalmazására szükség lehet, sőt mindaddig míg a most megkezdett sávfelújítások betöltik funkciójukat (10-20 év múlva), addig a tényleges takarást továbbra is a hagyományos eljárás szolgálhatja.

Az előzetes felújítás és az idős sáv visszahagyásának kombinációja.

Igen kedvező benyomást kelt, és kiválóan takar, ha a – vonalas létesítmény felől nézve – felújított takarósáv mögött véghasználatkor egy idős fákból álló fasort is meghagyunk.

Ugyancsak visszahagyhatók idős fák magában a felújított szegélyben is.

Szegélyalakítás végvágott és lábom maradó állományok határára.

Kedvezőtlen benyomást kelt hegyvidéken, ha a végvágott és lábom maradó állomány közti határ messziről is jól látható gerincekre fut fel.

E látványt orvosolható a 2. bekezdésben vázolt szegélykialakítással, illetve annak némi módosításával.

A 10-20 éven belül vágáséretté váló állományok határán lévő, változó szélességű sáv lehetőleg természetes felújítását ez esetben is korábban, a 2. bekezdésben leírtak szerint kell elkezdni, a végvágás azonban csak az egész állomány végvágásával együtt történhet, különben a távvezetékek pásztyájának képéhez hasonló „foghíjat” hozunk létre.

Az ilyen „szegély” kialakítása attól függetlenül kedvező, hogy az erdőrészt többirészt természetesen vagy mesterségesen újítják fel.

A módszerrel elérhetjük, hogy az idős és végvágott állomány határa ne éles magassági különbséggel váljon el egymástól, hanem harmonikusan öszesimuljon.

A szegélykialakítás természetesen az erdőrészt valamennyi határvonalán alkalmazható, sőt ugyanilyen módon oszthatók meg nagy kiterjedésű erdőrészek is. Erdőrészt megosztás esetén azonban tekintettel kell lenni arra, hogy a sáv ne legyen egyenes, továbbá változó szélességgel igazodjon a terepalakulatokhoz.

Fenyő és lomblevelű állományok határán az éles kontraszt csökkentése.

Ezt a tarvágást, végvágást követően a két állomány fajaival történő elegyítéssel végezhetjük oly módon, hogy a határukon az elegyarány 50-50%, a két állomány belseje felé haladva a szomszéd állomány fajtái fokozatosan elfogynak.

Végvágások, tarvágások során idős fák, facsoportok visszahagyása.

Jelenleg is alkalmazzuk források, pihenők környékén. Kedvezőbb az esztétikai hatás, ha a visszahagyott fák a fő- vagy elegyfajok értékes alakú, tekintélyes méretű egyedei, esetleg ritkább dekoratív elegyfajok. Természetvédelmi szempontból kívánatos odvas fák visszahagyása is.

Véghasználatkor visszahagyásra szánt dekoratív faegyedek, facsoportok nevelése.

Amennyiben adott állományt egységes erdőnevelési elvek szerint kezelünk véghasználat idejére kevés, vagy egyáltalán nem lesz hagyásfának való, megfelelő alakú, állékony egyed. Ezen úgy segíthetünk, ha már az ápolások és előhasználatok során törekszünk egyes fák, facsoportok olyan nevelésére koronaaalakításra, hogy habitusuk hasonlítson szabad állásban nevelt társaikéra, ez nyilvánvalóan a nagyobb növekedési biztonságával érhető el. Ilyen beavatkozással elérhetjük, hogy a szabályos korona mellett a gyökérhálózat is kiterjedtebb, ezáltal a fa is állékonyabb legyen. Az egyedek kiválasztásának el kell térni a faanyaghasznosítást célzó szempontoktól, azaz előtérbe kell helyezni a bőhőnc, villás, érdekes alakú fákat. Kedvező meghagyni a vadgyümölcsöket, és a dekoratív elegyfajokat.

Az ilyen komplexebb állománynevelésre nem lehet ellenérny, az hogy annak haszna csak a távoli jövőben realizálódik, hiszen igaz ez valamennyi erdőművelési munkára is.

Tájbaillesztés megfelelő erdőrésztalakítással.

Az előzőekben már említettem a véghasznált és idős állományok közti éles törés kedvezőtlen látványát a gerincekre felfutó erdőrésztalakítárok esetében.

E látvány megfelelő erdőrésztalakítással is csökkenthető. Kerülni kell a főgerinceken és/vonalirányban vezetett, egyenes határvonalakat. A részlethatároknak lehetőség a völgyeket, lápok, utakat kell választani. Az egyenes vonalakat célszerű többször is megtörni. El kell érni, hogy az erdőrésztel határa mindig simuljon a terepalakulatokhoz.

Természetesen a leírtak csak egy kis csokrot képeznek a tájbaillesztési lehetőségek közül. Tudom azt is, hogy ezek alkalmazása szemléletváltozást, némi többletmunkát, és az üzemtervezés alatti nagyobb odafigyelést is igényel.

Bízom azonban abban, hogy a magyar erdészek képesek a szakmai alapelveik feladása nélkül úgy tevékenykedni, hogy eközben a laikus nagyközönség igényét is kielégítsék.

Garamszegi István

DR. BARNA TAMÁS

A madárcseresznye (*Cerasus avium* L.) csemetenevelése Magyarországon

1. A madárcseresznye jelentősége a magyar csemetetermesztésben

A madárcseresznye hosszú ideje kedvelt fafaja a magyar csemetetermelőknek. Egyéves csemetéje egyaránt keresett erdészeti és gyümölcsfaiskolai célokra Nyugat-Európában. Sajnos, a termelés számszerű adatait elemezve, a hazai felhasználás nem mutat kedvező képet. Megvizsgálva az elmúlt öt év termelési adatait a madárcseresznye csemetetermelése az 1. táblázat szerint alakult.

1. táblázat

A madárcseresznye csemetetermelésének mennyiségi alakulása
1991/92 – 1995/96. között
az OMMI éves csemetelétár összeítő alapján

Év	Összes csemete ezer db	Madárcseresznye	
		ezer db	%
1991/92	325 960	339	0,1
1992/93	208 497	758	0,4
1993/94	155 917	503	0,3
1994/95	276 662	780	0,3
1995/96	280 553	676	0,2
Mindösszesen:	1 247 589	3 056	0,2

A fenti adatokat látva meg kell állapítanunk, hogy a madárcseresznye alarendelt jelentőségű a magyar erdészeti csemetetermelésben. Ha pedig abba is belegondolunk, hogy ebből a szerény mennyiségből csak egy kis hányad marad a hazai erdőkben, mert jelentős része exportra kerül, másik jelentős hányadot pedig gyümölcsalanyoknak használnak fel, akkor jogosnak tűnik a következő megállapítás, hogy a madárcseresznye mellett a madárcseresznye is eltűnik lassan az erdőkből.

2. Magkezelési és csemetetermelési módszerek

A hagyományos módszer szerint a júliusban érő termést a fa alá leterített ponyvárról vagy fóliáról szedik fel. Az igazán szép törzsalakú fákról így kevés magot lehet begyűjteni, mert arra a fa nagy méretei miatt nincs mód, hogy a termést éretten, időben leverjék vagy lerázzák. A ponyvára csak az hullik le, amit a madarak meghagynak. A termés lerázása vagy leverése csak az alacsonyabb fák esetében jöhet szóba, amelyek rendszerint nem a legjobb genotípusok. Ezáltal féltve, hogy *negatív génszelekció* is történik az évek folyamán.

A madárcseresznye magja közel gömbölyű, 7,7-8,5 mm hosszú, 6,8-8,0 mm széles és 5,3-6,0 mm vastag *csontár*. 1 kg tiszta magban 5-7000 db mag van. ezermagtömege 150-200 g között ingadozik, az erdészeti termesztési gyakorlat 180 g *átlag ezermagtömeget* számol.

A hazai termesztési gyakorlat szerint a begyűjtött termést egy-két napos erjesztés után kimosás és rendszerint azonnal el is vetik. Ha valamilyen oknál fogva nem kerül sor a nyári vetésre, amit egyébként legkésőbb szeptember végéig kell elvégezni, akkor a magot nedves közegben rétegelve, 3-5 °C-on, kb. 3 hónapig tárolják és márciusban vetik. A rétegelés kezdetét tehát a tervezett vetési időponttól visszafelé számolva kell megállapítani. A takaró föld vastagsága 3-4 cm. Egy folyóméterbe 50 szemet vagy 90 g-ot kell kalkulálni 100%-os használati értékű magból (Tihanyi, 1991). Rendszerint erősen keletkező egyéves korára eléri, sőt lényegesen meghaladja a kiültethető méretet, amikor minimálisan 19 db/fm kihozattal lehet kalkulálni. A csemete méretére vonatkozó jelenlegi szabvány előírásait a 2. táblázat tartalmazza.

2. táblázat

A madárcseresznye-csemete szabványos méretei

Valaszték, jel	Kor	Növénymagasság cm		Tőtmé- rő mm	Gyökér- hossz cm
		legalább	legfeljebb		
MA	2 év	40	–	4	25
	1 év	25	–	3	20

A madárcseresznye magjának kezelésével francia és lengyel kutatók foglalkoztak behatóan (Muller et al., 1990 és Suszka, 1976).

Megállapították, hogy a mag igen mély embrionális nyugalomban van, amihez viszonylag gyenge maghég-gátlás társul. Tapasztalataik szerint a hagyományos rétegelési eljárások nem mindig hoztak kielégítő eredményt, a vetések sok esetben egyenetlenül, foltosan keltek. Ez, amellet, hogy gazdaságilag kedvezőtlen, mert magpazarlással jár, ökológiailag sem kívánatos, mert a genetikai változatosság csökkenését okozza.

Az általuk kidolgozott vetés előtti magkezelési eljárás ezeket a hátrányokat kiküszöböli és egyenletes kelési eredményez.

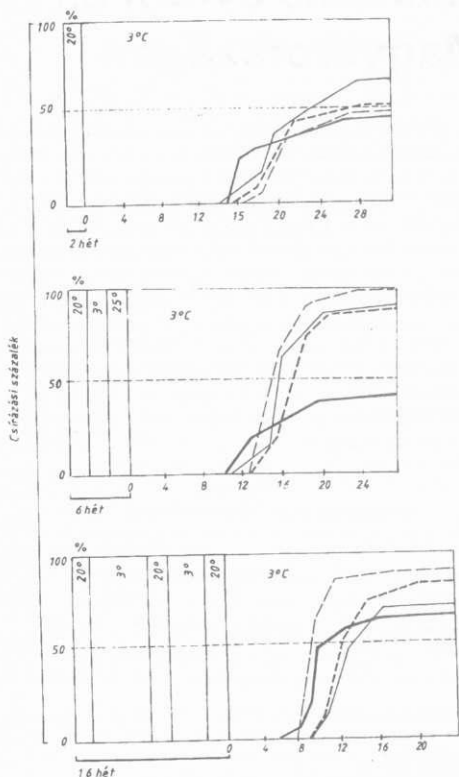
Az eljárás lényege, hogy a frissen begyűjtött, kimosott magot először két hétig 20 °C-on, majd szintén két hétig 3 °C-on, végül újabb két hétig 25 °C-on, mindig nedves közegben tárolják.

A meleg fázisok időtartamát akkor célszerű növelni, ha a kezelés után a magot hosszú időre be akarjuk tárolni. Megállapításai szerint a rétegelő közeg el is hagyható, arra kell csak vigyázni, hogy a mag ne száradjon ki a kezelés során.

A kezelés utáni csírázási eredményeket az 1. ábra szemlélteti.

1. ábra

A madárcseresznye magjának csírázása különböző ideig tartó meleg-hideg kezelés hatására Muller et al. (1990) nyomán

Jelmagyarázat: — tárolt mag
 - frissen begyűjtött,
 különböző származású magvak

Az előkezelést követően a felhasználónak választási lehetősége van:

- vagy azonnal elveti a magot,
- vagy hosszabb időre betárolja.

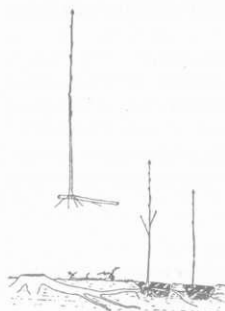
A tárolásnak akkor van létjogosultsága, ha:

- több magunk van, mint amennyit el szeretnénk éppen vetni,
- az értékes genotípus magját későbbi vetésekhez is át szeretnénk menteni,
- a csemetekert állapota vagy az időjárás nem teszi lehetővé az azonnali vetést.

A tárolás lényege az, hogy a magot az előkezelés után – környezeti hőmérsékletű levegővel való átfűtítés vagy egy-

szerű szikkasztás útján – 8-10% nedvességtartalomra kiszárítják és -5 °C-os hűtőbe helyezik. Ilyen módon kezelve a madárcseresznye magja évekig eltartható és vetésre készen, bármikor elővehető. A vetés előtt csak rövid ideig tartó újranevesztésre van szüksége (3. táblázat).

2. ábra
 Madárcseresznye gyökérsarjak kiemelése csemetekerti iskolázás céljára

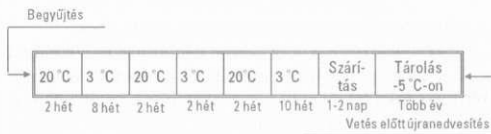
A kelés után a csemete gondos kezelést igényel, ami öntözésből és 10-14 naponként ismételt, gomba elleni permetezésből áll. A csfarcsemeték nagyon érzékenyek a *cilindrospóra-fertőzésre* (Lukács In: Pápai, 1986), ami ellen *Dithane M 45*-tel végzett megelőző permetezéssel lehet védekezni. Később a *blumeriellás levélfoltosság* okozhat érzékeny kárt az állományban. A károsítás rendszerint május végén, június elején jelentkezik az alsó levelek színén liláspiros erek által határolt foltok formájában. A fertőzött levelek elszárgulnak, majd nemsokára lehullanak. A fertőzés gyorsan tova terjed az állományban. A gomba ellen május közepétől a negyedik-ötödik lomblevél megjelenéséig 10-14 naponta végzett, rendszeres permetezéssel lehet védekezni. Az alkalmazható vegyszerek: *Dithane M-45*, *Orthocid 50 WP*, *Zineb 80*, *Fundazol 50 wp* (Lukács In: Pápai 1986).

Gyakori a levéltetű-fertőzés, ami ellen *Bi 58 EC*, *Unifoz 50 EC* vagy *Pirimor 50 DP* vegyszerrel lehet védekezni.

A bojtos gyökérzet a tenyészidőszak elején, éles szer számmal elvégzett alávágással, már egyéves korra is biztosítható. A tapasztalat szerint ezek a csemeték életképesebbek, a betegségekkel szemben ellenállóbbak, mint az alávágatlanok.

3. táblázat

A madárcsevresznye magjának előkezelési és tárolási sémája Muller et al. (1990) nyomán

Szöveves Krisztián rajzai

A termelés általában szabadföldön, soros vagy különböző ágyásrendszerben történik. Gazdaságosabb magfelhasználást és területkihasználást biztosítanak az intenzív hidegágyak.

3. Fejlesztési lehetőségek

3.1 Maggazdálkodás

A nagy genetikai értékű magvak rendszeres és koncentrált begyűjtési lehetőségének biztosítására nagyobb származási körzeteként magtermesztő plantázásokat kellene létesíteni. A plantázsokhoz vírusmentes törzsfákat célszerű kijelölni. A plantázs helyét pedig úgy kell megválasztani, hogy biztosítva legyen a vírusmentesség. Az *OMMI* által 1994-ben összeállított, európai színvonalú szaporítóanyagrendelet-tervezet már tartalmazza a madárcseresznye származási körzetét is. Az *MSZ-08-0637-(1-5)* számú, az erdészeti szaporítóanyag-termelő ültetvények és állományok létesítésével és fenntartásával foglalkozó szabvány alapján már ma is létrehozhatók ilyen plantázások.

A plantázások összeállításánál gondosan ügyelni kell arra, hogy a faj genetikai változatossága ne csökkenjen, ugyanakkor a fatermesztési igények szempontjából értékes genotípusok domináljanak. Ehhez kellő számú törzsfára és a kijelölt törzsfák több évig tartó, előzetes megfigyelésére van szükség.

3.2 Mag eredetű csemetek termelése

A korszerű magkezelési és magtárolási eljárások minden mag esetében megkövetelik a mag pillanatnyi állapotának és különösen nedvességtartalmának ismeretét. Nagyüzemi csemekertjeinket fel kellene szerelni a legszükségesebb magvizsgálati eszközökkel: csíráztatókkal, szárítószekrényekkel, mérlegekkel, hűtőszekrényekkel és hűtőládákkal.

Célszerű lenne legalább nagyobb természetű tájanként egy-egy megfelelően méretezett hűtőkamrát létesíteni, ahol a körzetben jelentkező, hosszú vagy középtávú magtárolási igény kielégíthető lenne.

Célszerű lenne legalább nagyobb természetű tájanként egy-egy megfelelően méretezett hűtőkamrát létesíteni, ahol a körzetben jelentkező, hosszú vagy középtávú magtárolási igény kielégíthető lenne.

3.3 Vegetatív szaporítású csemetek

A racionális földhasználat keretében – alternatív mezőgazdasági termelésként – nemcsak a nemesnyár-ültetvények telepítése ajánlható, hanem a termőhelyi körülményektől függően például a cseresznye-ültetvény létesítése is.

Franciaországban 1-2 ha-os ültetvények létesítését ajánlják a szakemberek a földtulajdonosoknak, elsősorban a legelők fásítására (kettős célú hasznosítás), illetve a felesleges élelmiszertermelő mezőgazdasági területek hasznosítására. A javasolt tőszám tév határok között változik (200-1100 db/ha).

Egy ilyen ültetvényben, eltérően a természetserű erdőtől, fontos követelmény az egyöntetűség, mert ezáltal biztosíthatók az intenzív kezelés feltételei. Kihaszánálva a madárcseresznyének azt a tulajdonságát, hogy gyökérről jól sarjadzik, gyökérdugványozással lehet szaporítani a legszebb genotípusokat ültetvénytelepítés céljára. Ezzel a szaporítási móddal *Zatykó Inre* foglalkozott közvetlenül a háború után. 1948-ban közölte gyökérdugványozási módszerét, amellyel vadalanynokat sikerült, többek között madárcseresznyéből, előállítani (Probockai, 1959). Az ezzel kapcsolatos vizsgálataok az EFE Erdőműveléstani Tanszékén megkezdődtek.

Franciaországban általánosan alkalmazott módszer a madárcseresznye szaporítására az állományból kiemelt gyökérsarjak eliskolázása csemekertben (2. ábra). A kivágott fák gyökérsarjai bőven felverődnek a tuskó körül a felszíni gyökerekből. Az egyéves sarjakat néhány cm-es gyökérdarabbal együtt a rügyfakadás előtt kiemelik és 1,0 m-es sor-, valamint 30 cm-es tőtávolságú hálózatba, jó táperőben levő, tisztán tartott csemekert talajba eliskolázzák. A tenyészidőszakban rendszeresen elvégzik a törzsalakított nyeséseket, például gondosan eltávolítják a villákat. A második tenyészeti időszak végére 1,50-2,0 m szárhosszúságú csemeket nevelnek, amelyekkel megfelelő egyedi vadkärellhárító eszközzel ellátva visszaültetnek az erdőbe. Egyes helyeken a csemekert nevelést 2 éven át végzik és 2-3 m-es csemeket ültetnek ki az erdőfőtsébe.

Érdemes lenne ezt a módszert az értékes, helyi genotípusok fenntartása végett Magyarországon is elterjeszteni.

Irodalom

Barna T. – Magyar L. (1995): A madárcseresznye (*Cerasus avium L.*) és a törökmgoryó (*Corylus colurna L.*) jelentősége a minőségi fatermesztésben. – WOOD TECH III. Erdészeti szakmai konferencia, Sopron, p. 54-57.

Institut pour le Développement Forestier (1980): *Le merisier, arbre a bois.* – Paris, p. 56.

Muller, C. – Bonnet-Masimbert, M. – Laroppe, E. (1990): Nouvelles voies dans le traitement des graines dormantes de certains feuillus: hetre, frene, merisier. – *Revue Forestiere Francaise* 42(3): 329-345.

Suszka, B. (1976): Increase of germinative capacity of mazzard cherry (*Prunus avium*) seeds through the induction of secondary dormancy. – *Arboretum Kornickie* 21:257-270.

Pápai G. (szerk.) (1986): Csemekert – Erdészeti csemekerttermesztés. – Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, pp. 207.

Probockai E. (1959): Faiskola. – Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, pp. 539.

Tihanyi Z. (1991): Erdészeti szaporítóanyag-termesztés. – Kézirat, EFE, Sopron, pp. 227.

Tihanyi Z. – Tompa K. (1985): Erdészeti nemesítés és szaporítóanyag-termesztés – Gyakorlatok. – Kézirat, EFE, Sopron, pp. 209.

Csírcsemete

Csapody Vera fajza

CSÓKA GYÖRGY – SOMOGYI ZOLTÁN

Jóteköny tüzek – jótékony gyújtogatók...

Magyarországon az utóbbi néhány év sivatagos nyarai után nemigen támad jókedve az embernek, ha az erdőtüzek kerülnek szóba. Különösen így van ez, ha keletkezésükkel kapcsolatban az emberi hanyagság, esetleg a szándékosság lehetősége is felmerül. Nem is csoda, hiszen *egy-egy erdőtűz következményeként évtizedek türelme, izgaságos munkája, és nem utolsósorban számottevő értékek válhatnak órák alatt semmivé.*

Van azonban Földünkön igen sok olyan természetes ökoszisztéma is, amelyek nem nélkülözhetik az időnkénti tüzeket, sőt olyanok is, ahol szükségessé vált „előre megfontolt szándékkal”, tervszerűen és rendszeresen tüzet gyújtani, hogy megőrizhessük a természetes állapotokat. Ilyen ökoszisztémák nagy számban fordulnak elő az észak-amerikai kontinensen a szubtrópusi Floridától a kanadai tajgáig.

A Florida körépső részén fekvő Lake Wales Ridge nevű, többek között 16 tölgyfajnak otthont adó homokhátság élételez évmilliókon keresztül hozzátartoztak a természetes eredetű erdő- és prérítüzek. Ezek a tüzek igen gyakoriak voltak, ami nem csoda, hisz az egész észak-amerikai szubkontinensen Florida felszínétéri a legtöbb villámszapás (Évenként és négyzetkilométerenként mintegy 20), s a villámok jelentős része olyan területekre vágott bele, ahol nagy mennyiségű gyúlékony anyag (száraz növényi maradványok) halmozódott fel. A tüzek nagy területeket érintettek, de perze több oknál fogva sem terjedhettek korlátlanul. A változatos tájon a sűrűn előforduló nedves, mocsaras területek, tavak állták útját a terjedésnek, a nyáridőben gyakori szubtrópusi esők pedig a lángok eloltásában működtek közre.

Az őshonos vegetáció és ezen keresztül a fauna igen sok faja adaptálódott a kisebb-nagyobb gyakoriságú tűzhöz, mi több, tűzfüggővé vált. Ezért a tájon végigfutó tűz csak látszólag pusztító hatású. A lágyzárúak és a fák kiterjedt gyökerezte még az igen nagy felszíni, de a talajba behatolni nem képes tüzekkel is képes átveszteni. A tűz után 2-3 héttel a felszín már ismét zöld az újrachajtó lágyzárúaktól, néhány hónap elteltével már a leégett tölgyleg is sarjadnak, 2-4 év elteltével pedig visszaáll a tűz előttihez hasonló állapot.

A tűz előtti és utáni vegetáció szerkezete és faji összetétele szinte teljesen meg egyező, a növényársulások hosszú távon

nagyon stabilak. Ez nyilvánvalóan abból adódik, hogy a „kivülről” jövő fajok nem képesek alkalmazkodni a gyakori tüzekhez, így nem vehetik fel a versenyt azokkal a növényekkel, amelyeknek ez viszont nem jelent különösebb problémát.

A tavi fenyő (*Pinus serotina*) hosszú évekig ágakon maradó tobozai (melyben a magok több éven keresztül csíráképesek) csak tűz hatására nyílnak meg, így magjai a tűz közreműködése nélkül nem kerülhetnek a talajra. Ez a faj tűz hűján tehát nem is lenne képes feljűlni. A tüzet követően azonban a magok a földre kerülnek és igen gyorsan, néhány hét után már csírázni is kezdenek. A hosszú tűű fenyő (*Pinus palustris*) talajra hulló magjai számára is csak a tűz teremt csírázásra alkalmas feltételeket. A tüzet követő időszak egyébként is kedvező a fenyőmagoncok számára, hiszen a leégett lágy szárú vegetáció – legalábbis az első, kritikus időszakban – nem jelent számottevő konkurenciát. A kezdetben rendkívüli erővel növekvő csemeték később már sikeresen helytállnak a fényért, vízért és tápanyagokért folyó küzdelemben. Az idősebb fák jól tolerálják a kisebb intenzitású tüzeket. A törzs alsó, tehát a tűznek leggyakrabban kitért részén a vastag kéreg megóvjaa az érzékeny és sérülékeny kambiumot. Ezek a fák még szabad állásban is ágstiszta, s mivel a törzsről hiányoznak a jól égő száraz ágak, még a magasabba csapó lángok esetén sem keletkezik a vékonyabb kérgű törzsrészen számottevő tűz. Természetesen az igazán nagy tüzek ellen ez a védelem már nem elegendő, a fák ilyenkor el is pusztulhatnak. A talajban viszont ekkor már ott van magjuk, mely biztosítja az utánpótlást.

Számos lágy szárú növényfaj is erősen tűzfüggővé vált. Így például a szakállfüve (*Andropogon* fajok) csak tavaszi vagy nyári tüzet követően képesek virágozni. Számos kis termetű cserjefaj, mint például a törzsfőny (*Gaylussacia gumosa*), csak „ül és várja” a tüzet (ez az ún. „sit and wait” ökológiai stratégia), ami egy időre megszabadítja őt a felette tornyosuló nagyobb termetű cserjéktől, illetve lágyzárúaktól, teret adva a növekedéséhez és szaporodásához.

Az állatok közül a jókora lábos nagyságú, 60-70 éves kort is megértő, vesztélyezettet ürgeteknős (*Gopherus polyphemus*) mély föld alatti kotorékokban él (innen a furcsa elnevezés). Ezekben a legkisebb kapcsolódás nélkül veszteli át a tüzeket.

A tűz rövid áttétellel még jötevéjéé is válik. A lángok könnyen felvehető tápanyagokká alakítják az egyébként lassan bomló növényi maradványokat, ez pedig hosszú időre igen dús lágy szárú vegetációt eredményez. Mivel az említett tektonikus lágy szárú növényekkel táplálkoznak, a tűz által megnövelt táplálék bázis ugyanazon területen több tektonus tud eltartani. Ez már önmagábanisfigyelemreméltó összefüggés, a rövid tanmesének azonban még koránt sincsen vége. Az ürgeteknős ugyanis kulcsposztációt tölt be az általa lakott ökoszisztémában (vagyis ún. „keystone species”): jelenléte mintegy 300 állatfaj számára előnyös, közülük többnek pedig kifejezetten nélkülözhetetlen. Az ürgebéka (*Rana areolata*) pl. a tektonus kotorékának társbőrleje, másból megélni nem tud, ugyanilyen albrétre szorul az endemikus floridai egér „*Podomys floridanus*) is.

A floridai bozótiszajkó (*Aphelocoma coerulescens coerulescens*) léte szintén nagyon függ a tűztől. Ez a madár a nyári időszakban rovarukat fogyaszt, télen pedig a kis termetű tölgyleg maktermésze teszi ki étrendjének nagyobb részét. Igen fejlett szociális életet él, a kifejlődött fiúk a fészek elhagyása után még 2-3 évig segítik szülei a következő fészekalkaj felnevelésében. Szajkóknak meglehetősen jól körülhatárolt igényei vannak az élőhely milyenségét illetően. Legjobb, ha a felszín mintegy 2/3-át borítják 1-3 m magas bozótölgyleg, a fátlan 1/3-on pedig a 15 cm-nél nem magasabb lágy szárú növényzet – mintegy 50%-ban fedi a talajt. Ez utóbbira azért van szükség a madárnak, mert a begyűjtött makkok elásával a fátlan területeken képez magának tölre éléskamrákat. Ez a „szajkó-álm” természetesen csak ideiglenesen valósulhat meg, hiszen a fák előbb-utóbb megnönek és a talajfelszín egészében beborítják, miáltal a bozótiszajkók kiszorulnak a területről – hacsak a tűz időnként vissza nem forgatja a szukcesziós folyamatok kerekét... Az 5-20 évenként ismétlődő, természetes eredetű tüzek képesek e madárfaj élőhelyét hosszú távon az optimálishoz közeli állapotban tartani.

Az utóbbi néhány évtizedben egyre intenzívebbé vált a területhasznosítás azonban sajnos alapvetően megváltoztatta a rendszer évmilliók alatt kicsiszolódott működését. Florida tulajdonképpen csak ebben az évszázadban indult fejlődésnek, népessége jelenleg is folyamatosan és

gyors ütemben növekszik. A gomba módjára szaporodó lakóterületeket, golfpályákat, valamint az ugyancsak intenzíven terjeszkedő narancsültetvényeket az ember megóvjaa a tüzeztől, bár ezek egyébként sem lennének alkalmasak arra, hogy az ősidőktől megszokott erdőtüzek kiindulópontjai legyenek. Az eredeti természetes ökoszisztémák területe drámaian csökkent, a még háborítatlan foltok erősen fragmentálódtak, ezáltal pedig a természetes eredetű tüzek gyakorisága is a töredékére csökkent. Tüzek híján pedig olyan szukcessziós folyamatok jutnak érvényre, amelyek a tűzhöz adaptálódott fajok (közöttük több endemikus és veszélyeztetett is található) számára végzetesek lehetnek, és ezek a Földön sehol máshol meg nem található fajok egyszer és mindenkorra eltűnhetnek. A ritkán álló fenékekkel tarkított bozóttölgyesek például fokozatosan keményfa erdőkké alakulnának át, ezzel

pedig eltűnne a hozzájuk kötődő növény- és állatfajok élőhelye is.

Ha tehát az ember meg akarja őrizni a vidék különleges és értékes élővilágát, akkor pótolnia kell az „ellopott” tüzet. Képzett szakemberek alaposan kimunkált menetrend szerint gyújtják meg az erdőket, illetve prérieket. A különböző élőhelytípusokra specifikus tervek készülnek, amik meghatározzák azt a tűzgyakoriságot, mellyel az adott területen megkívánt állapot a legnagyobb valószínűséggel fenntartható.

Tűz gyújtására máshol, más célból is szükség van. Ennek, továbbá a tűzgyújtás művészetének szemléltetésére képzeten ugorjunk egy nagyot, a Kanada középnyugati részén a 61. szélességi foknál elhelyezkedő Nagy-Rabszolgató vidékére. Ez a táj a hol zárt, hol ligetes boreális erdők, a tajga hazája, ahol elszört, főleg indián őslakosokból álló népesség próbál

megélni. Egyfajta reneszánsza kezd kibontakozni a régi életformának az indiánok között, aminek szerves része a bölények vadászata. Ehhez persze bölényre van szükség, amit a fehér ember a század elejére majdnem teljes sikerrel irtott ki. A megmaradt törzsalomány elszaporítása az, amire a tűz jótékony hatására van szükség.

A bölények nyáron elsősorban fűfélékkel táplálkoznak. A rideg északi táj bivalyleltartó képessége nem túl nagy, aminek egyik fő oka a fajszámban kevés, ám az egymással való versengésben kíméletlen növények közötti, a bölények számára sokszor kedvezőtlen arány kialakulása. A füveknek, sásoknak komoly vetélytársai a különböző bokorfűek, amelyek nemigen szerepelnek a bölények étlapján. A füzek visszaszorítását kanadai szakemberek megfelelő tűzgyújtásával próbálják elérni.

→

KÖZÖS SIKERÜNK

Védett lett a Ráckevei Pereg parkerdő

Erdészek és természetvédők számára örömteli hír jelent meg a Magyar Közönyben, hiszen a 4/1996-os KTM rendelet szerint országos jelentőségű természetvédelmi terület lett a ráckevei Pereg Parkerdő.

A Pereg Parkerdő természeti és tájtörténeti értékeit soha senki sem vitatta. A terület közvetlenül Ráckeve belterületé mellett fekszik, szép és értékes fagyűjtemény, melyben még *dr. Tuskó László* vörösfenyő kutatásainak mintaterülete is megtalálható, a kis dombháton pedig az Árpád-kori Pereg község templomromját is feltárták.

A parkerdő kialakítása a szakmai igényességen túl a nagyközönség számára is sokat jelentett, hiszen van itt nagy rét a gyermekeknek és sétautak a felnőtteknek, ha a természet közeliségre vágytak.

A problémák a gazdasági rendszerváltással kezdődtek. A parkerdőövezet, amely valamikor nagy értéket jelentett, kezdett gátat szabni a városzelle „fejlődésének”, hiszen az erdőben nem lehetett benzinkutat vagy golfpályát építeni, a politikai rendszerváltással előjött új várostervezési tervek pedig még nem voltak elég gyakorlatok az ideális városszerkezet feltalálásában, a rövid- és hosszú távú érdekek összehangolásában. Ma már nevelésnek tűnhet, de a város újdonsült képviselő-testülete a világhiállítás legnagyobb eseményének egy új MOL benzinkút megépítését szánta, ráadásul éppen a parkerdőben, és átfogó küzdelmet indítottak a Budapesti Erdőfelügyelőség ellen, amely ezt nem engedte, és a Városzépítő Egyesület ellen, amely kiállt az Erdőfelügyelőség döntése mellett.

A történetben volt első és másodfokú határozat, fellebbezések, közigazgatási perek, képviselői lobbyzások, két (!) népszavazás, alkotmánybírói írás, rádió és TV riport, újságcikkek, országos környezetvédő mozgalmak és helyi városzépítő akciói, és szerencsére a két szakmai vonal sikeres együttműködése, hiszen ha létezik erdészek és természetvédők között jó együttműködés, akkor a Pereg Parkerdő megvédése mindenképpen ezek közé sorolható.

A Budapesti Erdőfelügyelőség minden egzisztenciális és politikai nyomás ellenére ki tudott tartani eredeti álláspontja mellett,

hogy tudniillik, egy parkerdőbe nem való a benzinkút, főleg, ha mellette üres szántóterületek is húzódnak.

Az FM. Erdészeti Hivatala másodfokon ellent tudott állni a képviselői lobbyzásoknak, és amikor már majdnem beszorították az erdészeti szakvizonlatot, akkor hatékony segítséget kapott a Budapesti Természetvédelmi Igazgatóságtól és a KTM. Főosztálytól, és a természetvédelemre előkészített terület mellett már könnyebb volt az erdészeknek is kiállni.

Azóta szerencsére a helyi képviselő-testület nagy része kicserélődött, a benzinkútnak új helyet találtak, a környezet védelme pedig nem csak a lakosság körében, hanem a politikai közgondolkodásban is helyet kapott, hiszen az idegenforgalmat nem az ipari létesítmények és benzinkutak, hanem a szép tájak és az egészséges környezet vonzza leginkább.

Az erdészek mindig is természetvédők voltak, és a természetvédelem szakmai vezetésében is jelentős számban vannak erdész kollégák. A ráckevei Pereg parkerdő megvédése e két szakhatóság példás együttműködésének szép szimbólumává vált.

Kép és szöveg: dr. Czerny Károly Ráckeve

Egy akármilyen, „meggyújtjuk és majd lesz valami” tűz azonban nemcsak eredménytelen, de veszélyes is lehet. *A nem megfelelő pillanathoz gyújtott, őrzetlenül hagyott, jótékonyknak szánt tűzből a sík láttán könnyen megloduló szél pillanatok alatt megfokozhatetlen, minden megsemmisítő vörös lángtengert idézhet elő. A cél pedig nem ez, hanem az, hogy a bokorfűtők elpusztuljanak – amihez nem feltétlenül szükséges porrá égetésük –, a fűvek viszont túléljék az ellobbanó lángokat. Ennek egy mérsékelt erősségű, de az érintett terület minél nagyobb részét egyenletesen érintő, „takarékrá állított” tűz felel meg a legjobban.*

A recept látszólag egyszerű: locsold körbe a lefedettség területét, várd ki a legmegfelelőbb időjárást, gyorsan gyújtsd meg a területet, és állj készenlétben, nehogy a tűz elszabaduljon. Mindehhez azonban *koroszerű technikai eszközök, megfelelő tervezés és szervezés, jó adag türelem és szerencse is kell.* A több ezer hektáros terület nagyságát és a gyorsan végződő munka helikopterek használatát követeli meg. A tűz meggyújtására hevesen égető napalm-származék megfelelő. Ám a legfontosabb a kedvező meteorológiai viszonyok kivárása. Mivel több tényező – szél, hőmérséklet, páratartalom stb. – konstellációja mellett a fű és a bokorfűtők nedvességtartalmának is szűk tartományon belül kell lennie, elengedhetetlen az említett tényezők előzetes és a tűz ideje alatti folyamatos mérése. (A mérésekbe a helyi indiánok – érthető okokból – nagy lelkesedéssel kapcsolódnak be.) Csupán így érhető el, hogy a fűzések csak a kambiuma szenvedjen helyrehozhatatlan hőkárosodást a tűz hevében, de a hőség ne legyen olyan perzselő, hogy elpusztuljanak a fűvek talajfelszíni, vegetatív szaporítószervei és magjai. Siker esetén a rövid északi nyár elején a legelők – és ezzel a vadászmezők – kiterjedése nem sokat várt magára, a bölények és az indiánok nagy öröme.

Florida és a tajga példája nyomán *azt lehetnek, hogy az ember aktív szerepvállalása, önként vállalt „promóteuszi küldetésének” érvényre juttatása vagy éppen a természetes erdőtüzek elleni hatékony védelem feltétlenül szükséges környezetünk fenntartásához, vagy céljainknak megfelelő alakításához. Ez utóbbinak markáns ellenpéldája a Yellowstone, a világ első nemzeti parkja.*

Már közvetlenül a park megalakítása után is megpróbálták a tüzek ellen védekezni, persze jó ideig csak csekély sikerrel. kb. 1910 után azonban a tűzoltás hatékonysága jelentősen megnőtt, és nagymértékben csökkent az erdőtüzek száma és kiterjedése is. Ez a szakom tükrében a legnyilvánvalóbb: amíg 1690 és 1870 között húszéves időszakok alatt átlagosan a

terület 6,4%-án fordult fel tűz, addig ezután először 4, majd a hatékony tűzoltás időszakában már csak 1,3%-án.

1988-ban aztán váratlan események sora történt. A hosszú, forró nyár csapadékban szegény, a levegő száraz volt, viszont a kevés zivatar alkalmával szokatlannak sok villám pattant ki. Ezek sok helyen lobbantották lángra az erdőt, aminek következtében ebben az egyetlen évben soha nem látott méretű, a terület 28%-ára kiterjedő erdőtüz pusztított. Ahhoz, hogy megértsük, miért alakult ki ez az erdőtüz, röviden érdemes összefoglalni a yellowston magashegységi erdőfejlesztésének néhány lényeges jellemzőjét.

Ezek az erdők átlagosan kb. 300-350 év hosszú ciklusban fejlődnek és pusztulnak el. A ciklus a természetes erdőtüz után kezdődik, amikor is a tüzet túlélő lágyszárúak és cserjék – többnyire a gyökereikről feljúlva – gyorsan ellepik az üszkös maradványoktól éktelenkedő, hamuval borított területet. hamar kicsíráznak azonban a csavartfenyők (*Pinus contorta*) magvai is. Ennek a fenyőnek a toboza csak a tűz hevében nyílik ki, vagyis jelenlétének feltétele a tűz időszakos fellépése. A pionír, gyorsan növekvő fenyő hamar uralkodóvá válik, és 40 éves koráig zárt, elegyetlen (!) állományt hoz létre. (Itt érdemes külön hangsúlyozni, hogy ezek az erdők jól példázják azt, hogy elegyetlen, egykorú állományok természetes úton keletkeznek, és nem csak a Yellowstone-ban. Ugyanakkor a dologhoz az is hozzátartozik, hogy ez nem a végső s egyetlen természetes erdőalak.)

A második, a fák kb. 150 éves koráig tartó stádium, erős fajon belüli konkurenciával jellemezhető, amely viszont mindvégig sűrű koronazáródás mellett folyik, s emiatt a cserjé- és lágyszárú szint fokozatosan elszegényedik. Később, a mintegy 300 éves korig tartó harmadik stádiumban a zárt lombzat fokozatosan kiritkál, ami lehetővé teszi egyrészt a lágyszárúak és cserjék visszatérését, másrészt viszont új fafajok, mindenekelőtt az Engelmann-lúc (*Picea engelmannii*), a jegenyefenyők (*Abies* fajok) és a duglászfenyő, „*Pseudotsuga mensiesii*” megjelenését. Ez alatt az időszak alatt teljes mértékben elborulnak az a szerves anyag – főként holt fa –, ami a tűz után megmaradt, illetve azóta keletkezett. A következő stádiumban a legkülönbözőbb korú, magasságú, átmérőjű és fajú fák elképzeltetők összes elegye alakul ki (ehhez nagyon hasonlóak a szálaerdők).

Fontos momentum, hogy az idősebb, illetve a versenyt nem bíró fák elpusztulnak, s faanyaguk fokozatosan akkumulálódik. A ciklus vége felé jegenyé- és luc-klimaxerdő alakul ki.

Az ember jószándékú tevékenységével, a tüzek előállításával ebbe a ciklusba avatkozott bele. A Yellowstone őserdeiben az egyes stádiumokat értend erdőalakok térbelileg változatosan előrel helyezkedtek el. Emiatt az erdőtüzek keletkezésének lehetősége korlátozott volt, s a tüzek mindig kis területen és időben egyenletes eloszlásban jelentek meg. A 80-as évek végére azonban ez a helyzet megváltozott: az egész területen túlsúlyba kerültek az idős, klímaváltozó erdők. Az ezekben felhalmozódott éghető anyag megnövelte a tüz keletkezésének valószínűségét, a faállomány szerkezete pedig – az, hogy egy-egy mászó közel állnak az alacsony, közepmagas és magas fák – azt eredményezte, hogy a villámcsapás okozta tűz a talajfelszín közeléből gyorsan feljutott a legfelső koronaszintbe is.

Az talán véletlen volt, hogy éppen 1988-ban alakultak ki olyan meteorológiai viszonyok, amelyek kedveztek a tüzek keletkezésének. Nagyon valószínű azonban, hogy egy kedvezőtlen időjárású időszak előbb-utóbb katasztrófához kellett, hogy vezessen. Utólag már érthető tehát, hogy a természetes tüzek előlása következtében homogén váló erdőben miért alakult ki a majdnem végzetes erdőtüz, és hogy miért nem érdemes arra törekedni, hogy a természetes tüzeket mindig és mindenhol eloltuk.

Az erdőtüzek – és más kalamitások – cldigi tapasztalatai arra figyelmeztetnek, hogy csak akkor járunk jó úton, ha az erdőben lezajló természetes folyamatokat kellően tiszteljük, ha az erdő életébe csak a legszükségesebb esetekben avatkozunk bele, s ha akkor is csak a természetes folyamatok utánzására törekszünk. Tudnunk kell, mikor és hogyan kell aktívan beavatkozni, s azt is, mikor kell teljes mértékben érvényesülni hagyni az elemntáris folyamatokat. Ehhez a tudáshoz pedig csak szisztematikus megfigyelésekkel, a természet által állandó tanulmányozásával vezet az út. Csak így válhat a nálunk rettegelt erdőtüz Floridában a természetvédelem, a biodiverzitás megőrzésének, a Yellowstonban és máshol pedig a természetes erdők fennmaradásának nélkülözhetetlen eszközévé.

Pontosítás

Az EL 1996 májusi számában tördelési hiba csúszott.

A 157. oldalon az „Akáccsemlete 30 év feletti magból” írás tudósítója Szakács László kolléga, míg a 167. oldalon lévő „Matanuska az indián” c. vers szerzője Pápai Gábor. A 168. oldalon a „Nagy ajándékot kapott” című könyvismertetőt dr. Somogyi Zoltán írta.

50 ÉVE TÖRTÉNT

A MÁLLERD megszervezése

Ezelőtt 50 évvel, 1946. május 10-én kezdte meg működését a Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek (MÁLLERD). Olyan szervezet, erdőgazdaság, üzem tevékenységéről emlékezünk meg, melybe hasonló addig a magyar erdőgazdálkodás történetében nem volt. A körülmények rendkívüliek voltak: a kimerült, romokban heverő országban – forrongó politikai viszonyok közt – gyökeres tulajdonosváltás zajlott.

A MÁLLERD időszakának részletes feldolgozásával adós érdeszt-történetírásunk. Kutatásaim során kiderült, hogy nem 1946 elején, hanem 7-8 hónappal ebből, 1945 nyarán elkezdődött a szervezés, és szeptemberben már teljesen kész volt a MÁLLERD felépítésének és működésének terveze.

Az 1945. év nyarán, az erdők állami tulajdonba vételének – már előtte is – azonnal felvetődött, hogy milyen módon működtesse ezen erdőket s a hozzá tartozó üzemeket. Ki végezze a termelésüket és az értékesítést? A nagy fakitermelés és kereskedő cégek vagy az állam? Az állam és az erdő számára lényeges volt, hogy az erdőből származó jövedelem visszaforgatható legyen.

Barlai Ervin, az FM igazgatóhelyettese jól felismerte a gondokat és a lehetőségeket is. 1945 nyarán, a kincstári üzemeltetés és a helyterjes magán erdőgazdálkodás (hg, Esterházy) hasznos tapasztalataiból kidolgozta – egy teljesen új – a MÁLLERD szervezeti és működési rendszerét. Tervezés az FM kivételével megnyerte a minisztériumok többségét. Az erdőgazdálkodóknak először 1945. szeptember 10-én ismertette, bizalmasan. E használatú igen jelentős volt, mert összefoglalta a magyar erdeszt akkori néhez helyzetét, legfontosabb feladatait és a távolabbi célokat is. A kor legnagyobb műveinek, az 1946-ban kiadott „Erdőgazdaságpolitikai irányelvek”-nek alapjait Barlai már ekkor megfogalmazta:

1. A többszörös háborús *túlhasználatot* fokozatosan *csökkenteni kell* – az újjáépítés miatt – az évi növekedre, 1,2 millió m³-re. Meg kell állítani az élőfakészlet csökkenését. Fel kell számolni az erdesztési hátralekakat.

2. A *fahányt* *enyhítése* végett növelni kell az erdőfelületét – 20-25% erdőültettség –, és gyorsan növe, rövid vágásfordulójú fajtákat kell ültetni.

3. Az erdők *jövedelmezőképességének* növelésére, minőségi értéktermelésre, egy optimálisan felépített és a szakmai elvárások szerint működtezt önálló erdőgazdaság képes. Erre hivatott a MÁLLERD.

Barlai az erdők állami tulajdonja mellett kötelezte el magát, de ezen erdőbirtok üzemszerű, gazdaságos kezelésére nem látta megfelelőnek az állami gépezetet. Az állam szerinte igazgatásra rendezkedett be. A MÁLLERD tervezetében az FM-nek minimális szerepet szántak, ezért érthető az ellenállás-

suk. A pénzügyminisztérium örült, hogy nem kell finanszíroznia az erdesztési igazgatást, nem kell foglalkoznia az állami erdők kiadás-bevételei problémáival.

1945. december 18-án megjelent a Nemzeti Kormány 12.120/1945. M.E. sz. rendelete a MÁLLERD megalakításáról. A kiegészítő és a végrehajtási rendeletek pontosan körülírták feladatát és működési rendjét, ahogyan azt már Barlai 1945. szeptember 10-én ismertette. 1946. május 10-én olyan termelési és értékesítési egyéni céget jegyeztek be, melynek a tulajdonosa a magyar állam. Név: *Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek*. (Későbbben „Erdőgazdaság”, később „MÁLLERD” rövidítve.)

Mivel gazdálkodott, mit vett át a MÁLLERD:

1. Az akkor az állam tulajdonában volt, és a későbbiekben állami tulajdonba kerülő erdőket.

2. Az államerdesztési kezelésben lévő erdőket (közégszi, közbirtokossági stb.).

3. Az állami erdőkhöz tartozó egyéb ingatlanokat, vasutakat, fűszér- és egyéb üzemeket, anyag- és pénzkészleteket.

A gazdálkodás érdekében a MÁLLERD eladhatta állami földeket is, ha az nem járt az állami vagyon értéksökkenésével. Az állami *költségvetésben külön fejezettel* szerepelt. A gazdálkodás jövedelméből származó *pénzfelteleget* hasznos *beruházásra* fordíthatta az FM és a PM hozzájárulásával. Államittelt viszont ezért nem kapott. Az egyéb üzemek, vadászát, halászat használatára vagy ezek hérbeadásából származó jövedelem is a MÁLLERD-et illették.

Az állami tulajdonosi és szakmai felügyeleti jogát a „Szakbizottság” útján gyakorolta. Ide az FM és a PM küldte a legtöbb képviselőt. Az *erdesztési igazgatás* át szervezése kapcsán 1946. május 10-e után a MÁLLERD erdőgazdaságai a gazdálkodással, az üzemi munkával foglalkoztak. A hatóság és igazgatási ügyeket az önállóvá vált erdőfelügyelőségek végezték. Érdekes, hogy a külnváltásuk ellenére a költségeik a MÁLLERD-et terhelték. A MÁLLERD munkáját az igazgatónács vezette, a központi igazgatóság (Budapest) és az alárendelt erdőgazdaságok, erdőgazdonságok és üzemek útján. Az elnökigazgató *ifj. Tildy Zoltán* lett, ismert természetfotós és filmes. A gyakorlati vezető az ügyvezető igazgató, *Barlai Ervin*, aki a szervezés döntő részét végezte és kezdetben az ő elképzelése valósult meg. A kor *legnagyobb erdesze* volt, a szervezés, a publicisztika terén is nagyot alkotott. Szakmánk nem méltatta kellően, pedig Barlai Ervinnek *Bedő Albert* és *Kaán Károly* mellett a helye!

A központi igazgatóság és az erdőgazdaságok ügybeosztása megegyezik (főosztály, illetve osztály): 1. Igazgatási; 2. Erdőgazdaság-politikai; 3. Üzemi; 4. Műszaki; 5. Ipari; 6. Kereskedelmi; 7. Államerdesztési; 8. Beszerzési; 9. Szociálpolitikai; 10. Jogügyi; 11. Pénzügyi.

Meg kell jegyezni, hogy az összehasonlítás miatt az erdőgazdonságok száma később csökkent. Az erdőterületek szintén változtak, mivel az állami tulajdonba vétel 1946-ban – a fellebbezések miatt – még nem zárult le. Az 1948-as adatok már nem módosultak.

Háromszintű, egymástól jól elhatárolható szervezet jött létre. A MÁLLERD munkájába sem az FM, sem a kormány nem tudott közvetlenül beavatkozni. Önállóan gazdálkodhatott. Nagy lelkesedéssel dolgozott a személyzet, hiszen minden szakképzett alkalmazottat átvettek. Az átvétel után azonban jelentős létszámsökkenést és gazdaságossági átszervezést hajtottak végre. A létszámsökkenésbe került dolgozók nagy részét továbbra is alkalmazta a MÁLLERD.

Az újjáépítés miatt centralizáltan működő MÁLLERD kiegyenlítette az ország különböző szintű erdőgazdálkodását, csökkentő fakitermelés és növekvő erdőművelési feladatok mellett.

A MÁLLERD első éveiben jelentős szakmai sikerek születtek. A későbbi baloldali hatalom durva beavatkozása a szakmába sok emberben szomorú emlékként bújik elő. Mindezek bemutatása és értékelése az elkövetkező idők feladata. (Forrás: *Zala Megyei Levéltár, Somogy Megyei Levéltár, Soproni Levéltár, Magyar Országos Levéltár*)

Szakács László

Az erdőgazdaságok és vezetők, erdőgazdonságok száma, állami erdőterület 1946-ban:

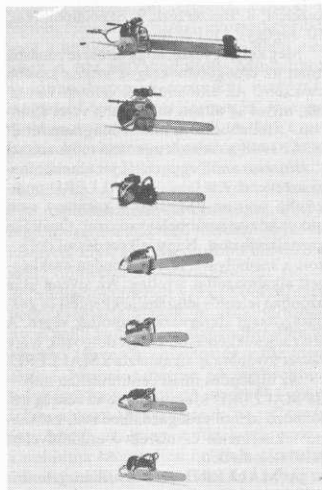
Erdőgazdaság	Vezetője	Erdőgazdonságok száma	Áll. erdőter. (kh)
1. Budapesti	Héder István	33	231 107
2. Debreceni	Papoltzy József	18	84 541
3. Egeri	Bercovszky Pál	23	143 943
4. Győri	Istvánffy József	21	142 356
5. Kaposvári	Kovács Jenő	28	163 695
6. Miskolci	Zsemlya Imre	24	162 739
7. Pécsi	Laczkó Béla	26	137 209
8. Szegedi	Csibe József	19	106 219
9. Váci (Balassagyarmat)	Csefényi László	17	117 621
10. Szombathelyi	Horváth Rezső	18	103 180
11. Zalaegerszegi	Kiss János	21	138 057
Összesen		248	áll. erdő 1 540 988
			Egyéb erdő 513 036
			2 054 024

70 ÉVE INNOVÁCIÓ

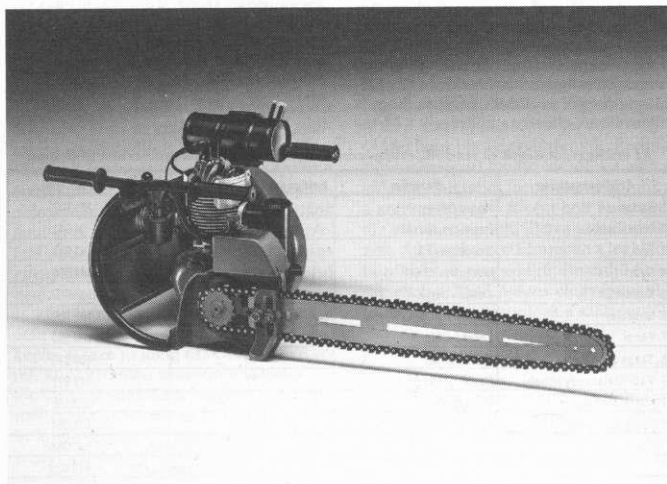
A STIHL cég mérföldköveket rak a motoros fűrészek fejlesztésébe

STIHL fadöntőgép (1929), 6 LE, 46 kg (felülről lefelé)
 STIHL BL (1950), 4,5 LE, 11 kg
 STIHL BLK (1954), 3,5 LE, 11 kg
 STIHL Contra (1959), 6 LE, 12,2 kg
 STIHL 08 S (1963), 3 LE, 8,6 kg
 STIHL 041 AV (1967), 3,7 LE, 8,2 kg
 STIHL 046 (1996), 4,1 kW/5,6 LE, 6,5 kg
 (Fotó: STIHL)

Az első egyszemélyes STIHL még 16 kilogramm (Fotó: STIHL)

Andreas Stihl olyan koncentráltan és állhatatosan fáradozott a hordozható motoros fűrészek ötletein, mint egyébként senki. Ezért jutott az amerikai „Power” szakfolyóirat is arra a végzőra: „Kétségtelenül *Andreas Stihl* volt az az ember, aki az első hordozható, kereskedelmileg sikeres, üzemenyagmeghajtású láncfűrészt feltalálta.”

A STIHL gyártmányú fadöntőgép, az első benzinmotoros fűrész, amely a sváb műhelyből kikerült, 1929-ben jó 46 kilogramm súlyú, 6 LE-s és két személynek kell kezelni. Azonban olyan meggyőzően működik, hogy a szomszédos európai országokban is vevőre talál.

A fadöntőgéptől az egyszemélyes fűrészig

1934 két úttörő fejlesztés éve a STIHL cégnél: az első az automatikus lánckenés és a centrifugális tengelykapcsoló. Ugyanebben az évtizedben jelennek meg a STIHL BDKH-val, az első benzinmotoros fűrészek alumínium-könnnyűfémhengerrel és krómozott futófelülettel a piacon. A 4,5 LE-s STIHL BL-lel (16 kg) 1950-ben végül bemutatkozik az első egyszemélykes fűrész. Az ezt követő model, a STIHL BLK (benzin, könnyű, kicsi) ugyanilyen teljesítmény mellett már csak 14 kilogrammot nyom a mér-

legen. A tulajdonképpeni áttörést az erdészeti munkát végzők standardszerszáma, a hajtóműnélküli STIHL Contra jelenti 12 kilogramm súllyal és egy hat LE-s teljesítménnyel, amely 1959-ben sorozatgyártásba kerül.

Az ergonómia és a biztonsági igény

1964-ben a STIHL cég szabadalmaztatta az antivibrációs rendszert. A megbízhatóság tekintetében a STIHL cég 1968-ban a teljesen burkolt elektronikus gyújtóberendezéssel egy fontos mérföldkövet rakott le. 1969-ben konstruálták az Oilomatic-láncot, melynél a hajtótagokba bemunkált nutok önállóan és megbízhatóan ellátják az olajozást. Műszaki innovációként 1972-ben a STIHL 031 típusú motoros fűrész már rendelkezik Quickstop-láncfékkel, gázkarzárral, kézvédővel az elülső fogantyún, láncfogó csapokkal és az antivibrációs rendszerrel. A visszatítésmentes Rapid-fűrészláncok biztonsági taggal 1975-től nagy vágóteljesítményt a csökkentett Kick-back-kockázattal kapcsolják össze. Az egykaros kezeléssel, mely 1976-ban került bevezetésre, a motorfunkciók a hüvelykujjal vezérelhetők, míg a kéz szilárdan a fogantyún marad. Az 1982-es évben kerül először az automatikus Quickstop-láncfék bevezetésre. 1984-től az oldalsó láncfeszítőberendezés gondoskodik arról, hogy a fűrészláncok megfeszítése az éles fűrészláncoknak a bõrrel való érintkezése nélkül megtörténhet.

Környezetkímélés mint fejlesztési cél

1985-től kezdve környezetbarát kivitelben készültek a motoros fűrészek azért, hogy láncenkőolajként a STIHL Bioplus került alkalmazásra, amely a talajban rövid idő alatt csaknem teljesen lebomlik. Ezenkívül az Ematic-rendszer 1987-től a láncenkőolaj-felhasználást mintegy 50%-kal csökkenti. Az első

kipufogókatalizátor a motoros fűrészeknél a káros szénhidrogén arányát a kipufogógázban 80 százalékkal csökkenti. A STIHL cég következő mérőföldkövei, melyek a motorosfűrésztechnika legkorszerűbb állását jelzik, a könnyű start-rendszer az Elastostart-indítófogantyúval és a szerszámot nem igénylő láncgyorsfeszítő. A jelenlegi fejlesztés

csúcsa a STIHL 023 L típus kifejlesztése, mely a világ legcsendesebb motoros fűrésze. Ennek nemcsak zajsztíje alacsony, hanem a kipufogógáz is kismértékű és ezért kapta elsőként a benzinmotoros fűrészek közül a berlini Környezetvédő Szövetségi Hivataltól a megtisztelő „Kék Angyal” környezetvédő jelet.

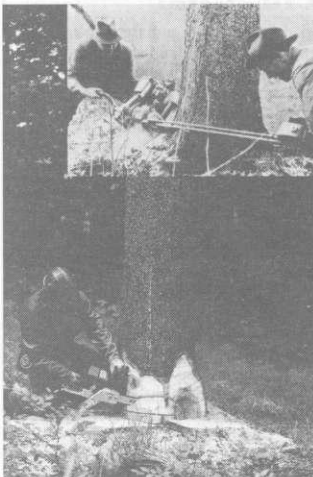
A cégalapító:
Andreas Stihl (Fotó: STIHL)

STIHL múlt – STIHL jelen (Fotó: STIHL)

Erdei munka régen és ma
STIHL motorfűrésszel

A STIHL ott van minden erdészeti gépkiallításon

Erdőgazda-tanfolyam

A Magánerdő-gazdálkodók és Erdőtulajdonosok Veszprém Megyei Egyesülete (MEVME) Veszprém megye öt városában (Veszprém, Pápa, Zirc, Tapolca, Ajka) erdőgazda-tanfolyamot szervezett a tél végén. Ebben a veszprémi FM egyesületi csoport tagjai voltak a segítségére.

A jogszabályok, az erdőgazdálkodó közösségek létrejötte csak a feltételeket teremtette meg az erdőgazdálkodás megindulásához, de a szakmai és főleg a gazdasági környezetben való tájékozódás, elhelyezkedés csak segítséggel és összefogással valószínűsíthető.

A két délutánra tervezett oktatás (összesen 8 óra) tanterve a következő fejezeteket tartalmazta:

I. nap:

- Erdősmeret
- Erdőgazdálkodás és kereskedelmi ismeretek
- Erdővédelem
- Konzultáció

II. nap:

- Erdőrendezés, faanyag számbavétel
- Az erdőgazdálkodás éves tervezése
- Támogatások, erdőtelepítés
- Erdőgazdálkodás pénzügyi elszámolása, adózása
- Konzultáció

A tanfolyamot teremtőbizottsággal, információ-adással, előadó meghívásával támogatta a Veszprém Megyei Földművelésügyi Hivatal, Veszprém Erdőtervezési Iroda, APEH Veszprém Megyei Igazgatósága Ügyfélszolgálati Osztálya.

A tanfolyamon az öt városban együttesen 200 fő vett részt, közülük 70 erdőbirtokosság képviseltette magát.

A szervezésében az FM ERSZ Veszprémi Erdőtervezési Irodája volt elsősorban a magánerdő-gazdálkodók segítségére. Köszönet illeti a kollégákat, akik szabad idejükben, térítés nélkül igyekeztek a magánerdő-gazdálkodás megindulását ezúton is javítani. Az előadásokat *Fábián Tamás, dr. Péti Miklós, Szedlák Tamás, Tóth Sándor, Vaspári Ferenc* tartotta, a szervezésben *Kárászné Ács Borbála* segített.

A hangulatos első nap után (az erdő megszeretése, megismertetése, az erdőgazdálkodás alapjai) a második nap már komolyabb feladatokat rótt az előadókra és a hallatókra egyaránt. Hiszen a faanyag számbavételének fontos kérdésével kapcsolatban már az új gazdálkodóknak is voltak tapasztalataik, az erdőgazdálkodás bonyolult ügyvitelében való eligazodás első hallásra szinte elsajátíthatatlan és az adózás ügyében az APEH-től megjelölt segítőkkal még a közös értelmezést is nehéz volt kezdetben megtalálni. A tanfolyam vége felé nyilvánvalóvá vált, hogy

ez utóbbi a legfontosabb kérdés az új erdőgazdálkodók számára. Hiszen értelmezések, félreértések, tájékozatlanság, ismerethiány vagy az ismeretek túlzott bonyolultsága miatt könnyen kerülhetnek rossz helyzetbe az erdőgazdálkodók. Fontos, hogyha ez idáig azt hirdettük és ma is valljuk, hogy a minél nagyobb területégségeken folyó közös erdőgazdálkodás a helyes út, akkor segítsük annak helyét megtalálni a mai gazdasági (adó) környezetben is. Azaz ne járjon rosszabbul az erdőbirtokossági tag, mint az ugyanolyan adottságú erdőt egyedül birtokló erdőgazdálkodó, ne legyen sokkal hátrányosabb lassan, fáradságosan. A jövő nemzedéknek erdőt nevelni, mint burgonyát vagy búzát termelni.

Szakmai értelmiségünk azon tagjainak, akik a közelmúlt gazdasági-társadalmi változásainak az erdőre kétségtelenül kedvezőellen hatásait enyhíteni szeretnék, ajánlom e tanfolyamon szerzett tapasztalatok alapján is, hogy aktivitásukat az alábbi célok érdekében fejtsék ki:

- érdemes megteremteni az ismeret-szerzési lehetőségeket az új erdőgazdálkodóknak,
- a társult erdőgazdálkodóknak ne legyen adózási és más szabályozási hátránya a szakmailag kívánatos társulásból,
- a kevésbé jövedelmező erdőgazdálkodás kapja meg ugyanazokat a kedvezményeket, mint a mezőgazdasági termelés.

Bis Mária

Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek,
Központi Igazgatósága
Budapest
852/1946. szám

Tárgy: A Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek cégbejegyzése

Valamennyi erdőgazgatóságának és erdőgazdálkodásának

Tudomásúvétel és mihezartás végett közöljük Címmel, hogy a budapesti törvénysek, mint cégbíróság az 1946. évi július hó 6. napján Cg. 49.327. szám alatt kelt végzéssel elrendelte állami vállalatunknak a kereskedelmi egyéni cégek jegyzékébe való bejegyzését a következő szöveggel:

A cég: Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek,
Telephelye: Budapest, V., Kossuth Lajos tér 11.

A cég birtokosa: a magyar állam.
A cég üzemköre: az állami erdőgazdálkodás üzemszerűségének biztosítása és jövedelmezőségének fokozása (12.120 - 1945. M.E. számú rendelet 1. § /1/ bekezdés). Ebből a célból az üzem működése kiterjed az állami erdők fő- és melléktermékeinek kitermelésére, feldolgozására és forgalomba hozatalára.*
Budapest, 1946. évi augusztus hó 23.-án.

dr. Ajtay S. K.
miniszteri osztályfőnök,
mb. elnökgazdát.

Az Élet és Tudományban olvastuk

A vöröslevelű juhar

A *juharfajok* igencsak régóta itt élnek közöttünk – a paleontológusok számos, a mainál melegebb földtörténeti korokból származó kovületheikre vagy lenyomataikra bukkantak. Magyarország területén főképp a *harmadkorban* éltek tömegesen. Ma a *juhar* nemzetség mintegy százötven fajt foglal magában. Többségük Kelet-Ázsiából terjedt el, s zömükben a hegyvidéki lombhullató erdők kísérő fái.

Némely juharfaj fájában sok cukor van. Ezt főlismerve például az indiánok, majd a kanadaiak és a finnugor népek is a megcsapott fák nedvéből cukorszirupot készítettek és készítenek még ma is (feljegyzések szerint a szlávok szeszes italt erjesztettek belőle). Más fajait *diszjúhért* ültetik kertekbe, parkokba. Hazánknak egyre kedveltebb a kisebb fatermetű *jabán* vagy *ujjas juharnak* (Acer palmatum) a lombfakadástól vörös változata. E fajjal gyakran összetévesztik az Észak-Amerikában őshonos *vöröslevelű juhart*, az *Acer rubrumot*. Nevével ellentétben ez utóbbinak levelei sötétzöldek, s csak ősszel vörösödnek meg. Noha őszi levelédsze is megkapó, a vöröslevelű juhar igazán kora tavasszal, márciusban–áprilisban a legfeltűnőbb. Csomókba tömörült bíbor vagy rózsaszín virágai még a levélfakadás előtt a nyárnak. Kicsiny virágaiból *üherlependék* termékek fejlődnek ki: ezek propellerszerű repítőkészüléke a mag terjedését szolgálja. A vöröslevelű juhar is gyakran ültetik parkokba vagy – sudár termete miatt - utcáinak, elsősorban a szebb dísz adó porzós egyedeit. (1996/13.)

A. V.

Lillehammer – 1996.

Nem, a cím nem tévedés. Bár Lillehammer, ez a közép-norvégiai, a szó szoros értelmében is kisváros – „lille” magyarul kicsit jelent – az 1994. évi téli olimpia játékok házigazdjaként vált világhírűvé, most mégis egy ideai erdészeti esemény kapcsán kerül a hasábkra. Itt rendezték meg február végén, március elején az ideai, sorrendben immár a 28. EFNS-t, az Európai Erdészeti Északi Siversenyt. A német erdészek kezdeményezésére indult verseny mára szigorú koreográfia szerint zajló rangos szakmai és sportrendezvényé vált. A viadalt kísérő kénypaos szakmai programok egyeznek jó áttekinthetőséggel a mindenkor rendező ország erdőgazdálkodásáról, s jó alkalmat teremtenek a résztvevőknek az eszmecsere, vitára s a tájékozódásra: merre tart az erdészet Európában? Így volt ez idén is.

Vendéglátóink háromféle szakmai kirándulást (erdőgazdálkodás, oktatás-továbbképzés, fafeldolgozás-faipar) kínáltak a résztvevőknek.

Az erdőgazdálkodási tárgyú egynapos szakmai túrán bőségek szóbeli és írásos információkat kaptunk, melyekből a legfontosabbak röviden összefoglalva az alábbiak:

A hazánknál 3,5-szer nagyobb területű, de csak 4,3 milliós lakosságú Norvégia erdősisége 37%. Az erdőgazdálkodás és a fafeldolgozás tradicionális ágazatok és jelenlegi szerepet töltenek be az ország gazdaságában. A fajajösszetétel a következő: lucfenyő 47%, erdei- és egyéb fenyők 33%, lombos fajok 20%. A faállományok 36%-a idősebb 80 évesnél. A teljes élfákészlet 1900 óta megduplázódott, jelenleg 600 millió köbméter. A növedék 19,3 millió, a kitermelés átlagosan 9,8 millió köbméter évente. Az erdőfelújítások 60%-a természetesen úton történik. Az évente elültetett 60 millió csemete 15-20%-a magtermelési plantázásokból származik. A védelmi rendeltetésű állományok aránya megközelíti a 20%-ot. Az erdőterület 1,7%-a természetvédelem alatt áll.

Az erdők 80%-a magántulajdonban van. Az átlagos erdőbirtok nagysága 40 ha. A magánerdő-tulajdonosok regionálisan szerveződő egyesületekbe tömörülnek, s az egyesületek által alkalmazott szakemberekre bízzák a tervezést, a fakitermelési és erdőművelési munkák megszervezését, a piackutatást és az értékesítést.

A kirándulás keretében két fakitermelési technológiát tekintettünk meg. Egy nagygépreke alapozott, és egy meredek hegyoldalon kötélpályás közelséssel végzett véghasználatot. Az első bemutatáshelyen a két TIMBERJACK biztosan mozgott a közel méteres hóval borított, szabdalt terepen. A két gépből álló gépszu (harvester-forwarder) napi átlagban 100 m³ lenyőfát termel ki és közelíti a szállítótól mellé. Norvégiában a fakitermelések 3/4-ét ilyen nagy gépek végzik.

Csak az egy hektárnál kisebb és a meredek lejtőn álló állományok kitermelése történik kézi döntéssel. Ökológiai megfontolásokból az újulatfoltokat gondosan kikerülik, a beteg és elpusztult fákat, a fenyvesekben pedig minden lombos fát talpon hagynak. A teregrádra gépeket vállalkozók üzemeltetik, s gondosan kidolgozott terv szerint haladnak egyik erdőrésztől a másikra, minden év-szakban váltott személyzettel, két évszakban dolgozva.

A másik helyszínen meredek mély völgyben folyt a fakitermelés. A motorfűrészsel kidöntött fákat gallyazás nélkül hármásával-négysével összekötve továbbította az egyszerű szerkezetű kötélpálya a völgyoldali úton kialakított felkészítőhelyre, ahol a gallyazást, darabolást, rakácsolást már egy harvester végezte el.

A kirándulás során megtekintettük az olimpia alpesi pályáját és megcsodálhattuk a mesteri módon a környezetbe illesztett bob- és szánkópályát is.

Az oktatás-továbbképzés tárgyú szakmai kirándulás az Erdészeti Továbbképző Központ meglátogatásából állt. A norvég erdészeti szakképzés háromszintű: a kilencéves kötelező alapkiváltság (a mi általános iskolánk megfelelője) után a szakmunkásokat 3 évig oktatják. Aki a hároméves gimnáziumot végzi el, az ifjiskolán (3 év) vagy egyetemen (5 év) szerelhet magasabb szintű erdészeti végzettséget. Evente átlagosan 110 szakmunkás és 100 felsőfokú szakember végzi. 1997-től tervezik a kötelező alapkiváltság oktatás 10 évre emelését.

A norvég erdészek nagy szerepet tulajdonítanak a folyamatos továbbképzésnek. E célból 1958-ban hozták létre az Erdészeti Továbbképző Intézetet. A korszerűen felszerelt intézmény 15 fős oktatógárdája (erdőmérnökök, technikusok és pedagógusok) évente 4-5 ezer résztvevőnek tart egy-egy többnapos továbbképzéseket. Az érdeklődők 600-800 tanfolyamból válogathatnak. A témakörök nagyon sokrétűek: általános biológia, ökológia, tervezés, ökönomia, fakitermelési és erdősítési technológiák, vadászat és halászat stb. Az intézet fontosnak tartja az „alapkiváltság” ökológiai nevelésbe való bekapcsolódását is, melyet „erdei iskolák” létrehozásával old meg.

Norvégiáira világszínvonalú. Errel győzözhetett meg az, aki a fafeldolgozást bemutató szakmai kirándulást választotta. Vendéglátóink bemutatották a MOELVEN AS rétegelte ragasztott tartószerkezet gyártását, ahol a már csaknem 30 éves multira visszatekintő eljárással fenyőfajafajokból évente cca. 100 ezer m³ egyenes és hajlított tartószerkezetet állítanak elő. Ez ebből a termékcsoporthoz a skandináv országok összes termelésének negyedét teszi ki. Ebben a gyárban készült a téli olimpiára épített legtöbb sportcsarnok tetőszerkezete, köztük a Hamar városában álló „Viking hajó” nevű jécsarnok is, mely a világ második legnagyobb faszervezetű csarnoka. (A legnagyobb ilyen csarnok is Norvégiában van.) Nevét kívülről a vikingek legendás hajóinak formáját utánozó alakjáról kapta. Az ellipszis alapú épület

hossza 260, szélessége 110 méter. Az aréna mintegy 22 ezer m³ fagyasztható területen nemcsak jókorong-működéseket, de hosszú távú gyorskorcsolya-, tornási- és jégmotor-versenyeket is rendeznek.

A második faipari „leg” a LANGMOEN parkettagyár, mely a 150 évvel ezelőtt alapított családi vállalkozásból mára Norvégia legnagyobb parkettagyártó részvénytársaságává nőtte ki magát, mely az összes európai termelés egynegyedét bocsátja ki. A szinte teljesen automatizált üzemban a fagegyártás csúcstechnológiájával naponta 4-5 ezer m² szalagparkettát állít elő 260 dolgozó, akiknek több mint fele a minőség-ellenőrzés feladatát látja el.

Az olimpia siugró sáncok főében megtartott nyitóünnepségen 16 ország több mint 1200 – köztük 14 magyar – erdész-sportolóját köszöntötte Lillehammer polgármestere.

A versenyeket a városka fölötti fennsíkon, az olimpiaira ragyogóan kitépített Birkebeiner síközponton rendezték. A környék erdeit keresztül-kasul behálózó, négysávos, gondosan karbantartott síutakon kijelölt, soha véget érni nem akaró emelkedőkkel és meredek lejtőkkel nehezített pályák vártak az indulókra. Nem mindennapi élmény volt a téli olimpia színhelyén, olimpia pályán versenyezni.

A férfiaknak 12 km-t kellett legyűrniük, a pálya 3/4-énél biatlon-lövészettel nehezítve, míg a hölgyeknek 6 km megtétele várt, lövészet nélkül. Bár elért helyezéseinket leginkább a Coubertin-ijelmondattal „Nem a győzelem, a részvétel a fontos!” jellemezte, valamennyiünk bücsülettel lelkizdött a rá kiszabott feladatok. A váltóversenyben indított két fűríváltónk is tisztességgel helytállt.

A várakozásoknak megfelelően a kategóriák többségében a házigazdák versenyzői állhattak fel a lillehammeri jégstadion küzdőterén fellállított dobogóra. A rendezők nagyvonalúan korosztályonként az első tíz helyezettek díjazták. Közülük a hölgyek voltak eredményesebbek: Cser Borbálnak és Sári Orsolyának sikerült kategóriájukban a tíz közé kerülniük.

Figyelemre méltó, hogy Norvégiában az egészséges életmód, a sport mennyire összekapcsolódik az erdővel, a természettel. Az országban minden megművelten területre érvényes a „szabad belépés joga”, mely megteremtí az erdők szociális-közéleti, így sportcélú hasznosításának lehetőségét is. Az ágazati népszerűsítő erdészeti kiadványok az erdőművelési és fahasználati kérdésekkel egy sorban tárgyalják az erdőknek mint a „termesztető stadionjának” szerepét a sifutásban és téjékozódási fuásban. E két sportágat a nemzetközi szintű élversenyzőkötől az alkalmi hobby sportolókig emberek százai dízik. Nem véletlen tehát, hogy a norvégok világbajnokok sorát állják ezen sportágakban, s talán az sem, hogy Európában itt a legmagasabb (egyeségesen 67 év) a nyugdíjkorhatár.

Az 1997. évi EFNS-t Csehország rendezte, s minden, a sifutás iránt érdeklődő kollégának ajánlani tudom: jöjjen velünk!

Spiégel János

A posztumusz Bedő díjról

Az OEE Erdőfeltárási Szakosztálya 1995 novemberi – a Szakosztály 40 éves fennállása alkalmából rendezett jubileumi – pilisi – ülésén a Szakosztály történetét ismertető *Bogár István* előadásában hangzott el, hogy néhai dr. *Ecesedy Sándor* okleveles erdőmérnök mennyire méltó lett volna a „Bedő Albert díj” elnyerésére, de az élet ezt nem adta meg számára.

Jómagam az 1966. évi nyári gyakorlatom a Magasbakonyi Erdőgazdaságnál töltöttem *Ecesedy Sándornál*, aki meghatározóan befolyásolta szakmai magatartásával, hogy az erdőfeltárást válasszam az erdészeti szakmán belül, valamint emberi magatartásával, hogy milyen emberi értékek megszerzésére és növelésére törekedjem.

A szakosztály ülésen hallottak alakították ki bennem az elhatározást: Minden tőlem telhető elkövetek, hogy *Ecesedy Sándor* elnyerje a posztumusz „Bedő díjat”.

Ügyintézőm kapcsán levéllel kerestem meg a Díjbizottság elnökét, az Elnökség és a Választmány minden tagját.

Az Elnökség 7:6 arányban szavazott a posztumusz „Bedő díj” létesítésé ellen. Javaslata viszont elhunyt kollégáink érdemeinek egyéb módon történő elismerését.

Hosszas vívódás után úgy döntöttem, hogy leírom gondolataim a posztumusz „Bedő díjjal” kapcsolatban, különös tekintettel néhai dr. *Ecesedy Sándor* posztumusz Bedő díj javaslataira.

A 7:6 szavazási arány – nagyon szoros elvetési győzelem – bizony azt is magában foglalja, hogy indokolt lenne a posztumusz „Bedő díj” bevezetése. Nem állíthatnánk ezt pl. egy 10:3 szavazati arány esetében.

Milyen indokok alapján érvelhetek és döntöttek a hetek? Nem tudom. Én így érvelnék: eddig sem volt, ha elkezdjük, hol a vége; ne higítsuk a díj évi darab számát; mi a megítélés alapja évtizedek után stb.

Természetesen a hatok érvelését sem ismerem. A magamét viszont igen: *A posztumusz elismerésnél nemesebb, megfontoltabb, tisztább elismerés nincs.* Aki ezt megtagadja, talán nem gondol erre. Már nem él az illető. Már nincs negatív lobb: Ha te elintézed az enyémet, én is elintézem majd a tiédet. Már letisztult minden. Nem kerget senkit az időtényező. A posztumusz elismerés a legszebb bizonyítéka annak, hogy nem felejtünk el valakit. Már kockázat nélkül állíthatjuk példaképnek. Vannak olyan kitüntetések, amelyek csakis posztumuszak lehetnek. Ilyen például a katolikuskonák a szenté avatás. Nem is állnak szóba az emberrel, amíg él.

Tudom, szubjektív vagyok. Amíg azonban az elutasításom bürokratikus ala-

pon, addig a mellette voksolásom az erkölcs, a barátság, a bajtársiasság és sok egyéb hasonló érték talpkövény nyugszik.

S. település polgármestere, jó barátom mesélte:

– Tudod, Magyarországon cigánynak lenni általában nem jó sors, de S-en templom egere szegény cigánynak lenni főként nem jó. Egy alkalommal bejött a Polgármesteri Hivatalba egy koros cigány férfi, és azt mondta: Haldokló édesanyjának az az utolsó kívánsága, hogy halálos ágyánál látogassa meg őt a polgármester. Azonnal hazamentem, felvettem a legszebb ruhámat, vettem egy csokor szép virágot, és elmentem a nyomorultul szegényes putiba. Még időben odaértem. Az ősz, öreg cigányasszony már nem tudott mozdulni, nem tudott beszélni. Csak a szemén látszott, hogy egy kicsit még él. Az a két szem azonban a maga mozdulatlanságával is mindent elmondott, amikor megláttam, és amikor az ágya mellé helyeztem a virágot. Élete első és utolsó elismerését kapta, érdemes volt élnie.

Ecesedy Sándor – a hajdani székeshérvári alispán néhai fia – sok-sok éven keresztül örülhetett, hogy egyáltalán élni hagyták. 1983-ban terjesztette fel „Bedő díjra” a Keszthelyi EFAG és az Erdőfeltárási Szakosztály külön-külön, de azt a meggondolatlanságot követte el, hogy néhány héttel hamarabb halt meg, mint a díjbizottsági ülés időpontja. Nem értek oda időben...

Minden tett nemes és felemelő, amely elhunyt kollégáink érdemeinek egyéb módon történő elismerésére szolgál. Mégsem tehetem meg azonban, hogy egyéb elismerő javaslatot tegyek – mert erre felkér-

tek. Akinek – a szólás analógiájára – pompás harci mén jár, annak nem fontolgathatom sem az öszvér, sem a számar ajándékozását. *Ecesedy Sándor* a magyar erdőfeltárási hercege volt. Csillagot ott tűndöklik az erdészek, az Egyesület szakmai egén. Ezen az égbolton sok csillag van. Az egyik nevét tudjuk – például *Bedő Albertét* –, a másikat nem. Azonban az ismeretlen nevű csillag is ragyog. És ez a döntő. A fény a fontos, nem a név.

Ecesedy Sándor végül is megható elismerésben részesült. Aki meghalt, de válalata mégis *Bedő díjra* terjesztett fel, akit halála után egy éven belül az Erdőfeltárási Szakosztály kétszer is felterjesztett *Bedő díjra*, akiről halála után 13 évvel úgy emlékezik meg a Szakosztály, hogy mulasztásnak érzi, hogy nem terjesztette fel időben e kitüntetésre, akiért ugyanezen időpontban írásban állnak ki a magyar erdőfeltárási olyan notabilis képviselői, mint *Bogár István*, dr. *Kosztka Miklós*, dr. *Rácz József*, akinek érdekében dr. *Pankotai Gábor*, a magyar erdőfeltárási doneyje a következőket írja: „azt hiszem, méltóbb kártárs nem is kaphat ebből a díjből... Kérem sok évi munkám figyelembe vételével... a posztumusz „Bedő díjat” szavazzák meg... Mint a testület egyik legöregebb tagja, ezt tekintélyem latba vetésével támasztom alá...”, akiért az Elnökség és a Választmány tagjai közül sokan tollat ragadnak – nos ez magas elismerést jelent.

Paradoxon: Mit szólna ehhez *Ecesedy Sándor*?

Egyéniségét ismerve, arcan finom mossollyal talán Keatset idézn: *Meztelen igazságot elviselni, nyugodtan tűnni a körülmenyeket: ez az uraság legfelső foka.*

Visegrád, 1996. április 5-én. Nagypénteken

Bánó László

Észrevétel

dr. Szodfridt István: Erdőgazdák könyve c. kiadmányról írt véleményéhez. (Erdészeti Lapok 1996. 4.)

A cikkirő ismerteté a kiadmány célját és méltatja annak jelentőségét. Majd megalapítja, hogy a „szakmai fejezetek egyike-másika igencsak felületes összeállítású”. Így hiányolja, hogy a termőhelyi anyag bantóan leegyszerűsített, alig esik szó a hidrológiai tényezőkről. Továbbá hiányolja az ültetvényeszerű fatermesztésnél a genetikai talajtípus, klíma- és hidrológiai kategóriák ismertetését.

A cikkirő feltehetően nem kapott kielégítő tájékoztatást (vagy azt nem vette figyelembe) a kiadmány céljáról és szerepéről.

A 23 szerző az anyagát nem erdészeti szakemberek részére írta, hanem a kárpótlás és a tulajdonváltás során erdőzhöz földhöz jutott szakmán kívüliek számára.

Bizonyára ismeri a cikkirő a mezőgazdaság hasonló népszerűsítő füzetét, amik

kizárólag gyakorlati szempontokra irányulnak.

Ezekben nincs szó a takarmányozásnál az aminosavról, vagy az epidémiás állapotosságok bacilusairól. Olybá tűnik, hogy a recenszor nem olvasta át elég figyelmesen az egyes fejezeteket. A nyárak talajjénynél (268 lap) u.i. fel van tüntetve néhány fontosabb genetikai talajtípus, majd a részletes talajvizsgálati és termőhelyfeltárási kötelezettség, továbbá ki jogosult ennek elvégzésére. Az akácnál (282 lap) ugyancsak található utalás a klíma- és termőhelytípus változatra. Úgy vélem, egy laikus számára fontosabb a „meleg, könnyű és laza talaj”, illetve „homok és vályog” fogalmak közlése, mint a csak szakemberek részéről ismert genetikai talajtípusok ismertetése.

Ezek után kíváncsian várom egy magán-erdőgazdálkodó véleményét is a kiadmányról.

Dr. Erdős László

ROVATVEZETŐ: DR. SZIKRA DEZSŐ

Az OEE Gépesítési Szakosztályának szlovéniai szakmai tanulmányútja

A gépesítési Szakosztály a munkatervének megfelelően – 1996. április 15-17-e között, 26 fővel, szlovéniai tanulmányúton vett részt. A tanulmányút célja volt, hogy a szakosztály tagjai képet kapjanak Szlovénia erdőgazdaságának gépesítéséről, a csemetetermesztéstől a fafeldolgozásig.

A tanulmányút a Maribori Erdőgazdaság, a Brezicei Erdőgazdaság, a Novo Mestoi Erdőgazdaság és a Kocevjei Erdőgazdaság területét érintette.

A tanulmányút első napjának délutánján a Maribori Erdőgazdaság területén egy nagyüzemi csemetekertet (Omorikában) és hegyvidéki erdősítést tekintettünk meg. A 20 ha-os csemetekert az erdőgazdaság tulajdona, de vállalkozói üzemelteti. Az alapvetően síkágas soros technológiákkal dolgozó csemetekert gépesítése közepesre értékelhető, az a nálunk is ismert és használt, osztrák gyártmányú Rath-féle csemetekerti gépekre épült.

A második napon a Brezicei- és a Novo Mestoi Erdőgazdaság hegyvidéki területein a közelítés és a kiszállítás gépesítésének tanulmányozására került sor. Itt a közelítés gépesítésében kétbódos csőr-lével szerelt Zetor-6340 típusú, és alapú gép (lásd fotó) emelendő ki, mely új fejlesztés, és melynek alkalmazása idehaza is elképzelhető lenne. A traktor a szlovén gyártmányú, GV ZH-50 típusú, mechanikus hajtású, elektro-hidraulikus vezérlésű, rádióval is működtethető csőr-lével szerelt. A csőr-lő főbb paraméterei:

– vonóereje: 50 kN,

GV ZH-50 típusú csőr-lével szerelt Zetor-6340 típusú traktor

– kötélmérete: 11 mm,

– tömege: 300 kg.

A traktort a csőr-lőn kívül ellátták borulásvédő kerettel, és a szükséges vedőrácsokkal is.

A kiszállításban a szlovén gyártmányú TAM 260 T26 típusú, Jonserecs 90Z típusú daruvál szerelt tehergépkocsit láthattuk munka közben.

A harmadik nap Kocevje térségében telt el. Először egy volt nagykapacitású műszaki erdészeti átalakulás utáni állapotát tanulmányoztuk. A műszaki erdészeti Szlovéniaiban is hasonló átalakuláson mentek, illetve ennek keresztül, mint nálunk. Megjegyzendő, hogy a vizsgált helyen, bár a korábbihoz képest lényegesen kisebb kapacitással, de tovább működik erdészeti javítóbazis. Rajta kívül különböző más cégek dolgoznak a volt műszaki erdészeti területen, közülük az ITAS cég gépgyártó üzeme emelendő ki, amely pótkocsikat és különböző utánfutókat gyárt, erdészeti célokra is, nevezetesen:

– rakoncás pótkocsit és

– rakoncás tehergépkocsi utánfutót, melynek segítségével a tehergépkocsi hosszúra szállításhoz válik alkalmassá.

A nap további részében azonos telephelyen működő, de külön-külön gazdálkodó felkészítő telepet, valamint fűrés- és fagyártmány üzemet látogattunk meg.

Tanulmányutunknak a szakmai programokon kívül egy kiemelkedő kulturális betéte is volt, a pleterjei kolostor meglátogatása, ahol karthausi rendi szerzetesek élnek külvilágtól elzárt, önellátó életüket.

Köszönet a vendéglátóknak, a szlovén társegyesület- és a helyi gazdaságok vezetőinek a minden igényt kielégítő ellátásért és szakmai programokért.

Végezetül a résztvevők névsora:

Balogh József, Balogh László, Borovics János, Dereskedi Gábor, Ditrich Miklós, Fekacs Lajos, dr. Horváth Béla, Káldy József, Ketterer Mihály, Kóbor István, dr. Kottek Pál, Kovács Péter, Kupás Deák Zoltán, Markó Gyula, dr. Marosvölgyi Béla, dr. Mátrabérczi Sándor, Mogyorósi József, Nagy András, Németh Szilveszter, Ormos Balázs, Remenyik Imre, Répánszky Géza, dr. Rumszauer János, Sebő György, Szabó József, Szamosi Ferenc.

Kép és szöveg: Dr. Horváth Béla
szakosztály titkár

Felhívás

Megalakult a Magyar Szarvasgombász Kör, amely az első hazai szervezete a honi földalatti gombászoknak. Az MSZK a Magyar Mikológiai Társaság keretein belül kívánja tevékenységét végezni. Feladatának tekinti a földalatti gombák felkutatásának, ültetvényes természetésének és konyhai felhasználásának megismertetését és népszerűsítését.

A várható tagdíj felnőtteknek 1000 Ft, diákoknak és nyugdíjasoknak 500 Ft. (Mikológiai Társasági tagság esetén a különbözet.)

A tagtársak számára előadásokat, kirándulásokat, ültetvénylátogatásokat és tanfolyamokat szervezünk.

Jelentkezési lapot az alábbi címeken lehet igényelni: Bratek Zoltán egyetemi tanársegéd, ELTE, Növényvédelmi Tanszék, 1445 Budapest, Pf. 330., valamint dr. Barna Tamás egyetemi adjunktus, EFE, Erdőműveléstan Tanszék, 9400 Sopron, Bajcsy Zs. u. 4.

A Kecskeméti Helyi Csoport 1996. március 28-án a Juniperus Parkerdeszt központjában a KEFAG Rt. és a Kecskeméti Erdőfelügyelőség segítségével a fehérynár-termesztés és a fehérynár fatechnológiai tulajdonságai tárgykörben szervezett rendezvényt, melynek előadói az EFE részéről dr. Molnár Sándor és dr. Bartha Dénes voltak.

Bevezetőként dr. Gőbölös Antal, a Kecskeméti Erdőfelügyelőség igazgatója számokkal illusztrálta, hogy a fehérynár a térség egyik legfontosabb, honos fajtája, nagyobb figyelmet kell fordítani rá. Tudományos vizsgálata mindenképpen indokolt.

Dr. Molnár Sándor tanszékvezető egyetemi tanár a „Fehérynár hibridek fatechnológiai tulajdonságainak vizsgálata” címmel tartott előadást. Részletesen szólt a fehérynárak falibáiról, a gesztessedről,

álgesztesedésről, a belső nedvességeloszlásról, a különböző repedésekéről. Részletesen szólt több fajtakísérletben végzett fatechnológiai kísérlet eredményéről (Csalános, Szentkirály, Jászszentlászló) az évygydrűsçességg és sűrűségvizsgálatokról, illetve a rostvizsgálatokról, szilárdsági jellemzőkről. Megállapítható, hogy a fehérynár hibridek egészséges fája azonos értékű a nemes nyárákkal.

Dr. Bartha Dénes tanszékvezető egyetemi docens előadásának címe: *Fehérynar-termesztés fejlesztésének lehetősége*. Előadásában megemlíti, hogy 28 ezer ha fehérynár-állományunkból 21 ezer ha az Alföldön van. Csemetermelésünk azonban szomorú képet mutat, fejlesztésére feltétlenül szükség van. Részletesen szólt a fehérynár szaporításának lehetőségeiről mind a vegetatív, mind a generatív szaporítás esetében.

Ismertette a szaporítási módok előnyeit és hátrányait. Részletesen szólt a mikroszaporításról is. Mivel igen drága, csak értékes anyag szaporításánál célszerű használni, nagy tételű olcsó szaporítóanyag előállítására nem alkalmas módszer.

A generatív szaporítási módszerként javasolja magtermesztő ültetvény létesítést szlektült, igazolt származású anyagból. Ennek jó példjaként említi az albertaini ültetvényt. Egy 8-10 ha-os ültetvényről évi 10-15 millió csemét lehet nevelni!

Az igen érdekes és színvonalas előadások után vita következett. Ennek során kérdéseivel és hozzászólásaival **Bognár Gábor, dr. Horváth László, Ván László, Kiss Béla, Kara Miklós, Palánki Gábor, Bró Tibor, Koczka Zoltán, Szabó Tibor** és **Várkonyi Vilmos** kollégák járultak hozzá a jól sikerült rendezvény sikereséhez.

Bognár Gábor

Az Erdőfeltárási Szakosztály 1996. március 13-án 38 fő részvételével megtartotta szokásos évi első összejövetelét Budapesten a MTE SZ székházban.

Az ülés megvitatta az erdészeti útéptések 1995. évi támogatási rendszerének tapasztalatait és az 1996-os évben bekövetkező változásokat. Az 1995. év pályázati eredményeiről **Horváth Sándor Erzsébet** miniszteri tanácsos (FM Erdészeti Hivatal) tartott értékelő beszámolót. Megállapította, hogy a szokatlan pályázati rendszer és az erdőgazdálkodók felkészültsége miatt a MEA nyújtotta lehetőségeket az agazat nem használta ki. A rendelkezésre álló 200 millió Ft támogatásra csak mintegy 40 millió Ft értékű pályázat érkezett be. Felhívta a figyelmet egyben arra, hogy a pályázat benyújtására már a megelőző évben fel kell készülni, mert csak akkor van esély a támogatás elnyerésére, ha a pályázat megjelenése után

azonnal kész tervekkel jelennek meg a pályázók. Előadásának második részében ismertette az 1996. évi változásokat. A szakosztály egyhangúan megállapította, hogy a változások kedvezőtlenül érintik az erdészeti útéptések helyzetét, mert az a korszerűsítéseket, illetve a fokozatos kiépítést nem támogatja. Kialakította azt a véleményt, hogy a támogatásnak ki kell terjednie az új utak, a földutak és a pályaszervező építésre, valamint a felújításra. Célszerűnek tartotta arról **Dr. Lukos László** miniszter urat tájékoztatni, egyben felajánlani a szakosztály segítségét a szakmailag helyes pályázati kiírás megfogalmazásához. (Tájékoztatóul: az 1996. évi MEA pályázatok időközbeni lezárása miatt a levelet a szakosztály nem küldte el.)

A vitában részt vettek: **Bak Júlia, Bognár István, Fábión Gábor, Hajók Gyula, Dr. Horváth Sándor, dr. Koczka Miklós, dr. Rácz József, Wagner Tibor.**

Az Országos Erdészeti Egyesület Balassagyarmati Helyi Csoportja rendezvényét a helyi csoport titkára nyitotta meg a jelenlévők üdvözlésével, majd átadta a szót az **Ipoly Erdő Rt.** vezérigazgatójának, aki megkezdte beszámolóját az egyesületi szervezésről 1995. évi kánadai tanulmányútról. Az előadó történelmi visszatekintést adott az 1956-ban kivándorolt és Kanadában letelepedési engedélyt kapott soproni Erdőmérnöki Karról.

A vetített képek beszámoló összegezte számunkra a látványt, a szakmai valóságot és a szakemberek helyzetét. Jó volt kitékinteni a Nagyvilágra.

A titkár megköszönte **Kondor úr** beszámolóját és átadta a szót **Korbonski Kazimierznek**, aki szintén egyesületi szervezésben **Finnországban** járt és arról számolt be a hallgatóknak. Elmondta, hogy az „ezer ló” országában 77,4% az erdőültettség és az utcákat KTT-el fásítják. A fajaj összetétel: 40% EF + 40% LF + 20% Nyír. Az erdő 65%-a magánulajdonban van.

Az erdőből él a faipar, papírpar, és a gépipar is! Jártak egy magán tulajdonú csemeterkerten, mely 30 ha-s, 8 millió konténeres csemét állít elő, a nyír 1 évesen, az EF 2 évesen kerül konténerbe, a szabadföldi csemete 4 évesen kerül kiültetésre.

Az erdőfeltárási 50-50%-ban termesztes és mesterséges. A nevelővágás 50-50% gépi, illetve kézi (ez utóbbi az állami tulajdonú területen). Egy kerület 5-8000 ha nagyságú.

A faipar évi 50 millió m³-t dolgoz fel (részben saját, részben import alapanyagból).

A magánerdőben tett látogatásnál megállapították, hogy nem a méretes anyag, hanem a mennyiség fontos. Erdőfeltárást a magán-erdőben nincs, a tulajdonos érdeke azonban, hogy 10 éven belül befejezze az erdőstést (az erdőterv használatát nem kötelező). Az útéptésre (vizes makadám) a tulajdonos támogatást kap. A legkisebb vadászterület 500 ha, mindenki vadászhat a saját tulajdonán. Az állami tulajdonú erdőben tájba illő véghasználatot végez 1 személyes brigád (10 m²/nap). Az erdőszé a felvételezést személyi számilógéppel készíti, a teljes adatfeldolgozás gépi. A szállítás SCANIA géppel történik. Az erdőszé szakgárdája 30 eha területhez: erdőszévezető, 2 fő műszaki vezető, 4 fő ker. vez. erdőszé és 1 fő adminisztrátor.

Megtékitettek egy nemzeti parkot is, mely vízi rezervátum és szigorúan védett a fehérháti fakopács miatt. A természetvédők az élőhely miatt a LF helyett Nyárat írtak elő.

A tájról általában: lapos, a jég által legyalult gránit tömbökön, homok és tőzeges láptalaj van. Sűrű tihálózat van, tökéletes renddel és tisztasággal. A városok új hatásúak, fa helyett téglából épülnek most. Helsinki 1812-től város, legidősebb épülete 100 éves. Az emberek fűnül és svédül beszélnek, sok halat esznek sajátos módon elkészítve és vajas kenyeret, a jégkockás víz mindenütt ingyenes. Kerítés helyett sövény van, a szőnyegeket a tengerben mossák, a

E havi számunk szerzői

Apatóczy István	Püös Rt.	Budakeszi
Balázs István	FM	Budapest
Barna Tamás	OFF	Sopron
Bánó László	UTILIS Kft.	Visegrád
Bús Mária	felügyelőség	Veszprém
Brian Healy		Írország
Csúka György	ERTI	Mátrafüred
Czerny Károly	erdőmérnök	Ráckeve
Garamszegi István	Mátrai Rt.	Eger
Illýs Benjamin	ERTI	Sopron
Erdős László	erdőmérnök	Budapest
Király Pál	erdőmérnök	Budapest
Kollwentz Odón	erdőmérnök	Budapest
Magyar János	ERTI	Ceeksemét
Pagonyi Hubert	ERTI	Budapest
Pápai Gábor	OEÉ	Budapest
Spiégel János	felügyelőség	Ceeksemét
Szodfrúdt István	ETE	Sopron
Somkúti Elemér	ETE	Sopron
Somogyi Zoltán	ERTI	Budapest
Szakács László	erdész	Zalaegerszeg
Tóth László	erdőmérnök	Szemere
Tompa Károly	ETE	Sopron
Várhelyi István	erdőmérnök	Sopron

A lapban aláírás nélkül megjelenő fotókat Pápai Gábor készítette.

Cikkekünk a szerzők személyes véleményét tükrözik, amely nem feltétlenül azonos a szerkesztőség véleményével.

A felkérés nélkül beküldött kéziratokat és fotókat a szerkesztőség lehetőség szerint gondozza és közli.

Kérjük a szerzőket, hogy pontos lakcímeiket és a személyi számukat is megadni sziveskedjenek.

tengerparton szárítják. Fát és szőnyeget nem lopnak, mert mindenkinél van.

Az előadást videofilm vetítés követte, ahol látványában is meggyőződhetünk az elbeszélő élményekről.

A titkár megköszönte az érdekes előadást és átadta a szót *Szabó Ferenc* helyi csoport elnökének, aki az *Erdélyben* tett barangolásról számolt be.

Erdélyben a program inkább kulturális jellegű, mint szakmai volt. marosvásárhelyről minden nap szinte ugyanazon útvonalon (szervezési hiányosság!) közelítették meg a bemutatott területeket, így a Kárpátokból, Havasokból szinte semmit nem láttak. Szakmai vonatkozásban hasonlóságok mutatkoznak, de a magasabb régió miatt több a B és LF. Látogatást tettek egy központi csemetekertben, ahol csak a terület fele szolgálja a csemetermelést (1/4 rész gyümölcsös, 1/4 rész kukorica).

Parkosításhoz termelnek LF-t és VF-t, kaukázis JF-t, ezenkívül karácsonyfatelepp. A gyomtalan kertet „Robi”-szerű jugoszláv kistraktorral és adapterrel érik el. A fenyőt ikersorosan iskolázzák, de van T és B csemete is.

Jártak egy Gy-KTT-s állományban, ahol a gyertyánt szelidgeszténye pótlással igyekeznek visszaszorítani, majd egy magasabb régióban lévő tölgyest tekintették meg. A pusztuló foltokat téglalappal alakú LF, JF területekkel és szorosan ültetett Gy. csemetével pótlják. Ezt követően egy 100 éves bükköst tekintettek meg, közel lakott területhez, ez egy háromszintes 835-12-6 cm átmérővel) gyérintés nélküli állomány. Láttak vadpatak-szabályozást éger-fűz telepítéssel megfogva és pisztrángtenyésztést. Habsburg Rudolf vadászakastélyában megtekintették az erdészeti szakiskolát.

Egyébként az erdészet pagonyerdészet jellegű (kb. 1200 ha), az erdészetezőtöbbször román, teljesen saját hatáskörben és saját zsebre dolgozik. Kulturprogramban jártak a Gyilkos tónál, a Békás szorosban, a Tordai hasadéokban Segesváron. Igen sok székelykaput láttak, melyek az erdélyi székelyek sorsát ábrázolták, igen szép kézműves munkával.

Megköszönte az újabb értékes információkkal szolgáló beszámolót a titkár továbbadta a szót *Karnis Gábor* OEE választmányi tagnak, ki a *szlovákiai szomszédokról* adott számot. 3 napot töltöttek a Besztercebányai Erdőgazdaság területén. Kulturális és szakmai program vegyesen volt. Először az antoni coburg vadászakastélyt látogatták meg, melynek érdekessége, hogy az épületelemek a naptár számaihoz igazodnak (pl. 4 kapu, 365 ablak stb.). Ezt követte Selmeczbánya, ahol az akadémiát (itt semmi nem utal a magyar erdőmérnöké képzés bölcsőjére), a botanikus kertet és a bányászati múzeumot tekintették meg (szén és színesfém érc).

Brezonbányán szállt meg a csapat, majd másnap a smirnciai fafeldolgozó üzemet (alapanyag hiánnyal küzd) keresték fel, ahol faforgácslapgyártás történik az ipari forradalom idejére visszavezethető körülmények között. Jártak egy családi Kft.-nél, ahol manuálisan kétfős létrát gyártanak svájci exportra. Megtekintették a Cseregyi Palógi Erdészet természetvédelmi területét, igaz csak busszal és innen figyelték az elemi károk utáni egészségügyi termelést. Sajnos az „öserdő” megtekintésére nem jutott idő.

A búcsúvacsorán a vezető elmondta, hogy az erdőstülség a miénkhez hasonló, de csak 50% maradt állami, a többit kárpótlásban reprivatizálták. Hazafelé a rumozemberi papírgyár alapanyagterét járták be, majd Besztercebányán és Zólyomban volt város, illetve várnézés (utóbbiban egy szót sem ejtettek Balassi Bálintről).

A titkár megköszönte a beszámolót az „Egyebek”-ben tájékoztatást adott a választmányi ülésen kiosztott állásfoglalásokról. Az összefoglalt véleményt külön levélben terjesztette be.

Több helyi csoportbeli tagtárs ért el jelentős tagsági viszonyt. 20 éves törzsgárdajelvényt kapott: *Bukri Julianna, Bálint István, Bányai Attila, Kovács Zolt, Molnár László, Palik József.*

30 éves törzsgárdajelvényt kapott: *Berkeney András, Bárány István, Gréczy Sándor, Gyürky János, Kollár József, Móró Ferenc, Szabó Ferenc és Tóth Ferenc.*

A jelvények átadásával a titkár megköszönte a több évtizedes kitartást és lelkesedést és további jó egészséget kívánt.

Ezzel a központi előadást a titkár berekesztette, úgy érezve, hogy ismét egy jó rendezvény volt.

Zorvan Györgyné

A Szeniorok és a 35-ös, FM. Csoport kezdeményezésével két-napos (május 3-4-én tanulmányúton vettek részt az érdeklődő egyesületi tagok, és vendégeik a BEFAG Rt. területén.

Első programként – *Horváth Iván* szakfelügyelő, a helyi csoport titkárának kalauzolásával – *Timár György*, a *Farkasgyepüi Erdészeti Igazgatóság* vezetője a bükkösök felújítását, nevelését mutatta be a résztvevőknek. A helyszíneket bejárva meggyőződhetünk, hogy ezek a méltán híres bükkösök ma is jó kezekben vannak, az Rt. dolgozói a hosszútávú érdekek figyelembevételével gazdálkodnak a Kinestár ezen értékeivel.

A *Deveseri Erdészetnél Varga László*, erdészeti igazgató tájékoztatott bennünket az erdészetet munkájáról, majd a terepen *Per László*, műszaki vezető a csemetermelési és halgazdálkodási ágazat eredményeit ismertette az aranyat érő májusi esőben.

A *Zalahalápi Parkettagyárnál* már napfény, és *Heincz Attila* főmérnök fogadta a csoportunkat. A szalagparketta gyártásának színvonalát, *dr. Viharos Zolt* vezérigazgató által ismertetett eredményessége bizonyította számunkra, hogy – piacépes termék-előállítás esetén – a vertikális integráció az erdőgazdálkodás területén is kívánatos. A végtermék centrikus gazdálkodás eredményeivel még segítheti a helyenként ráfizetéses alaptevékenységet.

Fotó: dr. Czerny Károly

A jól előkészített, és szakmai szempontból rendkívül hasznos napot a *Szent György-hegyi Tarányi pincében* zártuk, ahol *dr. Szász Tibor*, aliás Szélmolnár elnököléssel emlékeztetés, „nedves-estélyel” búcsúztunk a naptól, illetve a telihold ezüstözte Balatonról.

A tanulmányút második napján, május 4-én a *Kisbalatonhoz* látogattunk el. *Lelek András*, a Tájvédelmi Körzet vezető-helyettese először video filmet, majd helyszíni bejárás mutatta be „birodalmát”. Feledhetetlen élményt nyújtott a csodálatos madárparadicsom bejárása. Reméljük, hogy a Kisbalaton második ütemének területe is mielőbb feltöltésre kerül a tervezett vízmagasságra, s teljes kapacitásával szolgálja a Balaton vízinövényének javítását.

A programunkat *hévízi kirándulással* zártuk. Vendéglátóink arról győzték meg bennünket, hogy tő mellett a helyenként jelentkező gondok, nehézségek ellenére meg tudnak birkózni a feladatokkal. A magyar erdőgazdálkodásnak ezen a területén nincs szándékozott probléma.

Virág János

GUBÁNYI IMRE erdőmérnök, a SEFAG Rt. szántódi erdészeteinek volt főmérnöke életének 57. évében elhunyt.

1939. szeptember 24-én született Huszokmgyén. Gyermekkorát a dunapatai Bödöpusztán töltötte. A posta, illetve a majorság a kalocsai érsék birtokához tartozott, szülei itt dolgoztak, mint uradalmi cselédek. A kalocsai gimnáziumba járt középiskolába, kitűnő eredménnyel érettségizett 1956-ban, közben 1954-ben édesapja meghalt. Édesapja halála jelentősen megváltoztatta életét, és mint hátrányos helyzetű gyereket, igen nehéz teher hárult.

Ismerve szívósságát, akaraterejét, no meg az ötvenes évek légköri, csak magára volt utalva, a maga erejére. Szerette az embereket, szerette a természetet, így egyesült vezetett Sopronba, a főiskolára. Itt végre körbevette egy baráti közösség, a hagyományápoló és büszke Sopron, tele sportolással, tanulási lehetőséggel, tanárokkal, barátokkal. Belekerült egy olyan forratabba, amit úgy szeretett és úgy hívtak: erdőszívület.

Kibontakozhatott a magával hozott baloldalisága, a jó értelemben vett mozgalmi élet, a szolidaritás és a biztonság érzése. Megszűnt a magára utaltság érzése, a kiszolgáltatottság, megérezte, hogy a magával ragadó-sodrú világ megnyitotta előtte az egyéni és a közös cél adta jobb világ kiteljesedését. Biztos, hogy így érezte, biztos, hogy ez adott számára egy olyan töltést, amivel szinte mindig magával tudta ragadni környezetét, mindenkiel el tudta hitetni, hogy csak akarni kell és az eredmény nem maradhat el. Aki megérti, hogy honnan indult, az megérti, hogy mit jelenthetett számára a felkínálkozó lehetőségek sora. 1962-ben végezte el az egyetemét.

Észak-Somogyban gyakormokoskodott, volt erdőszívület Szőlősgyőrökön, műszaki csoportvezető a központban Kaposváron. Tizenegy kemény évet dolgozott az igali erdőszívület élén 1972. és 1983. között. Sohasem kereste a munka könnyebbik végét.

Szokta volt mondani, hogy ő mindig a „büdös”, a „durranós” végén kapott helyet. Mikor Igalban meglátogattam, büszkén újságot, hogy igen boldog, mert rá tudta venni a körzeti szovjet parancsnokot, hogy adja kölcsön a harckocsikat, mert a sáros helyen tárolt rönköket ki kellett vontatni.

1983-ban ismeryték át a szántódi erdőszívülethez főmérnöknek. Ismerve híret, helyezte jó kapcsolatteremtő készségét, víz kedélyét, nagy szeretettel vártuk.

Mint főmérnök, tudása legjavát adta, mint mondta, magas fordulaton és ezt megkövetelte mástól is. Mindig szívesen segített, adott tanácsot, rajongásig szerette a szakmáját, a munkatársait, nehezen tűrte, ha valaki lemaradt.

Égette a gyertyáját, sajnos, most már tudjuk, legtöbbször mind a két végén. A szándék és a következmény, a teljesíthetőség, az elvárás nem mindig jó testvérek. Mindig elől akart járni munkában, véleménynyilvánításban, ötletben.

Százszor és százszor próbálkozott, ötletek sokaságát vetette be, ritkán adta fel. Mondjam a végét, hisz mindenki tudja. A téphetetlen szervezet elküldte figyelmeztetését, lassabban: fáradság, szív, lassítani kell. Kénytelen volt a Természet törvényét diktáló szavát mérlegelni, komolyra fordult az egészségi állapota. 1994-ben nyugdíjba kényszerült.

Érdeklődését-vágakozását azután is érzékeltük. Mikor mosolygva, derűsen beállított, újból a régi volt. Tervezte a jövőjét, mint mondta, nem érdekli a betegség. Tele tervekkel – reménnyel, életkedvvel – 1996. április 22-én reggel maga alá gyűrte egy szívroham.

1996. május 3-án kísértük utolsó útjára a Zamárdi temetőbe. Százagra süttöt a májusi nap, gyönyörű tavaszi nap volt. Sajnos, keserűségünket nem tudta oldani Imre barátunk korai búcsúzása, halála. Sok százan vettünk örök búcsút tőle, kollégák, szomszédok, barátok.

Néma csöndben álltunk a sírjánál, mintha távolból valaki azt énekelte volna:

„Messze a nagy erdő, messze száll a felhő, messze megyek édes rózsám Tetőled...”

Bizonyára képzelődtem.

Debreczeni Géza

□

Nagy részvétellel temették április 25-én Visegrádon **VINCZE ESZTER**T, a Visegrádi Áprily Lajos Általános Iskola nyugállományú igazgatóját, aki 12 éven keresztül az OEE Pilsai Csoportja ügyintéző adminisztrátora volt. Az erdőszívület nevében **Bánó László** búcsúzott tőle:

Még sok-sok év ismeretség, majd barátság után sem gondoltam volna kedves Eszter, hogy egyszer a halmvai előtt állok, és a búcsú szavait mondom.

Nem a pedagógustól búcsúzom. E szavakkal még csak nem is három leánygyermekem fogadott nagymamájától. A pilsai erdőszívület üzenetét hozom, a pilsai erdőszívület búcsúját tolmácsolom.

A dolgozó, munkálkodó ember életében nagy megpróbáltatás a nyugdíjba menetel. Eljön az első nap, amikor nem kell időben felkelti, nem várja az embert a hivatal, a köztársaság, nem várják a kollégák. Eltelik néhány hét, hónap, és mind jobban megerősödik az emberben a vélt, vagy valós érzés: Nincs már rá szüksége a világnak, feleslegessé vált.

Ilyen gondolatok között őrlődött kedves Eszter, amikor 12 évvel ezelőtt felkerestem: vállalja-e az Országos Erdészeti Egyesület Pilsai Csoportja ügyintéző adminisztrátori tisztségét. Azonnal igent mondott, a munkát azonnal megkezdte, és az elmúlt 12 évben azt teljes odaadással, szívenyen, csöndben és hatékonyan végezte. Pedig az eszköz, amelyet a munka végzéséhez kapott, nem volt más, csak a telefon és a szövegszerkesztő. A többi ő adta: a szép szót, a türelmet és a szeretetet.

Ugye megcsinálja? Ugye eljön? Ugye elküldi? Ugye nem felejteti el? Ugye számíthatok magára?

És a címzett, vagy megszólított megcsinálta, eljött, elküldte, nem felejtette el, és lehetett rá számítani. Vajon hányszor és hányan gondoltuk egy jól sikerült rendezvény után: Ez jól sikerült, jól összedobtuk. És vajon eszünkbe jutott-e a háttérben szorgalmasan, csöndben, szívenyen dolgozó segítség? Csak ismételt tudom Széchenyi szavait: Közlegény sorban állni, és kitüntetés nélkül gyakorlati polgári erényt, néha szint oly magas állás és szint oly szent kötelesség, mint állni dolgok élén.

Egy alkalommal nálunk vacsorázván, arcán látszott, hogy gondolatai máshol járnak. El is mondta, hol:

Délután – kezdte – egy pedagógus kollégám temetésére utaztam. és képzelve el Laci, a temetésen nem énekeltem el a magyar Himnuszt. Tudja, nem tudom elképzelni, hogy egy magyar tanító temetésén ne énekeljék el a magyar Himnuszt.

Kedves Vincze Eszter! Örög erdőszívület Eszterkéje, középkorúak Eszterje, Fialatok Eszteri nénije!

Amikor a Mindenhatót arra kérjük, hogy adja meg az örök nyugodalmat, akkor egyben megköszönjük, hogy annyit dolgozott értünk, hogy annyira szeretett bennünket, hogy jobban vigyázzon ránk, mint mi magunkra, vagy egymásra. Mindent megköszönünk, amit értünk tett, és elbűcsúzunk, mert el kell búcsúzunk, mert eljött az idő.

Köszönetünk gyanánt és búcsúzóul pedig élénkeljük a magyar Himnuszt – hiszen magyar tanítót temetünk.

□

Április 12-én fekete napja volt a soproni erdőszívületi szakközépiskolának. Két tanárunkat is temették a Szent Mihály temetőben.

HEGEDÜS ANTAL erdőmérnök-tanár 1938-ban született Sándorfalván és 1996-ban halt meg Sopronban. Iskolánkban 1979-94-ig, tizenöt éven át mint gyakorlatvezető dolgozott. Több száz diák emlékezik rá tisztelettel. Gyilkos kór támadta meg, ezért 1994-ben rokkant nyugdíjra lett. Az iskola diákjainak sorsfala között vitték végső nyughelyére. A ravatalnál Rónai Ferenc igazgató búcsúztatta az iskola nevében.

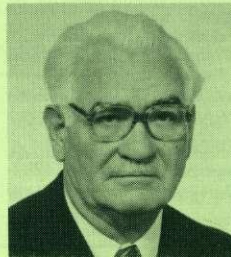
Ezt követően temették **BRANDISZ MÁRTON** erdőmérnököt, aki 41 éven át oktatót iskolánkban. *Dr. Firtás Oszkár* a család és az iskola felkérésére búcsúzott kollégájától, míg Kondor Antal az évfolyamtársak nevében búcsúzott minduntalan meg-megcsukló hangon barátjától. Egyenruhás erdőszívületük álltak őrséget. Mindkét temetés végső aktusaként élénkeljük az erdőszívület himnuszt.

Hora novissima

(Brandisz Márton emlékére)

*Tanár úr, jelentem tisztelettel:
kevesebb lett a hely, újból egygyel,
mint odakint, bent is a szívfunkción;
mégis befér az új halhatatlan.*

Apatóczy István

Brandisz Márton